

Борю Зевзека

Чуйте нешто весело
Избрани произведения

Публикацията е резултат от извършено изследване по проект BG05M2OP001-1.001-0001 *Изграждане и развитие на Центъра за върхови постижения „Наследство БГ“* (Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“).

This publication is the result of a survey conducted within the project BG05M2OP001-1.001-0001 *Establishment and Development of “Heritage BG” Centre of Excellence* (Operational Program “Science and Education for Intelligent Growth”, priority Axis 1 “Research and technological development”).

© Калина Захова, съставител и предговор, 2022

Андрей Ташев, научен редактор, 2022

Калина Захова и Андрей Ташев, редактори, 2022

© Андрей Ташев, корица, 2022

Рецензенти: доц. д-р Роман Хаджикосев
ас. д-р Росица Чернокожева

© Издателски център „Боян Пенев“ –

Институт за литература при БАН, 2022

Печат Дайрект Сървисиз

ISBN 978-619-7372-57-1

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ЛИТЕРАТУРА

Борю Зевзека

Чуйте нещо весело

Избрани произведения

Съставител: Калина Захова

София, 2022

СЪДЪРЖАНИЕ

Чуйте нещо весело – за книгата и автора ѝ	9
<i>Калина Захова</i>	
Борю Руменов Зевзека (Автобиография)	33

Весела София

Нашите великани	36
Лъвовете в България	43
Лъв Балкански	47
Сухият квартал в София	49
Лятна София	51
Децата помирители	56
Квартирният въпрос	64
Тончо Дюлгерски в столичен хотел	65
Гостоприемството на българите	68
Диалог (Между гост славянин и „гостололюбив“ столичанин)	70
Нужда от места за нужда	72
Историята на една трамвайна линия	74
Кукуриговски информации	76
Алпинизъм в сред София	77

Винопийни моменти

Каламбури в участъка	79
Музикантите на сватбата на въздържателя	82
Случка с цар Крума	87
Референдумът в село Ръгниколец	92
Приятни грешки	94

Пижо в бирарията	101
Край на кризата	102

Смешен театър

Дон Кихот Таласъмски	104
Богиня Мелпомена в с. Таласъмово	108
Селска публика	113
Кошунство	117
Метаморфози на нашето име	121
Пустата нота „сол“	123
Невинна жертва на драматичното изкуство	125
Новият правилник за Народния театър	130
Театрална информация	132
„Врази“. Драма в 5 действия от Д. Страшимиров	133
Съвремен театър. Урежда Матей Икономов. „Под игото“	136

Малки комедии за вечеринки

Балканската комедия	139
Американски дуел	163
Интелигенция	171
Празноглавският разбойник	175

Вестникарски грижи

Признати и непризнати	180
Как ме признаха за писател	183
Адската машина	185
Журналистът и свети Петър	189
Ботев е наш	194

Катастрофалната Халеева комета	197
Онъзи нощната тревога в редакцията на в. „Най-последни новини“	199
Зоологията и ботаниката на „Кукуруигу“	202
Грозният комплот	203
Страшна карнавалска история	209

Семейно щастие

На какво прилича бракът	212
Зет и тъща	213
Сам в капана	218
Моят курорт	223
Поуки от една сватба	227
Семейно щастие	234
Страдания човечески	236

Весели разкази

Сблъскване на понятията	241
Речник на чужди думи	246
При холерата	247
Модерно земеделие	251
Нравите на една наша река	253
Курортните ни благоустройства	254
Кой курорт от какво лекува	255
Рецепти за курортните гостилничари	256
Варна в София	257
Курортопрекарване	259
Контрабандата на параходния котарак	260
Речникът на Новобогаташов	262

Хаос

Великото и смешното	264
Демаскиране (Карнавалска фантазия)	268
Съвременни дефиниции	271
За класическата българска беда	272
Около един анекдот	274
Хаос	278
Женски труд	281
Професионална страст	285

Военни случки

Примерът на фелдфебела Донков	289
Спасил положението	294
Храбрите музиканти	299
Зимни чудеса по фронтовете	303
Аеропланни чудеса	304
Отговор	305
Нова команда	306
Недоразумение	307
Вестници	308
Род оръжие	309
Приключения на безбилетния	310

Чуйте нещо весело – за книгата и автора ѝ

Калина Захова

Уважаеми дами и господа!

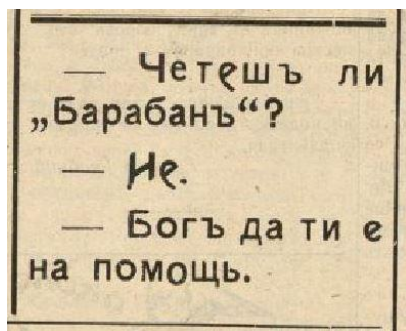
Световните неща се разделят на добри и лоши.

Добрите пък, от своя страна, биват художествени, като например: карикатурите, любовта, пиенето, барабанистките номера в „Нова Америка“, пиенето бира и др., и нехудожествени, като например: яденето на пасти, плащането на дългове, женитбата, Народният театър и разни други работи, далечни на изкуството.

Най-важното място в художествените произведения заема литературата, която е два вида: хумористична и сериозна. Със сериозната литература няма да ви занимавам, уважаеми дами и господа, понеже не желая да ви отегчавам с разни глупости.

Хумористичната литература у България се състои от „Барабан“ и нищо повече.

*Из юбилейната реч на Борьо Зевзeka
„Какво нещо е „Барабан“ (1914)*

За първи път чух за Борис Руменов (1884 – 1944) през 2016 г. от проф. Никола Георгиев, с когото на някол-

ко срещи (съвместно с Надежда Стоянова и Владимир Игнатов) разгледахме текстове на Борю Зевзека през призмата на предложеното от проф. Георгиев „насмешливо литературознание“. Хуморът на текстовете му се оказва наистина забавен, свеж и в много отношения актуален. Именно към този хумор е прицелена настоящата книга – едва второто посмъртно издание с избрани творби на Борю Зевзека след съставения от Алберт Бенбасат през 1995 г. том „Балканската комедия. Избрани произведения“ (Борю Зевзека 1995). Настоящото издание включва повече текстове на Зевзека – от различни години, както от неговите приживе издадени книги, така и от периодичните издания, с които той дългогодишно е свързан. Освен в стандартния хартиен вариант тази книга предлага удобството да бъде свободно достъпна и онлайн на портала „Наследство БГ“ – на разположение на изследователите и на всички читатели, любители на хумора. Редакторските намеси в книгата са ограничени до привеждане на правописа и пунктуацията в съответствие със съвременните норми на българския език и до някои дребни стилистични корекции, т.е. представените тук текстове са максимално близки до оригиналите, чиито библиографски данни са посочени в бележки под линия. Текстовете са организирани не хронологично, а тематично – в няколко раздела. Именно следвайки тези раздели, тук ще се опитам накратко да разкажа паралелно и за книгата, и за някои от аспектите на хумористичното наследство на Борю Зевзека, и за самия него като разностранна фигура в българския културен живот преди 1944 г.

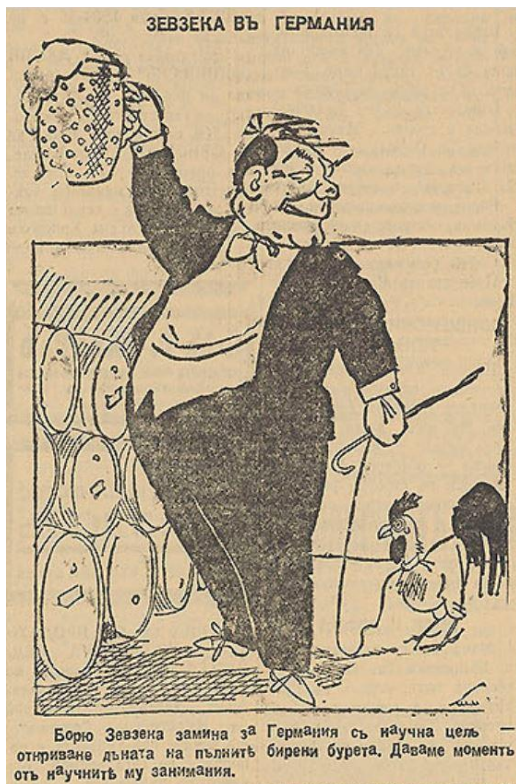
В кратката си самоиронична автобиография, публикувана в началото на книгата му от 1943 г. „Конорто и Мордохай. Весела случка“, Борю Зевзека споменава как насмалко щял да стане даскал по граматика, но забравил да си вземе изпитите, шегувайки се с незавършеното си следване в Софийския университет. Той решава да замени

филологията с драматическото изкуство и завършва театрална школа в Загреб. Завръща се в София през 1908 г. и става актьор в Народния театър. Но и този занаят не му харесал, както сам пише, та го обърнал на хумористика. Името му се свързва най-вече със сп. „Барабан“ (което между 1908 и 1910 излиза под заглавието „Стар барабан“), като от началото на 1909 до последния му брой, излязъл през ноември 1921, с малки прекъсвания е и негов редактор, а от 1916 – и негов издател (Ташев 2018). Освен централна фигура в това специализирано хумористично издание и кръга около него, Борю Зевзека е и създател и редактор на първите хумористични страници в българския всекидневен информативен печат – „Кукуригу“ във в. „Утро“ и „Кудкудяк“ във в. „Дневник“ (Богданов 1972: 281).

В раздела **„Весела София“** на настоящата книга са подбрани текстове, представящи един многоаспектно смешен образ на българската столица от първите десетилетия на XX век. Чрез тях съвременният читател ще има възможност да се докосне не само до тогавашния комизъм на София и нравите в нея, но и до забавното в паралелите между тогавашните и днешните проблеми. Калните неасфалтирани улици, недовършените паважи, вечните неразбирателства между наематели и наемодатели, оскъдното гостоприемство, безкрайно отлаганата трамвайна линия, липсата на достатъчно градски тоалетни и пр. и пр. – доста широк е спектърът на припокриващите се извори на комизъм в София век след написването на текстовете.

Животът на Борю Зевзека и неговите приятели „барабанисти“ е изпълнен с множество „**ВИНОПИЙНИ МОМЕНТИ**“. Логично гуляенето и бохемският живот са и централна тема в хумористичното творчество на далеч не богатите сътрудници на сп. „Барабан“. Виното често е възхвалявано от тях и на думи, и на дела, но и често са осмивани прекалените му ефекти. Не липсва и самоирония – така в текста си „Иде, иде!“ Борю Зевзека твърди, че голословно го обвиняват, че бил „докач“ – в трепетното очакване на толкова дълго бавещия се Рилски водопровод той обещава на всеослушание: „в момента, когато дойде бистрата рилска вода, ще грабна една голяма кана, ще я напълня с... вино и ще я изпия до дъното...“ (Борю Зевзека 1933).

в. „Утро“,
бр. 7541,
5 октомври
1934, с. 3

В раздела „Смешен театър“ на настоящото издание са поместени някои от най-знаковите разкази на Боря Зевзека, посветени на театралното изкуство. Първите няколко текста осмиват поставянето на големи литературни произведения в селски читалища и комичните последиствия от това (взаимоотношения между актьорите, режисьорите, технически спънки и „катастрофи“, първични реакции на публиката и пр.). Тази толкова забавна динамика проф. Никола Георгиев нарече¹ „голяма литература на малка сцена“, успоредявайки я с „Жив е той, жив е“ на Чудомир, главата „Представлението“ от „Под игото“ на Иван Вазов и други подобни театрални драматизации в селски условия или в малкия град. Но хуморът на Зевзека не се ограничава само до малките сцени – в други негови текстове действието се развива и в уж по-висококултурната София, а чест обект на забавните и понякога дори острите му издávки става и Народният театър с редица негови ключови фигури и конкретни представления и особености.

Списание „Барабан“ е пъстра хумористична бърборилня, в която се драматизират сюжети, авторите непрестанно си диалогизират и се закачат един с друг, въртят се десетки псевдоними и подигравателни мотиви. Но Боря Зевзека и останалите от ядрото на сп. „Барабан“ далеч не остават само при писаното слово – те изнасят „барабански вечери“, „весели барабански утра“ (реално следобеди) и специални програми, отличаващи се с много широк спектър на театрален комизъм.

¹ На срещите на групата „Насмешливо литературознание“ на 15 и 26 април 2016 г.

сп. „Барабан“, бр. 231, 2 март 1914, с. 7

В програмите на тези представления можели да се видят както едноактни и многоактни комедии (включително писани от самите тях), така и всякакви други комедийни разигравания, сред които: серенади, декламации, хумористични песни, хуморески, политически фарсове, „барабански номера“, „концертни карикатури“, „комичен дует“, „политическа опера“, „кабаретни куплети“, „покъртителна сцена“, пародия на провинциалните вечеринки, „любовна катастрофа“, „Борю прави фокуси“ и мн. др. Трупата обикаляла със своите представления из страната и била посрещана много радушно.² Според неведнѣж помествани в списанието шеговити предупреждения имали дори и плагиати, представящи се тях.

² Юлия Обретенова (1994: 609) обръща внимание и на финансовите ползи за списанието от тези театрални барабански турнета: „списанието набира многобройни абонати от цялата страна, което му осигурява относителна финансова стабилност“.

Към провинциалната публика

Не позволявайте да злоупотребяват с вашето доверие разнитѣ фалшиви „СТОЛИЧНИ АРТИСТИ“ и пр., които нѣматъ на афишитѣ си слѣдната запазена марка

сжщинскитѣ барабанисти,
на чело съ

Борю Зевзeka

слѣдъ грамадниа успѣхъ,
който имаха въ столица-
та, наскоро ще дадатъ въ
града ви ЧУДЕСНА, НОВА
И ЗЛОБОДНЕВНА
ПРОГРАМА.

*сп. „Барабан“, бр. 260,
21 септември 1914, с. 6*

Сред тези най-разнообразни смехови проявления едно от най-обичаните и най-често играните от трупата произведения била „Балканската комедия“ от Борю Зевзeka, поместена тук в раздела „**Малки комедии за вечеринки**“. Комедията се радва на вниманието и на съвременните изследователи (Бенбасат 1995 и 2018, Начева 2016, Ташев 2018, Пенчева б.г., Аретов 2020 и 2021, Хаджикосев 2021). Първоначално в три действия, „Балканската комедия“ вече се играе през 1913 г. – през целия месец ноември трупата обикаля страната и изнася произведението като неизменна част от представленията си. Комедията остава постоянна в репертоара на „барабанисти-

те“ за години напред. Отпечатана е още през 1915 г. в хумористичния Календар „Барабан“ за 1915 г., рекламиран като съдържащ „маса забавителен материал за сцена“. В самостоятелното издание на „Балканската комедия“ като книга през 1918 г. Борю Зевзека добавя и последното, четвърто действие „Балканците след всесветската война“.

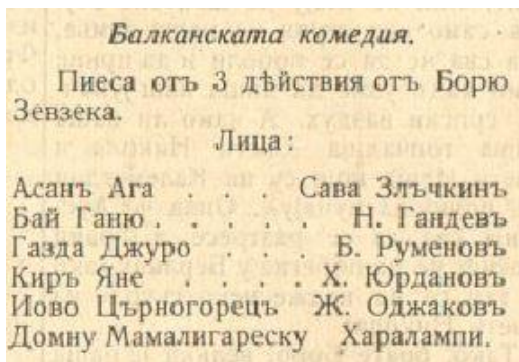

сп. „Барабан“, бр. 214, 3 ноември 1913, с. 4

Освен че майсторски осмива историческите събития, както и неспособността на балканските народи да съжителстват мирно и конструктивно, комедията стъпва също така и върху стереотипите за отделните балкански народи. Интересно е, че българинът Ганю е в общи линии обратното на класическия Алеков герой, както и на стереотипите за него в по-късната смехова култура – тук той е най-честният, най-силният, най-справедливиият, най-колективистично настроеният, държи на думата си и на принципите си. Според Роман Хаджикосев (2021: 137) това, че Ганю е „тенденциозно положен с положителни черти“, е „разбираемо и логично – българинът (Ганю) в извънредните военни времена просто няма как да бъде друг на фронта, а и не само“. От днешна гледна точка обаче тази прекалена идеализираност на Ганю също е комична – тя кореспондира със забавната българска склонност да смятаме себе си за всичко най-на Балканите, а защо не и далеч отвъд тях. В крайна сметка всичко си идва на мястото, когато в четвъртото (добавено допълнително) действие Ганю няколко пъти отбелязва, че вече няма да участва в конфликти, но ще остане „да гледа сеир“.

Всъщност „Барабан“ изобилства с такива регионални сатири, базирани върху конкретни политически събития, но и върху втвърдени стереотипи. В статията си „Сръбската маска на Борьо Зевзека“ Николай Аретов обръща внимание на поредицата текстове, обикновено под формата на писма, публикувани от Зевзека в „Барабан“ между 1911 и 1914 г. Тези текстове са стилизации на сръбски език и представляват „откровена и остра сатира на сръбския национализъм и сръбската (и черногорската) национална митология от епохата на Балканските войни“ (Аретов 2020). Аналогично, в „Балканската комедия“ са осмени също и гръцката, турската, румънската пропаганди, а на втори план, както основателно отбелязва Аретов,

„може да се потърси и ирония към българската пропаганда“ (пак там).

Из програма на барабанско утро – „Балканската комедия“ с Борю Зевзека в ролята на Газда Джуро (сп. „Барабан“, бр. 247, 22 юни 1914, с. 4)

Мистификацията е любим похват на „барабанистите“, те не само постоянно жонглират с най-различни псевдоними, но и често подписват текстовете си като чути, записани, преписани от друг автор. Например великденските първолични оплаквания на Димче до най-висшата полицейска власт завършват с подписа на Димче и „преписал тайно от оригинала: Борю Зевзека“ (Борю Зевзека 1934а и 1934б). Зевзека майсторски стилизира най-разнообразни говори и диалекти. Често от село Ръгникелец предава весели истории Кото Гольов³, от Габрово се включва Песто Пестилев, редовно цветущо диалогизират Пере Кокошкарот и Димче Фурнаджията, в забавни

³ Дългогодишната поредица от писма на този герой (още в сп. „Барабан“, но особено редовна във в. „Утро“) в настоящия том е представена само с един текст – „Референдумът в село Ръгникелец (Край на пиянството)“, но вероятно би представлявала интерес за изследователите на сказовата традиция в българската литература, тук представена в епистоларна форма.

сблъсъци се появяват Муте от село Празноглавци и Вуте от село Твърдоглавци, както и ред други подобни герои. Борю Зевзека има афинитет към базирането на хумора върху национални, етнически, регионални различия. Той използва множество стереотипи като основа на комични ситуации, а за подсилване на комизма персонажите често имат и специфичен говор – трънски, шопски, македонски, драгомански и пр. Зевзека стилизира широка палитра от български регионални говори, както и различни чужди езици – в текстовете му се включват еврейски герои, турски, сръбски, румънски, немски и пр. Речта на героите често е „изпъстрена с характерни за народността им „макаронизми“, както ги нарича Бенбасат (2018). В „Стар барабан“ Зевзека публикува текстове на стилизиран турски, подписани като Зевзек ефенди, в „Барабан“ пък често е сърбинът Бора Зевзекич, в „Утро“ се включва Брудер Ганьо на стилизиран немски. Обичаен герой на текстовете на Зевзека е и евреинът Юда Сабадучи Конорто – книгата „Конорто и Мордохай“ е разговор на аперитив между него и събеседника му, когото той нарича „господин Бохор Зевзек“. Конорто разказва на развален с комична цел български език за своите неволи, афери, далавери, контрабанда и пр., като в разказа му не липсват и съвсем директни издъвки с евреите, построени върху определени стереотипи. Ето как неговата съпруга Сара се разболява от три болести едновременно – главоболие, разстроен стомах и диабет:

Въобщъ, нашите еврейскъ госпожите, както звестно, много тлъсто. Причин, че това дава зестра на своето съпруг и съпруг длъжно да му взима слугин, да него хубав храни с много манджа и всеки ден да прави баклата. Ама татли, от тесто и шикер не това баклата, що зарзават, едно вид фалшиво фасул. Знач, моето Сара ручило сладките, турлу-турлу маджите и свинските

пържол и ептен сгубил своето фигур, язък! (Борю Зевзека 1943: 16)

Разделът „**Вестникарски грижи**“ на настоящото издание събира текстове от някои от най-знаковите хумористични издания, с които се свързва дългогодишната журналистическа работа на Борю Зевзека: „Стар барабан“, „Барабан“, „Утро“. Подбрани са творби с различни хумористични окраски, но всички прицелени в комизма, обграждащ кухнята на журналистическата гилдия.

Вече стана дума за непрестанните взаимни закачки между сътрудниците на „Барабан“, пренасяни често и в театралните им изяви. Всъщност цялото течение на списанието е изпъстрено с такива игрови и подигравателни мотиви – поетични, прозаични, епистоларни, карикатурни и какви ли още не. В юбилейния брой 300 на „Барабан“ от 28 юни 1915 г. са поместени карикатури на основните сътрудници на изданието, придружени с кратки забавни описания:

Борю Зевзека

В миналото – смехотворец; сега млад солдатин, владеещ добре стратегията; За в бъдеще директор на grand theatre comique или карагъоз пердеси. (с. 2)

Райко Алексиев

Единственият недостатък му е, че не се „интересува“ ни на йоти от нежния пол?! (с. 3)

Чудомир

Единственият барабанист, който благодарение на добрите ренти има възможност да живее на дача. Обществено положение: очакващ голямо наследство. Любимите му приказки са: Имаш ли монети? – Дай ед-

на цигара за спомен, защото кибритът се е свършил. (с. 4)

Паспалев

По лицето се познава, че се занимава с карикатурджилък. На слабонервни хора не се препоръчва да водят научен спор с него. (с. 4)

Гр. П.

Храни се криво-ляво от държавното хранилище, където е чиновник. Не е въздържател като Викенти, защото няма намерение да мре на бесилка. Не дружи с чиновници от страх да не заприлича на пишуща машина. Любимата му приказка е: „да бяхме пили по едно питие“. (с. 4)

Верин

Носи това име от дълги години, защото продължава да вярва, че ще се намери щедър редактор да му изпрати хонорар. Пише поезиите под вдъхновението на газените сандъци, зехтини и пр. в Ломската митница. (с. 4)

Пилигрим – сър Джан

Висш чиновник в едно министерство. Един от най-интелигентните сътрудници, защото никога не иска хонорар. Владее 102 езика, които е изучил из Америка.

Семейно положение – годеник в оставка. (с. 6)

Сава Злъчкин

Голям майстор на продълговати стихове. За да се прочете едно от тях до края, трябва човек да почива 15 пъти. Пише по поръчка и по-къси стихове. Най-късото

стихотворение, което е родила уважаемата му едра глава, е пет километра и триста метра. (с. 7)

сп. „Барабан“, бр. 250, 13 юли 1914, с. 1

Хумористичното перо на Зезека и „барабанистите“ е насочено към всичко актуално за дадения момент: „По страниците на „Барабан“ може да се напише хроника на почти всички събития от 1908 до 1921 г.“ (Обретенова 1994: 611). Тази хроника може да продължи и следвайки текстовете на Борю Зевзека през 20-те, 30-те и началото на 40-те години в рубриките „Кукуруигу“ във в. „Утро“ и „Кудкудяк“ във в. „Дневник“. Толкова много са злободневните му наблюдения през годините, а не по-малко са и по-

литическите му коментари в периодиката. Голяма част от тези политически коментари (вътрешни и международни) са доста смели, назовават директно имена на политици и обществени фигури от всякакъв ранг, без свенлива завоалираност. Те обаче не са прицелени към систематично осмиване на конкретна политическа сила за сметка на друга, така че трудно бихме могли да изфабрикуваме някаква отчетлива политическа принадлежност на Зевзека, която евентуално да се предложи като мотив за убийството му през 1944 г.⁴ Всяка сила и партия, всяка държава и регион, всеки политик и управник, всяко събитие и новина – всичко става за подбив, шега, подигравка, сатира.

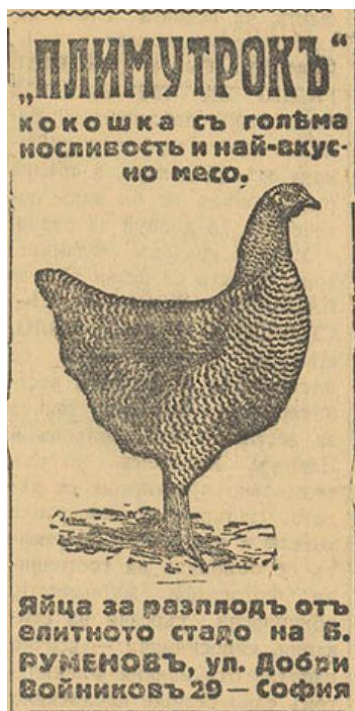
Разделът „**Семейно щастие**“ на настоящата книга представя няколко разказа на Борю Зевзека, посветени на отношенията в дома. Типично за времето си, най-често комизмът в тези отношения е базиран на представяне на брака като липса на свобода за мъжа – да се весели до безкрай в кръчмите, да флиртува безнаказано, да няма вечно тегнещи финансови отговорности към семейството. При все литературните задявки на „барабанистите“ обаче и при все оплакванията им от съпругите „кикимори“, в цялостния тон на отношението към жената, и особено съпругата, личи и респект и често признаване на подчиненост спрямо нея. По повод разправиите с изборните права на жените през 30-те години на XX век Борю Зевзека пише: „Само че колкото големи права и да имат мъжете, все пак жените им всъщност имат, както винаги, още по-големи права, ако не в общинските, то в домашните съвети... Там те имат решаващ глас, като не позволяват на мъжете си да имат даже и съвещателен...“ (Борю Зевзека 1937). Тази подчиненост на мъжа е изведена до крайност в разказа „Великото и смешното“.

⁴ Подробности за убийството на Борис Руменов, приписвано на личния произвол на поета Станислав Вихров, както и спомени на съвременници, могат да бъдат прочетени в Бенбасат 2018.

Съществена част от семейното щастие на Борис Руменов е свързана със страстта му към птицевъдството. В двора на къщата си семейството отглежда различни пернати видове от най-разнообразни породи.

Тази страст на Зевзека го подтиква да създаде и председателства птицевъдни дружества, да организира изложения и конкурси, да води курсове из страната, да посещава международни изложби и конгреси.

Птицевъдството е и основна тема на перото на Борис Руменов. Предимно нехумористична и поради тази причина и не включена в настоящия том, частта от текстовото му наследство, посветено на птиците, никак не е малка. Тук трябва да се отбележи не само участието му във в. „Кооперативно птицевъдство“, сп. „Доходно птицевъдство“ и в птицевъдни рубрики на други периодични издания, но и книгите и брошурите, които той издава по темата.

в. „Утро“, бр. 7684, 27 март 1935, с. 4

Сред публикуваните от Софийското птицевъдно дружество „Птица“ книги откриваме например „Евтини и хигиенични курници“ от Б. Руменов (1932а). Книжката съдържа подробни разяснения и графики как да се използват стари постройки или да се построи нов курник; местоположение; основи; цокъл, стени, размери, варосване,

под, покрив, прозорец, врата, вътрешност, платформа, вентилация, гнезда. А книгата „Кои полезни кокошки трябва да отглеждаме“ от Б. Руменов (1932б) представя шест вида вносни „расови“ кокошки с техните особености и качества, както и със снимки, но основната поука от изданието е, че всичките видове са добри, но ако са гледани добре в добри условия – в противен случай е по-добре да не се отглеждат изобщо.

в. „Утро“, бр. 7057, 26 февруари 1933, с. 6

Всъщност темата се прокрадва и в хумористичното творчество на Борю Зевзека: в имената на рубриките „Кукуругу“ и „Кудкудяк“, в наричането на мъжете кукуругивци, а жените кудкудячки, дори в отделни произведения като „На птицевъдна тема“ (Борю Зевзека 1929) и др. С малко повече смелост бихме могли да разпознаем Зевзека и зад псевдонима Весел птицевъд – автора на поредицата „Птицевъден хумор“ в сп. „Доходоносно птицевъдство“, в което Борис Руменов има и сериозни статии за птици.

В раздела „**Весели разкази**“ на настоящото издание са събрани текстове на Борю Зевзека на различни теми и от различен тип. Тези текстове илюстрират широтата на авторския хумор – палитрата му от игри на думи, ситуативен комизъм, абсурдистки елементи, злободневни наблюдения и пр. и пр. Неслучайно, прочитайки за пръв път няколко текстчета на Борис Руменов, Иван Шишманов тутакси нарича автора им Зевзека (Калонкин 1983) – изключително подходящо прозвище за човек, който взима

на подбив абсолютно всичко, начело, разбира се, със себе си. Приживе Борю Зевзека е бил много популярна фигура в българската култура, а за творбите му са запазени чудесни отзиви, акцентиращи именно върху дарбата на хумористичното му перо. В края на книгата „Нашите великани“ (1944) са поместени положителни отзиви за сборника му „Чуйте нещо весело“ (1935) от Кирил Христов, П. Телчаров, Георги Райчев, Димитър Бабев, Борис Вазов (Борю Зевзека 1944а: 169 – 170)⁵. Нататък през годините също редица автори се произнасят добре за качествата на Борю Зевзека: Владимир Трендафилов, Димо Казасов, Ламар, Христо Радевски, Славчо Васев и др. (вж. Бенбасат 1995: 181 – 183). Често изтъкван е и фактът, че Борис Руменов никога не е членувал в политическа партия и че през годините перото му осмива всякакви политически идеологии, без да фаворизира някоя от тях. Запомнен е като забавен, позитивен и надарен с таланти. Вече стана дума за театралния опит на Борю Зевзека, но той има такъв и в киното (напр. във „Весела България“ на реж. Б. Грежов, 1928), освен това превежда и побългарява пиеси (напр. „Жълтото яйце“ от Брана, 1928), автор е на либретото на оперетата „Софиянци пред Букурещ“ (Борю Зевзека 1926), участва активно в културния живот на столицата и в различни събития из страната.

⁵ Интересно е, че в друга версия на „Нашите великани“, издание на „Народна дума“ също от 1944 г., което съдържа същите текстове и рубрики и същите отзиви (Борю Зевзека 1944б: 155 – 156), липсва отзивът на Димитър Бабев – част от рецензия за Министерството на просветата. В отсъстващия пасаж няма идеологическа натовареност, която да обясни изключването му – Бабев дава своята положителна оценка за разказите на Зевзека, които според него „се четат леко и възбуждат непринуден смях“ (с. 156).

Борис Руменов на Бала на дома на изкуствата и печата, на който той е конферансие, и Мими Михайлова, примабалерината на театър „Одеон“ (в. „Утро“, бр. 7670, 10 март 1935, с. 6)

Предпоследният раздел на книгата – „Хаос“, представя няколко по-силно сатирични текста на Бory Зевзека, прицелени в маските на политиците и на хората въобще, в разединението на българите, в професионалните особености на чиновниците, в несъвършенствата на българските институции. Гергана Начева (2016: 31) с право отбелязва, че по произведенията на Зевзека „може да се

сглоби социалният профил на 30-те години на XX век в България“. Като финален щрих към пъстрата картина, която текстовете в настоящото издание изграждат, идва и военният хумор на Боря Зевзека, представен тук с няколко текста в раздела „**Военни случки**“. Няма да се спирам подробно на участието на Борис Руменов в три войни, на раняванията му, на ордените му – но е съществено да се отбележи, че той никога не изгубва чувството си за хумор, дори на фронта: пише весели истории за войнишките неволи, създава Полеви военен театър, играе, твори, смее се на всичко. Смеят се и „барабанистите“, въпреки че във войните дават немалко жертви. Ето как духовито е описано военното присъствие на Зевзека в неподписания текст „Барабанистите и войната (Принос към новата българска история)“ от 1913 г.:

И въпреки ужасните геройства на Харалампи – както във вестника, така и във войната, главната роля се падна на Боря Зевзека, младши подофицер, кавалер на ордена за храброст и адютант на 12 Лозенградска дружина от М. О. Опълчение.

Освен горните работи Боря Зевзека е човек умен, интелигентен и малко нещо по-красив, отколкото е изобразен тук на портрета. Великите му подвизи през време на войната могат да се прочетат в собственото му съчинение „Приключенията на адютанта“, което още не е излязло от печат и не вярвам да излезе. След това съчинение той възнамерява да издаде друго под заглавие „Червеното вино като лек против жълтеницата“. Тия си творби Боря е писал на бойното поле. Освен тях той донесе един чифт мустаци, една брада система „Olelemale“ и малко жълтеница. Тия последните три работи, прибавени към инак благородната физиономия, правеха да бягат през глава враговете, щом го съзрат. Казах враговете, но не е пълно това, защото когато,

предизвестени за пристигането му в София, родителите му отишли на гарата да го посрещат, те са били смъртно изплашени от появяването на един рядък екземпляр из индийските лесове, който нахално ги е приближил и се препоръчал за техен син. Неописуема е била уплахата на благородните му родители, но с кръщелно свидетелство, което случайно се е намирало у Боря, и ред други белези той е можал действително да увери ужасените си близки, че действително стоящото пред тях чудовище е самият Борьо Зевзеков и че изключителните обстоятелства и рядък патриотизъм са го преобърнали от Борьо на людоед от племето куду. След това той се прибра у дома си, но с условие нийде да не излиза, за да не събира след себе си любопитните дечурлига.

сп. „Барабан“, год. IV, бр. 191, 25 май 1913, с. 6

И така, ако се върнем на цитираното в началото деление на Бory Зевзека на световните неща на добри и лоши, трябва да признаем, че забавното и свежо перо на Зевзека определено е сред добрите. Никога не е излишно да се чуе нещо весело, особено във времена, навяващи невестелост.

Използвана литература

- Аретов 2020:** Аретов, Николай. Сръбската маска на Бory Зевзека. – *Годишник на АКСЛит*, т. 9, ISSN 2603-5332. <https://calic-bg.eu/conferens/bulgarian-literature-as-world/136-serbian-mask-of-boryo-zevzeka.html> [посетено 14.08.2022].
- Аретов 2021:** Аретов, Николай. Чудомир и Бory „Зевзека“. Още едно раздалечаване. – В: *Нашенци, век по-късно, все така живи*. Съст. Н. Аретов, Д. Матова, В. Бонева. Велико Търново: Абагар, 2021, с. 7 – 36.
- Бенбасат 1995:** Бенбасат, Алберт. Да убиеш Зевзек. – В: Руменов, Борис (Бory Зевзека). *Балканската комедия. Избрани произведения*. Съст. Алберт Бенбасат. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 1995, с. 177 – 186.
- Бенбасат 2018:** Бенбасат, Алберт. Да убиеш Зевзек. – *Портал Култура*, 25.07.2018. <https://kultura.bg/web/да-убиеш-зевзек> [посетено 13.08.2022].
- Богданов 1972:** Богданов, Иван. *Българска литературна периодика. Приносът на периодичния печат в развитието на българската литература 1878 – 1944*. София: Издателство на Отечествения фронт, 1972.

- Борю Зевзека 1914:** Борю Зевзека. Какво нещо е „Барабан“ (Юбилейна реч) – *Барабан*, год. V, № 250, 13 юли 1914, с. 7.
- Борю Зевзека 1926:** Борю Зевзека. *Материал за вечеринки*. София: Кооперативна печатница „Франклин“, 1926.
- Борю Зевзека 1929:** Борю Зевзека. На птицевъдна тема. – *Дневник*, № 8738, 23 януари 1929, с. 1.
- Борю Зевзека 1932а:** Руменов, Борис. *Евтени и хигиенични курници*. София: Фонд за повдигане птицевъдството в България, 1932.
- Борю Зевзека 1932б:** Руменов, Борис. *Кои полезни кокошки трябва да отглеждаме (произход, расова възнишност и стопански качества)*. София: Български птицевъден съюз, 1932.
- Борю Зевзека 1933:** Борзек. Иде, иде! – *Утро*, № 7091, 8 април 1933, с. 4.
- Борю Зевзека 1934а:** Борю Зевзека. Великденското Димчево приключение. – *Утро*, № 7393, 14 април 1934, с. 5.
- Борю Зевзека 1934б:** Борю Зевзека. Краят на великденското Димчево приключение. – *Утро*, № 7399, 21 април 1934, с. 4.
- Борю Зевзека 1937:** Бо. Вечните права на жените. – *Утро*, № 8245, 12 февруари 1937, с. 4.
- Борю Зевзека 1943:** Борю Руменов Зевзека. *Конорто и Мордохай. Весела случка*. Хумористична библиотека БАЙ ГАНЮ № 19 [1943].
- Борю Зевзека 1944а:** Руменов, Борис. *Нашите великани. Книга на смеха*. София: Ст. Атанасов, 1944.
- Борю Зевзека 1944б:** Руменов, Борис. *Нашите великани. Книга на смеха*. София: Народна дума, 1944.
- Борю Зевзека 1995:** Руменов, Борис (Борю Зевзека). *Балканската комедия. Избрани произведения*.

Съст. Алберт Бенбасат. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 1995.

Брана 1928: Брана. *Жълтото яйце. Комедия в едно действие*. Превел и побългарил Борю Зевзека. София: Книгоиздателство „Светлина“, 1928.

Калонкин 1983: Калонкин, Валери. Димчо Дебелянов и Борю Зевзека. – *Народна младеж*, № 79, 3 април 1983.

Начева 2016: Начева, Гергана. Борис Руменов (Борю Зевзека). Трагичната участ на веселите „барабанисти“. – *Съвременна хуманитаристика*, 2016, № 1, с. 25 – 32.

Обретенова 1994: Обретенова, Юлия. Барабан. – В: *Периодика и литература, т. 3*. София: Академично издателство „Марин Дринов“, 1994, с. 605 – 642.

Пенчева б.г.: Пенчева, Румяна. Светлата памет на Зевзека. – *Литературен свят*, б.г.

<https://literaturensviat.com/?p=17634> [посетено 27.08.2022].

Ташев 2018: Ташев, Андрей. Борю Зевзека. – В: *Речник на българската литература след Освобождението*. Институт за литература, 2018 // <http://www.dictionarylit-bg.eu/Борю-Зевзека> [посетено 13.08.2022].

Хаджикосев 2021: Хаджикосев, Роман. „Балканската комедия“ на Борю Зевзека – измерения на смешното. – *Езиков свят*, 19.3, 2021, с. 133 – 137.

Борю Руменов Зевзека (Автобиография)¹

Роден съм в село София. Това е станало кръгло преди четиридесет и десет години. Може да има още няколко отгоре, но да не бъдем дребнави. Свърших гимназия благодарение на спасителните тройчици. Записах се студент по филология и литература и насмалко щях да стана даскал по граматика. Попречи една дреболия: забравих да положа изпитите. Положих ги в странство по драматическо изкуство и после станах актьор в Народния театър. Но и този занаят не ми хареса, та го обърнах на хумористика: почнах да редактирам забележителното за времето списание „Барабан“. През войните бях едновременно и биткаджия, и театърджия. Като биткаджия получих две рани, а като театърджия написах „Балканската комедия“ и „Софиянци пред Букурещ“. От петнадесетина години пиша веселите отдели на „Утро“ и „Дневник“, а също – фейлетони и смешки по всички вестници.

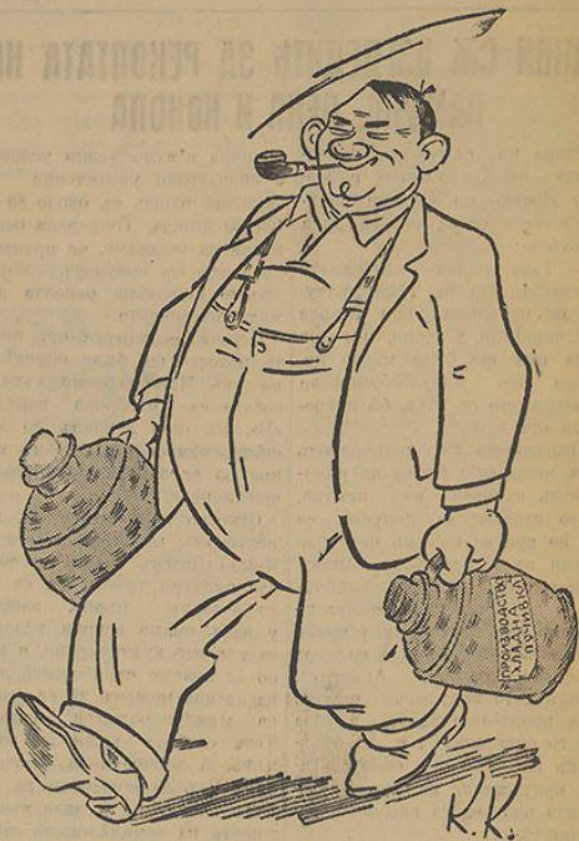
В „Балканската комедия“ предвещавам светло бъдеще на народа си. Пожелавам му да ме признае за пророк.

Ура! Борю

¹ Текстът е публикуван в книгата на Борю Руменов Зевзека „Конорто и Мордохай. Весела случка“, 1943, с. 2. – Б. ред.

ТРУДЪ И РАДОСТЪ...

Отъ К. Каменовъ.

Бору Звезка е на почивка въ дома на журналистите въ Баня. Но всъки день той отива въ столицата да занесе въ редакцията една хумореска и да донесе две дамаджани.

Весела София

Може да изгуби¹

Един индивид стои пред касата на софийската баня.

– Колко струва един билет за къпане?

– Един лев, или 75 стотинки, ако вземете 10 билета.

– 10 билета ли? Отде да зная, че ще живея 10 години.

¹ Анекдотът е публикуван в книгата „Анекдоти“, събрал Борис Руменов, 1918, с. 4. – Б. ред.

Нашите великани Новогодишно видение¹

В студената нощ, под оголените клони на дърветата от двете страни на главната алея на Борисовата градина стояха невъзмутими неколцина бронзови мъже с високи чела и умни лица.

Среднощ. Чу се силен топовен гърмеж, от който металните сърца трепнаха и телата бавно се раздвижиха. Гърмежите следваха.

Пенчо Славейков, който беше на най-горния край на алеята, се обърна към изправения до него Петко Славейков и каза със своя тежък говор:

– Честита Нова година, тате!

– Честита, Пенчо. Я да слезем и се поразходим към столицата!

Пенчо се пошегува:

– Да надникнем към града на моите фасуланковци ли? Добре!

Баща му забеляза мъчния му вървеж с болните крака и го хвана под ръка. След няколко крачки старият показа между дърветата:

– Я виж, и Каравелов се събудил. Здравсти, Любене! Хайде и ти с нас, да се поразмърдаме!

Човекът с буйни коси и със замръзнала усмивка върху косматото лице отговори:

– Бива бе, Петко! Но да вземем и Дринова! Ето го по-долу от мен, съседи сме.

И като се обърна към един мъж с двойна, по някогашната руска мода брада, извика:

¹ Разказът е публикуван под заглавие „Нова година на великаните“ във „Вестник на вестниците“, бр. 84 – 85, 8 януари 1937, с. 4 (подпис: Борис Руменов), и в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 9 – 16. Тук предлагаме версията от книгата. – Б. ред.

– За много години, Марине! Да е честита Новата!

– Дал ви Бог добро, добри хора – отговори старият езиковед и историк. – Къде, към София ли? Що да не отидем? Да вървим!

От следната колона пъргаво скочи един млад човек в бунтовнишка униформа. Дядо Петко и Марин Дринов се засмяха приятелски, а Каравелов весело каза, кимвайки към Бенковски:

– Младо нали е, чевръсто скача. Такъв си беше и на 76-ата година.

– Браво бе, Георги! Че нали за тази ти сърцатост тогава ти бе избран за душата на бунта? – добави дядо Петко и подкани: – Хайде с нас, дядовото!

– Прието – отговори отривисто младежът, – но ще вземем, разбира се, и стария великан, учителя на всинца ни. Ето го тук и той изправен до своя стълб, чака ни и е готов да ни поведе.

– Благодаря ти, момко! Аз си отидох от този свят още в 67-о лето, девет години преди твоята юнашка смърт, но ето че ме знаеш.

И Раковски сви лицето в широка усмивка, от която още повече щръкнаха дългите му китайски мустаци. И добави:

– Имало още признателност в моята България.

– Която България, учителю велики, е най-хубавата на света – чу се един нов глас.

– Кой е този белокаменен човек с обърнато направо към града лице? – попита водачът близкостоящия в момента Пенчо Славейков.

– Това е най-големият от нас, по-новите, това е не-надминатият Вазов.

Вазов слезе, доближи се до говорившия и просълзен прошепна:

– Пенчо, ти ли говориш така за мене? Никога не съм го очаквал. Ох, благодаря ти, че каза тези думи!...

Пенчо му протегна ръка, която Вазов сърдечно стисна:

– Прощавай, бай Иване! Нали знаеш, докато сме живи, кажем си по някоя горчива приказка, а след като си отидем, разбираме колко неправи често сме били...

Двамата се прегърнаха.

– И мен ме развълнувахте бе, братя – извика гръмогласно, като когато взе командата на „Радецки“, насреща стоящият Ботев и скочи на свой ред, та подаде ръката си на Каравелова:

– Любене, ние с тебе също бяхме и другари, и понякога такива противници, че аз, буйният, не се вслушвах в собствените си пророчески стихове:

Добро ли сме, или зло сторили,
потомството нази ще да съди,
а сега дай ръка за ръка!...

Ботев стисна ръката на Каравелова, после хвана тази на Вазова.

– И ти, Иване, прощавай, и тебе аз те позакачих в моите сатири.

– Да вървим, момци – чу се гласът на Раковски, – да влезем в града, да го видим, преди да се е съмнало! Но ето че още един тича към нас! Чакай да прочета на подножника му какво пише: „П. К. Яворову. Признателните арменци“.

– И мен вземете, учители мои! – извика новодошлият, а Вазов го потупа по рамото и се обърна към Ботева:

– Ето, Христо, този е най-достойният ти заместник в новото време. Но и той, като мнозина, докато бе жив, нищо не получи от живота, а след смъртта си само за стихотворението „Арменци“ му бе издигнат този паметник.

Яворов поздрави всички. Групата, към която тихо се бяха присъединили сливенският индустриалец Добри Фабрикаджията и авторът на знаменития Рибен буквар

Петър Берон, се отправи покрай замръзналото езеро към изхода на градината.

Въздухът беше чист и много студен. Снегът се беше стегнал, но чудно: не скърцаше под стъпките на тези особени люде, които също не оставяха никаква следа по него. Снегът се синееше и като че ли бе посипан с брилянти... На Орловия мост те с учудване и възторг съгледаха красивия и блестящ от светлини булевард с неговите великолепни къщи и чист паваж.

– Каква хубост – прошепна Раковски и вдъхновено добави: – О, мила Българийо, сега не съжالياваме, че измрахме за тебе!...

И те, движейки се по булеварда, колкото повече отиваха към центъра, толкова до тях долиташе шумът от живите, които посрещаха Новата година.

Когато доближиха до Ректората, Вазов показа големите фигури на двамата, които отстрани на входа на голямото здание седяха загърнати със своите старински наметала.

– И те ще дойдат. Това са братята Христо и Евлоги Георгиеви, които, макар че не проляха кръвта си и не бяха рицари на перото, не по-малко от нас заслужиха на народа си със своята безкрайна доброта и щедрост. И сградата на този храм на науката, пред който са поставени, се дължи на тях.

Евлоги Георгиев се пошегува:

– И даже мило и наивно от моите съотечественици е това, че тук, от двете страни на тази голяма порта, ни сложиха да седим, подобно на очакващи пред черква милостиня.

– И то вие, които само я раздавахте – добави Вазов.

Изведнъж извикаха:

– Я вижте! И Левски иде. Погледнете го как пъргаво само стъпва, стегнат със своята въстаническа куртка с гай-

тани през гърдите. Ето го! Огън-момче! Хайде, Василе, дай да ти стиснем юнашката десница!

В това време откъм площада на Народното събрание се чу дрънкане на оръжие и тропот на коне.

Цар Освободителят в скромната си военна униформа върху коня, придружен от свои храбреци, също всички на коне и следвани от селяните на паметника, бавно идваха насреща.

И двете групи на двайсетина крачки една от друга се спряха безмълвно и с явно изразено в очите взаимно възхищение се поздравиха: нашите великани се поклониха, а царят и генералите им отдадоха чест. Селяните смирено си свалиха калпаците.

След това царят, който държеше в лявата си ръка манифеста за Освобождението, повдигна дясната и показа към изток небето, което бе почнало да се разбелва.

Наближаваше да се съмва и всички се обърнаха и си тръгнаха обратно. След малко групата на Цар Освободителя беше вече замръзнала върху паметника, а другите също си тръгнаха към своите места.²

² От този момент версията от „Вестник на вестниците“ (1937) се различава съществено. Там текстът продължава така:

„Каравелов пак се пошегува, обръщайки се към Вазова:

– А бе, Иване, защо на паметника на Царя беше построена някаква дървена скеля?

– Поправят го бе, Любене. От поставянето на много венци шпората му се отковала, сабятя му се изкривила и на ангела на победата се счупила ръката, та ги възстановяват.

– Слава Богу, че не ни забравят – каза Левски, който, незабелязан от никого, се беше приближил към тях. И той добави:

– Ето, общината и от моя паметник махна дебелите железни вериги, с които ме бяха оковали, па и храстите наоколо ми изсече, та получих простор пред очите си.

– Да, защото тези твои единствени сини и бистри очи заслужават да гледат свободно хубавата небесна ведрина – каза Бенковски и поздрави отдалечаващия се Левски, който забърза към своето място, което направиха и всички останали.

И така, студената утрин на първия ден от Новата година свари всеки от тези великани в гордата и неподвижна негова поза...“.

В този момент стана една мила сцена:

– Мирно! Глави на ля-а-вò! – чу се силна команда. Началникът на връщания се в казармата току-що сменен дворцов караул позна великите мъже и извика силно на войниците да им отдадат чест. Самият той, притиснал с лявата ръка сабята си към бедрото и козирувайки с дясната, стъпваше твърдо, извил глава и гледайки с пламенен поглед групата. Войниците, също обърнали главите си наляво, удряха крак с подкованите си ботуши така, че земята кънтеше. През ума на офицера мина още една мисъл и се разнесе нова команда:

– Мирно! Стой! На ля-а-а-вò!

Войниците в такт се обърнаха и застанаха като вкаменени точно срещу групата.

Командирът им се обърна към тях:

– Юнаци! Ето великаните, за които съм ви говорил толкова пъти! Тези люде дадоха всичко, което имаха, за милата ни България. Да им отдадем чест! Мир-но! За по-о-о-чест! – пушките изплюяха в коравите войнишки ръце. Офицерът бързо хвана дръжката на сабята си, която след миг, съскайки, изскочи, блесна и се спря в положение за отдаване на чест.

По лицата на великаните течеха радостни сълзи. Едвам когато в нощта заглъхнаха силните стъпки на отдалечаващия се караул, Раковски промълви:

– Господи, безкрайно ти благодаря, че ми даде да видя това!

И добави силно:

– Да, другари, светло бъдеще очаква нашата земя! България ще пребъде!

Раковски бръкна с три пръста в горния джоб на сетрето си, извади кърпичката си и изтри влажните си очи. След това той поздрави отдалечаващия се Левски, който забърза към своето място, което направиха и всички останали.

И така студената и снежна утрина на Новата година свари всеки от тези истукани в неговата горда и неподвижна поза.

Лъвовете в България¹

И наистина, в нашата страна има лъвове, едва ли не повече, отколкото в самата Африка. За щастие, живите и намиращи се в Зоологическата градина са малобройни и макар великолепно екземпляри, са доста миролюбиви животни.

Но напоследък обществото почна да надава гласове:
– Стига вече лъвове по паметниците!

Защото лъвове в най-разнообразни пози, ту разяре-ни, ту задрямали, красят почти всички селски и доста градски паметници, докато поставихме лъв и наврѣх Балкана – на паметника в чест на Шипченската епопея, и друг в полите – на габровския мост „Игото“.

А в столицата малко ли са?

Най-старите са четирите лѣва, поставени на четирите ъгли на някогашния Шарен мост, който след това вече стана Лѣвов. Гражданството, което минава по моста обаче, гледа с голямо състрадание към тези горди и свирепи царе на пустинята, тѣй като имат един явен физически недостатък – нямат си езици. Според политическите клюкари навремето скулпторѣт нарочно бил оставил гордите животни без езици, за да не могат да кажат каква сделка е станала при тѣрга за доставката им.

Тази интрига се опроверга от един друг слух, според който скулпторѣт впоследствие, като забелязал своето опущение, бил се самоубил. Излезе, че лѣвовете изядоха своя творец, макар че бяха без езици в устата си.

¹ Разказѣт е публикуван в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 17 – 21. – Б. ред.

Не по-щастлива участ има лъвът на паметника на Незнайния войн при „Света София“. Той не изяде автора си, но неприятелите на Андрей Николов доста го ядоха по вестниците, докато веднъж и той се разсърди и ги нарече:

– Простаци!

И добави:

– Вие от възвишено, стилизовано изкуство не разбирате, затова ви харесват лъвовете от фабрично производство.

Бай Андрея правеше алюзия за животните от Лъвовия мост.

Все пак неговият лъв стои още затворен, и то не поне в желязна клетка, както подобава на такова животно, намиращо се сред един град, че да го гледа и се възхищава от него светът, ами го арестували във висока дъсчена ограда, като му турили и стражар да не позволява на публиката предварително да го види и да се развали ефектът от откритието на паметника. Последното обаче кой знае кога, а според някои люде и дали въобще ще стане.

Това даде повод на карикатуристите да изобразят, че стражарят е поставен да пази да не избяга лъвът, който дори бяха изписали покатерил се на оградата с цел да я прескочи и побегне към гробищата, където, пак според бай Андреевите противници, му било мястото. И дори се появиха статии по вестниците, че наистина този паметник трябва да се постави на военните гробища.

Но все пак скулпторът не се тревожи много от мненията на „простациите“ и спокойно си пие шприцове без сода. И дори когато приятелите му го попитат:

– Защо ходи чак по Италия да търсиш по зоологическите градини модел?

Той отговаря:

– За да намеря лъв, който най-добре да олицетворява нашата мила България. И го намерих.

– Е, какъв намери?

– Силен и глупав.

* * *

Всъщност бай Андрея бе поискал да бъде изпратен да проучва лъвовете в някоя зоологическа градина, където те живеят почти на свобода, в относително най-естествена за тях обстановка. А в Рим, както и в някои други зоологически градини, между публиката и голямото пространство, приспособено за свободното движение на зверовете, няма никаква решетка, така че новите посетители, неவிждайки напълнената с вода яма, която е невъзможно да бъде прескочена, почват да се чувстват съвсем неловко от това положение на лице срещу лице със зверовете.

А специално за големия скулптор шегобийците разправят, че не се е уплашил от скицирания от него лъв по две причини:

Първо, самият Андрей с голямата си и рошава глава прилича на лъв, и второ, както много велики люде, и той си има една малка мания. А тя е, че когато е във весело настроение, избива го на „кеч-ес-кян“. И понеже тези думи значат „дръж, където ти падне“, то римският лъв, незапознат с тази американска спортна разюзданост, не се решил да излезе на борба с косматия си лъвоподобен приятел.

Но стига за добродушния бай Андрея и неговия арестуван лъв.

* * *

В София си имаме други шест лъва, които са, тъй да се каже, най-високопоставени, и то не само защото са поставени действително нависоко – наврѣх покрива на Народния театър, а защото служат за емблема на храма на едно от изящните изкуства. И така, там имаме две групи от по един разрешил въпроса за двуженството лъв и две прекрасни лъвици. И тези две групи теглят две колесници,

на които стоят по една от богините на възвишеното творчество, всяка от които пък държи в ръцете си същинските емблеми на изкуството: трагична маска, лира, тръба и един друг предмет, който не може да се разпознае с око, невъоръжено с далекоглед.

Най-несъответното за гордата природа на царете на животните е, че тези лъвове покорно теглят колесниците, без дори да са обуздани или впрегнати, а долу под тях директорите на театъра по никой начин не могат да похвалят с подобна покорност своите 400 служачи, които според някои били приличали на 400 врани коня...

* * *

От двете страни на входа на Университетската библиотека също са поставени две подобни животни, наричани от публиката „футболни лъвове“, понеже са изваяни с по една голяма топка пред себе си. Другата особеност при тези два лъва е, че лицата им са изкривени в една силна гримаса, която ги прави да се смеят и да плачат едновременно.

* * *

Малко по-завидна е участта на поставения в двора на казармите на първи пехотен полк лъв, тъй като именно на него отдават почести при разните тържества, при които той олицетворява военна България. Но все пак това месоядно животно не ще да е много възхитено от тревопасните материали, които му окачват често на врата във вид на разни венци. Защото един лъв не може да има никакво чувство към вегетарианството.

Особено един военен лъв. Колкото да е укротен, все пак ако бъде разсърден, може да сдави някого... А храбростта на българския военен лъв е всепризната...

Лъв Балкански¹

Бай Климе Зографов беше родом от Охрид, жител софийски и по професия, както подсказва и прякорът му – фирмописец. Той си пиеше вечер ракийката в съседната кръчмарница „Жална Македония“, на която съдържателят – бай Митре от Велес – напоследък не можеше да си намери място от радост поради освобождението на своя роден край.

И тази вечер, след като бай Климе си пийна шишенце, бай Митре го почерпи още едно със съответното мезе и му предложи:

– Климе бре, можеш да ми направиш една нова фирма за кръчмата моя?

– Море две ке ти напраам. Дилми съм зограф?

– А, бравос! Щом си зограф, ке ми я изпишеш арно! Не сакам веке да се кажуват „Жална Македония“, оти не е веке жална убавата майка наша. Затова ке ми пишеш: кръчмарница „Лъв Балкански“. И лъвот ке ми го зографашеш. Разбра?

– Дадено бре, Митре! Ке ти напишам еден лъв – чудо. Светот ке се чудит. И толку страшен ке бидит, та бибичките да се плашат.

– Вака те сакам! Само по-скоро да станит тая работа.

– Уште утре ке я напраам. Само ке требит да дадеш малко по-големо капаро.

– Шо-о? Яз капаро на бояджии не давам. Знаам ви яз вас: земите пари во напред, после до кога ги не изпиете до пара, не се факяте за работа. Немат пари пешин.

Бай Климе вижда, че не може да вземе капаро и пита своя клиент:

¹ Разказът е публикуван във в. „Нашенец“, бр. 22, 21 юни 1941, с. 14. Подпис: Борзек. – Б. ред.

– Е лъвот, шо ке го изпишам на фирмата, вързан ли да биде?

– Како вързан, бре? – развиква се бай Митре. – Вързан беше, до дека бефне роби. Слободен да го изпишеш и да реве...

Но на фирмописаца са слаби капиталите, за да си купи хубави и пресни бои и понеже сега магазините не дават на кредит, той се залавя да нарисува фирмата с каквито бои има останали у дома му.

Все пак фирмата излиза много хубава и лъвът, изправен на задните си крака, прави впечатление, че надава страшен рев през разтворените си до крайни предели уста. И бай Митре е възхитен, така че след като фирмата е сложена над вратата на кръчмата, фирмописецът е възнаграден, добре почерпен и едва към полунощ поканен от благодарния кръчмар да си отиде.

Но в същата тази нощ завалява пороен дъжд, който измива съвсем постните бои от фирмата. Пак за надписа изглежда, че бай Климе е имал малко маслени бои, та той още се чете, обаче лъвът е свършено заличен.

Бай Митре е разярен повече от който и да е истински лъв и още на сутринта отива при махмурлията си съсед, та го докарва пред кръчмата. И почва страшно да му вика:

– Види, бре, що си напраил? Каде ти е лъвот?

– Еми – почва да се оправдава зографът, – яз ти думам да го вържеме, ти не сакаше. Ич не вързан лъв на фирма стои ли? Той е скочил и е отишел по балканите наши убави да ревет на слобода...

Сухият квартал в София, или голямото събитие: първата кръчма в артистичния квартал¹

Два са населените пунктове в света, в които няма питейни заведения. Това са: първо, Америка, и второ – представете си – артистичният и журналистически квартал в София.

Това е то „сух“ квартал, макар и крайно кален. И локвите му са така дълбоки и опасни, че лесно може да намери в тях смъртта си някой непредпазлив талант – жител на този знаменит квартал. И даже при дъжд през самия квартал минава едно страшно, чисто планинско дере, което има началото си някъде между метеорологическата станция и Семинарията, а края си – в избите на Ив. Славов, Крапчев и Завоев.

При такива дни господа съпрузите с големи усилия се добират до кръчмите в съседните квартали, а госпожи съпругите си отиват на журфикс боси и запретнати до колене.

И о, чудо, този квартал е „сух“, без нито една кръчма.

На няколко пъти между жителите се повдигаше въпросът за отваряне на едно добре уредено питейно заведение, но не можеше да се дойде до общо решение поради разногласието по въпроса за точното му местонахождение.

На последното събрание Георги Дончев предлагаше за целта своята къща, на която кубето било само за кръчма пригодно. А Матю Македонски просто подаряваше целия си няколкоетажен дом заедно с всичките борчове. Тия предложения срещнаха силна опозиция в лицето на Иванчо Костов, който гледаше с мътен поглед през очила-

¹ Разказът е публикуван във в. „Утро“, бр. 4625, 5 януари 1925, с. 3. Подпис: Борю Зевзека. – Б. ред.

та и протестираше с жестове, понеже не можеше ясно да се изкаже поради надобеляване на езика.

Взе думата бележитият оратор Добриянов, който за две минути само изрече една блестяща реч от 100 хиляди думи.

А Власаков заяви, че ако се съгласи събранието да се построи кръчмата близо до неговата къща, той в замяна ще издейства от общината да мине трамваят през квартала, като даже направи спирки пред всяка къща. Но Коста Стоянов с басов тембър на гласа си заяви, че Власаков употребявал голямото си влияние пред общинарите само докато да съгласи някой помощник-кмет да изпие с него 3 – 4 кила карабунарско вино.

Стефан Македонски, като си взе тон чрез камертона, сред силни протести от цялото събрание се изказа против отварянето на кръчма в квартала, понеже спиртните изпарения действали зле на тенора му.

Шумът веднага утихна, защото взе думата старият капациент по въпроса Борис Пожаров, който в една силно аргументирана реч, като повтаряше често фразата „много ви здраве от св. Спас“, доказа, че това питейно заведение трябва да бъде по-далеч от домовете ни, за да се избегне неприятният контрол от страна на „нашите фамилии“.

Това мнение на Пожара биде одобрено и прието с болшинство, като се взе решение кръчмата да се отвори на края на квартала – в къщата на бай Сава Христов, на когото се вмени в дълг веднага да извади от избата си водопроводните тръби.

Избра се контролна комисия за проверка на питиетата в състав: Асен, братът на Ив. Славов, и наша милост: Борю Зевзека.

Лятна София¹

А бе, като казали, софиянци били галантони, та галантони, а то – вятър. Не че не са галантони хората, ама не е както се следва. На̀, и баджанакът, и той човекът онзи ден голямо галантонство показва в Казиното, ама ексик да е: щях да си изкарам акъла от страховете. Отиваме, ефендъм, аз и жената и двете деца с баджанака и балдъзата в Казиното да се почерпим. Зер, става цяла неделя стоим у тях на гости: ядем и прием и на обед, и вечер, а жената с дечурлигата и на разни закуски, та изведнъж току ме хвана и мен овардалъка и рекох:

– Хайде, баджанак, да отидем някъде да му дръпнем по едно винце, я по някоя бирица, че да почерпя и аз, зере ти тука с нази сумата масраф направи.

– Бива бе, баджанак – отговори той и гледам го – отвори чекмеджето, та си взе едно петстотин лева.

– Защо ли са му пари – рекох си аз на ума, – когато аз ще плащам? Ама после разбрах, че много добре е сторил.

Бяхме доста жадни, та хемен седнахме, и ни донесоха по една бира. Ние пресушихме чашите и веднага огладняхме.

– Какво да хапнем? – питам баджанака.

– А че, да ни донесат по някое кебапче.

И без да се съветва повече с мен, току рече на келнера:

– Я ни дайте по четири-пет кебапчета!

– Тридесет кебапчета! – се провикна оня синковец, че проглуши градината, а на мен ми мръдна нещо под лъжичката и със задавен глас рекох:

– Кой ще изяде толкоз кебапчета бе, баджанак?

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 65 – 70. – Б. ред.

– Че по пет на човек много ли са? – отговори той, а аз посочих децата:

– Ами ти и малките ли смяташ?

Малки, малки, па като се настървиха пустите му хлапета, та по шест излапаха, че баджанакът каза на келнера да донесе „там и десетина шиша“.

На мен треперенето под лъжичката ми се усили. Дойдох на себе си едва когато нагънах набързо два шиша и гаврътнах на един солук още една бира.

Мина ми гладът и ми стана някак по-весело. Па и хубава градина, мама му стара: оная музика като засвирила, онези хубави момичета като си прегърнали всяко по момче, та се разтанцували, а публиката – мъжете всички като че ли са министри, а жените докарани, като генералши.

– Ех – помислих си, – де са нашите етрополци да ме видят къде съм седнал да пия, хем фамилиарно.

И като че ме чу Господ. В един ъгъл съгледах Тошо, наш Тошо, през три къщи комшията. И той дошел на курорт с жена си, ама нали си няма баджанак, поръчал само за себе си една бира, па вадят с жената, та ядат семки и хвърлят люспите по земята.

Моята, щом ги видя, продаде чалъма – поръча на келнера да донесе на децата по една лимонада. Донесоха им във високи чаши една червена мътилка и вътре пъхната по една сламка, та големият дангалак си нема друга работа, ами се покачи на стола, отвисоко да смуче със сламката, па като се препъна, че отиде под масата и сламката, и чашата, и самият той. А аз, горкият, като видях счупената на две чаша, като че ли сърцето ми се разполови, та едва издумах:

– Скрий парчетата ма, жена!

– Няма нужда, няма нужда – каза баджанакът спокойно, като че ли нищо не е станало, и добави: – Чашата от двадесет-тридесет лева повече не струва.

Чудни хора са пустите му столечани. Двадесет и тридесет лева за тях са все едно и няма разлика между двадесет кебапчета и тридесет с десет шиша отгоре...

Но дойде и най-страшният момент. Баджанакът изведнъж извика:

– Келнер, плаща!

Мене ми се приходи по малка нужда, но като отидох нататък и се обърнах, та видях, че келнерът не се доближи до масата, върнах се. Току-що седнах и:

– Плаща бе, момче! – извика силно баджанакът и келнерът се изправи пред нас като Арахангел Михаил душевадецът. И почна вагабонтинът да прави една безкрайна сметка. Аз се опитах да погледна какво пише, но цифрите взеха да играят пред очите ми, а онова под лъжичката ме сви, та премаях и усетих, че нещо ме стисна за гърлото. Погледнах замаян келнера, а той се обърна в четири келнери, които едновременно казват:

– Двесте и двадесет лева с процента.

Жената ме стрелна с поглед, с който казваше:

– За мене една рокля не купуваш, а за пуканица и лапаница сега цяла сермия ще дадеш.

Балдъзата с очите си също ми се караше:

– Какво зяпаш като намокрено дете майка си? Бъркай се, че вади пари!

Какво бъркане, какво вадене на пари, кога ръцете ми бяха се схванали целите. Ех, слава Богу, в това време ми светна пред очите: съгледах, че баджанакът измъкна петстотинте лева. Но проклетата балдъза, види се, беше решила да ме довърши, та отвратително изсъска на мъжа си:

– Платете двамата по половина! Те са повече души, ама нейсе. И чашата те счупиха.

– Аха, чашата бях забравил – каза шмекерът му келнер и добави в сметката не два-тридесет лева, ами тъкмо четиридесет, че било европейско стъкло.

Аз хвърлих един такъв унищожителен поглед към балдъзата, че тя можеше ясно да прочете:

– Ах, що не си чаша, че не на две парчета, ами на сол да те направя, мръсна скъпернице!

– Вярна е сметката – каза в това време баджанакът и хвърли пред келнера голямата банкнота.

На мен дясната ръка взе да се отпуска и да посяга към джоба, където ми стояха парите. Но почках пак, докато келнерът повърна на баджанака и той си прибра остатъка в джоба. Тогава за втори път ме хвана овардалъка, та извадих кесията и промълвих:

– Каква стана тя бе, баджанак? Уж аз щях да почерпя, па то...

В този момент усетих как жената ме щипна силно по крака и аз веднага спуснах кесията назад.

– Защо пък аз да не почерпя – каза баджанакът и даде пример да станем от масата. Едвам сега онова нещо под лъжичката спря да ме свива и вдървените ми дотогава крака почнаха рахат да крачат. Обърсах студената си пот и погледнах радостно и към двойките, що танцуваха, и към музикантите. И даже кимнах с ръка на келнера, който се кланяше до земята.

– Кланяй се, сине майчин, че тук пари се харчат, не са трици!...

И в този момент намразих баджанака:

– А бе, тараланколу, като ще плащаш, що не кажеш предварително, ами насмалко щеше да ми изкараш от носа и шестте бири, и петте кебапчета, и двата шиша...

Прѣзъ лѣтото

Двѣ провинциялистки, ядатъ въ градската градина сладоледъ. Едната се чуди:

- Какъ ли го готвятъ туй чудо!
- А чи, трѣбва на ледъ да го варятъ

*Анекдотът е публикуван в книгата „Анекдоти“,
събрал Борис Руменов, 1918, с. 3.*

Децата помирители¹

В този летен ден едно многочленно наемателско семейство се пренасяше и една голяма кола вагон, натоварена с покъщнина, беше готова да тръгне. Наемателят държеше в ръка сервиза за коняк, жена му – прибора за сладко, децата – разни чинии, а най-малкото хлапе – цукалото.

Хазияйката и наемателката, за голямо удоволствие на каруцаря, си вземаха сбогом по най-любезен начин:

– Вървете по дяволите!

– Останете си със здраве във вашия джендем!

– Вървете, вървете да видим къде ще намерите това къораво?

– Ба, ба, за наема, какъвто ни искате, и в центъра на града, при паважа, ще намерим квартира.

– Охо, в центъра им се прищяло да живеят. Внимавайте само, че паважът е хлъзгав, па като не сте привикнали, може да се разчекнете.

– Е, де, по-хлъзгав от вашия мръсен двор не е...

– Мръсно е, че помията пред вратата си хвърляте...

– Кой ви е крив, като няма в къщата ви канал...

– Имаше, имаше, ама вие го запушихте...

– Е ще се запуши, разбира се: не ви текат чешмите.

– И те течаха...

– Течаха, ама общината ви спря водомера.

– Е, щом наемателите са батакчии, та си не плащат водата... Дванайсет години седяхте, дванайсет пари за вода и канал не дадохте...

– Малко ли ни драхте? Всеки месец ни покачвахте наема...

– Какво? Покачвали сме го? Да ви покачат на бесилката вас.

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 39 – 48. – Б. ред.

– Съвсем не: ние отиваме да живеем в нова кооперация на улица „Алабинска“.

– За „Алабинска“ нямате сурат, ами вижте на гробищата може...

– И на „Гробарска“ улица ни предлагат самостоятелна къща, но не искаме и мъртви да ви видим, когато ви прекарат покрай нас.

– Мъртви ли? Да прощавате! Виж, ако бяхте седели още у нас, можеше да ни уморите. А сега ние ще си поживеем спокойно, а вий като почнете да плащате висок наем, сигурно ще изпукате...

– „Висок наем“... Ако искате да знаете, и тук на вашата улица можем да вземем квартира за същия наем, ама искаме малко по-далече да бъдем от този отвратителен квартал.

– И за нас ще бъде по-добре, че нахалните ви дечурлига, както са научени, по цял ден у дома ще се влачат...

– Не се влачат те, ами вие сами ги викате, че сте бездетни...

– По-добре бездетни, отколкото цяла сюррия невъзпитани деца.

– Бре, да се не видяло!...

– Вървете по дяволите!

– Остани си със здраве във вашия джендем!

Каруцарят, като видя, че диалогът може да повтори, удари конете и колата тръгна.

* * *

След едно дълго пътуване натоварената кола спря на улица „Алабинска“ и домочадието се залови със сваляне на вещите. Хазяите излязоха и попитаха:

– Какво обичате?

– Ето, пренасяме се.

– Аха, вие ли бяхте вчерашните наематели?

– Да, дето ви дадохме капаро.

– Извинете, но стаите не можем да ви дадем.
– Какво? Ами капарото?
– Заповядайте си го!
– Как така? Трябва двойно да ни го върнете!
– Съдете ни!
– Това е безобразие...
– Безобразие е, че сте ми се домъкнали с цял легион
дечурлига.

– Ние и вчера ви казахме, че имаме деца.
– Но не ни казахте колко са.
– Не ни попитайте.
– Не можехме да предположим, че са десет.
– Само шест са.
– Малко ли са?
– Че сега какво да правим, да си изколим ли децата?
– Ваша работа.

Хазияката заповяда на хазяина:

– Затвори вратата!

Наемателката заповяда на каруцаря:

– Карай на улица „Гробарска“!

* * *

Пред къщата на улица „Гробарска“ стоеше друга същщо такава кола с багаж.

– Изнасяте ли се, господине? – попитаха нашите пътешественици.

– Нанасяме се.

– Как? Кога взехте квартирата?

– Преди един час.

– И бързате да се нанесете?

– Бързаме зер, че току-виж дошел отнякъде някой нахал и взел квартирата...

Те пак тръгнаха, натоварени със сервизите. Само че на мъжа ръцете бяха отмалели, жената беше дала прибора да го носи каруцарят, децата бяха изгървали две чинии, а най-малкото беше нахлупило цукалото на главата си.

Оставаше последната квартира, която се намираше в съседство с бившата квартира. За щастие, там ги нямаше хазяите, които да ги посрещнат с отказ. Коридорът беше отворен, обаче стаите – всички заключени. Само в кухнята намериха едно заспало слугинче, което събудиха и попитаха:

– Къде са господарите ти?

– Отидоха на курорт.

– На курорт ли? Ами кираджиите кога излязоха?

– Вчера.

– Е, слава Богу!

– И они отидоха на курорт заедно с господарите, а мене ме оставиха да вардим къщата.

– Как? Ами не изпразниха ли квартирата?

– Не са. Намалиха им кирията, погодиха се и заедно отидоха на курорт...

Положението ставаше критическо: беше започнало вече да се мръква. Обедът мина под сянката на колата, но трудно щеше да бъде по същия начин да пренощуват, особено децата...

– Къде са децата? – попита наемателят жена си.

– Тук бяха... Хем те са се намърдали в старата ни квартира.

В това време децата весело дотичаха и съобщиха, че хазяите, като ги видели, се разплакали от радост, казали им, че квартирата е още свободна, че каналът и чешмите са поправени, и им поръчали да викнат татко и мама.

Дванайсет години съвместен живот не е шега. Децата се бяха родили всичките в тази къща и бяха отраснали пред очите на собствениците, които бяха бездетни...

Срещата беше трогателна. Всички плакаха, дори и каруцарят.

У хазяите се беше случило следното: веднага след излизането на наемателите те започнаха да приемат посещения:

– Какво се дава под наем?

– Две стаи и кухня.

– Други удобства?

– А че стаите са удобни.

– Изба, таван, пералня?

– Избата ни е малка, едвам стига за нас, таван нямаме, а колкото за прането, ще ви разрешим да си перете в задния двор.

– Ами зимас?

– Е, зимас чешмите замръзват, ама нищо от това: те и без това не текат.

– Значи и зиме, и лете не ви текат чешмите? Но ние за друго ви питаме, къде ще перем зимно време?

– Зимно време – в кухнята. Само ще трябва да държите прозорците отворени, да излиза парата, да не поврежда дограмата. И по-далече ще изхвърляте помията.

– Как по-далече? Нали ще отива в канала?

– Каналът е задръстен, та...

– Какво? И каналът задръстен, и чешмите не текат, и таван нямате, и пералнята ви на двора... И вие сте взели да давате под наем. Я свалете обявлението! Свалете го, че ще ви се смеят!...

Наемателите си отидоха без „сбогом“, но мислено си размениха по една любезност:

– Ама идиоти, ха – казаха си на ума наемателите, а хазяите – стереотипното:

– Вървете по дяволите!

Но щом останаха сами, хазяйката погледна мъжа си в очите:

– Каква стана тя? Ние уж едвам от едни такива се отървахме, а тези... още по-претенциозни.

Мъжът веднага си взе шапката:

– Отивам да повикам да поправят чешмата и канала. А ти, ако дойдат някои добри наематели, дай staите!

* * *

И добрите наематели не закъсняха:

– Колко наем искате?

– 2300.

– 2300?

– Да, с ваше осветление, канал, смет и вода.

– Вие, госпожо, да не сте се побъркали?

– Извинете, господине, но вие, един вид, на шантав ми мязате.

Той от „вие“ обърна на „ти“.

– Не, госпожо, шантав ще бъде този, който се съгласи да ти даде 2300 лева за твоите мръсни и тъмни дупки...

– Безобразник! Ах, да беше тук мъжът ми, че ще ти каже той чии дупки са мръсни и тъмни...

– За квартирата говорим!

– Нахал, мискин, магаре с магаре! Махай се по дяволите, че като викна един стражар...

– От стражар нямате нужда, ами повикайте някого от болницата да ви върже.

– Ах, вода, чаша вода!...

Но понеже чешмите не течаха, на хазайката припадъкът мина и без вода.

* * *

Третите наематели изглеждаха отлични люде. Собствено това не бяха наематели, а една наемателка.

Тя не направи никакво възражение нито за чешмата, нито за наема.

Обаче:

– Ще имам право да давам мебелирани стаи.

– На кого ще ги давате?

– Имам си готови двама господата за двете стаи.

– И за двете стаи ли? Че те всичко са две. Или в кухнята ще спите?

– Защо в кухнята?

– Аха, разбрахме се. Значи при господата...

В това време се върна хазяинът с чешмеджията и хазийката, за да осуети всякакъв контакт между него и опасната красива наемателка, троснато заяви:

– Вървете си, мадам, не сте за нас; нашата къща е почтена.

Мадамата, разбира се, не остана длъжна:

– Охо, знаем ги ние такива като тебе... Почтени пред хората, па тайно си развяват байрака.

– Мъжо, ах, мъжо, ела да видиш тази мискинка как ме обижда!

Обаче мъжът беше така зает в преговори, та не можа да се притече на помощ на оскърбената си съпруга, която пак се развика:

– Вода!

– Вода ли? Сега, миличка, само почакай малко! Скоро ще поправим чешмите.

Тя немà време да чака вода от чешмите, защото дойдоха нови наематели, четвърти поред:

* * *

Четвъртите:

– Не е лоша квартирата. Тамам е за нас. Само ще ви молим да пазите тишина, че да ни се не събуждат децата.

– И таз хубава. Наемателите са длъжни да пазят тишина, а не наемодателите.

– Това мина. То беше по-рано.

– Значи ние да пазим тишина, а вашите деца свободно да тропат...

– Щом си плащаме редовно наема – ще търпите.

– Е, поне колко деца имате?

– Четири. И сестра ми е на гости с децата...

– А те колко са?

– И те са четири, ама няма да останат за постоянно у нас: щом най-малкото свърши гимназия, ще си отидат в провинцията.

Хазяинът сатирично се засмя:

– Тъй ли? Че защо да си отидат? Да бяха постоянни поне и университета да свършат...

След тази иронична бележка наемателите си тръгнаха, а хазийката пак погледна мъжа си в очите и си спомни старите наематели:

– Ние от деца уж да се отървем, а тези – тамам осем... Онези поне бяха добри деца...

– Чудесни бяха.

– И привикнахме с тях.

– Мен ми е много мъчно, че си отидоха.

В това време децата на старите наематели, които бяха обиколили с родителите си и с багажната кола целия град в напразно търсене на квартира, се показаха на вратата.

И стана нещо необикновено.

Наематели и наемодатели се прегърнаха.

Квартирният въпрос¹

Ето един въпрос, който занимава жителите на всеки многолюден град, какъвто е нашата столица.

Болшинството жители нямат собствена *квартира*. И затова те търсят да наемат чужда, за която често пъти плащат много скъпи наеми (особено ако *квартирата* е добре мебелирана). Скъпо коства тоже оная *квартира*, която има и заден вход; то е за всеки случай: не е винаги приятно и удобно да се влиза през тъй наречената „парадна“ (защо ли?) врата.

И обратно, много неудобни са ония *квартири*, които капят вследствие на повреда в покрива.

Такива *квартири* са влажни и нехигиенични и обитателите им страдат от разстройството в организма (хрема обикновено).

Някои господа наемат по-голяма квартира, която дават под наем: една част или цялата. Това са хора спекуланти, които не се ползват с добро име в обществото.

Както и да е, но в столицата са малцина тези, които могат да кажат:

– Аз имам собствена квартира.

Или:

– Само аз живея в моята квартира.

¹ Текстът е публикуван в сп. „Барабан“, год. III, бр. 101, 9 януари 1911, с. 5. Подпис: Борьо Зевзека. – Б. ред.

Тончо Дюлгерски в столичен хотел¹

Тончо Дюлгерски остана сам в стая № 27 в хотел „Леге Палас“ и започна с любопитство да се озърта:

– Бей, че то много хубаво, бей! Я-я-я, и килимите му, и столовете с кадифе, и стените шарени, и чистота и прочее, бей-и-и! Я пък кревата... тю, тю, тю! И ламбата бамбашка.

Тончо Дюлгерски започна да се прозява. Той погледна часовника.

– Бей, че то станало много късно, бей! Вече десет и черек. Хайде, да си лягам. То наистина в София много късно си лягали хората.

В това време влезе камердинерката и Тончо се хвана за мустака.

– Бей, че лъскава!...

– Моля, господине, кажете си името, местожителството и занятието, та да ви попълним листа!

– Кое кайш? Името и мястото ли? Хи хи хи. Таквоз... Името Тончо по презиме Дюлгерски от Ак-кадънлар, по конгреса на партията додох, а занимавам се с търговия.

– Мерси!

И чевръсто си излезе камердинерката, като остави ак-кадънларския търговец в голямо недоумение:

– Вай, бабасана! Нали уж ми казаха, че тези момичета, таквоз... Ама тук може да им е друг законът. Па и похарно, че ако се научи жената...

И като погледна часовника си, той с ужас констатира, че е вече десет и три черека.

– Бей-и-и!

¹ Текстът е публикуван в сп. „Барабан“, год. IV, бр. 166, 8 април 1912, с. 2. Подпис: Б. З. – Б. ред.

Бързо се съблече, турна си дрехите на един стол, а кесията и сахата под възглавницата, и поиска да се търкулне в кревата. Обаче ново смущение го обзе:

– Как ли се спи тук? Кое му е юрганя, кое одялуту, не мош разбра.

И като взе дебелия пухен юрган за дюшек, той се търкулна върху него, а се покри с чаршафа от масара.

– Чакай да угася лампата, та да заспя. Я-а-а, че тя хептен терсене работа?!...

И Тончо Дюлгерски духна електрическата лампа, стояща върху нощната масичка. Но напразно!

– Бей, че силен пламък... Нито трепва даже.

Той започна с все сила да духа и все безуспешно. След продължително духане той, уморен от напъването, се опита да заспи, като се зави през глава, но не можа. Тогава той стана, пое голямо количество въздух и зачервен започна така силно да духа, че вратните му жили щяха да изпукат, а лампата щеше насмалко да се търкулне от масичката. Но пак не угасна. В това време той съгледа под кревата си нощното гърне и тутакси отгатна тъмната енигма: взе гърнето и с него захлупи отгоре лампата; и стана тъмно.

– Чок шей! Че то си имало всичкото чалъм!

И успокоен, Тончо Дюлгерски легна и заспа, за да се събуди на другия ден в 11 часа.

– Бей, че то се мръкнало, бей! Скоро да се облека, че на конгреса... Де ли им е умивалникът?

Но понеже умивалникът в стаята беше покрит, Тончо Дюлгерски, като не можа да го съгледа, излезе в коридора и влезе в нужника, дето чу шуртене на вода.

– Вай бабасана, че той лиеня с дупка! Отде ли му се пуска водата? Я чакай да дръпна дръжката!

И като дръпна дръжката, нещо над главата му така забумтя и почна да шурти надолу, че той силно уплашен избяга навън и бързо затвори вратата, за да не се чуе гю-

рултията. Той си рече, че е повредил нещо. След като обаче помисли, Тончо Дюлгерски дойде до заключение, че няма нищо повредено, и затова той се върна пак в нужника, дръпна дръжката и като се наведе, хубаво изплиска лицето си със студената вода.

А когато излезе в коридора да поиска от камериерката пешкир и я попита защо в умивалника няма сапун, тя се хвана през корема и премаляла от смях избяга.

Кое то обстоятелство постави в ново недоумение Тончо по презиме Дюлгерски, делегат по конгреса на партията, от Ак-кадънлар, по занятие търговец.

Гостоприемството на българите¹

Това е легенда. А как се е съставила, това за мен е абсолютно необяснимо. Навярно по следната формула: славяните са гостолюбиви, българите се считат според една хипотеза за славяни, ergo: българите са гостолюбиви.

Самите българи изглежда, че са особено доволни от изведеното доказателство и не пропускат случай това си прословуто гостолюбие да докажат поне на думи или в статии.

Даже в българските христоматии ще намерите една приказка, според която едно време дядо Господ, като ходил по земята, влязъл в една българска къща и хазяите, понеже нямали с какво да го нагостят, заклали мъжкото си дете да го опекаат за госта. Разбира се, че гостът направил така, че не само детето да остане живо, ами и фурната да се напълни със злато.

Според мене тези хора или не са били българи, или пък, ако са били българи, то сигурно са познали, че гостът им е дядо Господ, и след като са направили точен хесап, предвидили са, че ще бъдат възнаградени пребогато за тяхната готовност да гостоприемстват.

По същия начин се обяснява и гостоприемството на българите, указано в Освободителната война на русите. Старите българи още помнят изобилието на руските рубли, вземани в замяна на искреното гостолюбие.

И всичко би било благополучно. Легендата щеше да си остане като един психологичен закон, ако не беше случаят със славянските гости, които дадоха възможност на българите, собствено – столичаните, да докажат гостоприемството си.

¹ Текстът е публикуван в сп. „Стар барабан“, год. II, бр. 72, 20 юни 1910, с. 3. Подпис: Борьо Зевзека. Писан е по повод Втория славянски събор в София (1910). – Б. ред.

Обаче те нито се постараха за това. Правеха си оглушки при многократните напомнания и подканяния за гостолюбие от страна на съставения „комитет за изнасилване на българското гостолюбие“. Антрефилетата по вестниците, в които се апелираше към славянското чувство на гостоприемство в столичаните, биваха непрочитани.

И в резултат: само четирима столичани заявиха, че са готови да приемат в къщите си гости. Първият предпочел даже един гост пред тъща си, която му писала, че ще го посети. Вторият – един барабанист, неплатил от една година и половина кирията си, отстъпил своята квартира на гостите, и то завинаги, като си самопожертвал спокойствието и заминал неизвестно за де. Третият гостолюбив българин бил хотелджия, който в писмото си дал подробни оферти за своето гостоприемство: цените на креватите в новоремонтирания му хотел били твърде ниски в сравнение с цените на някои западноевропейски хотели. А прислугата старателно ловила всяка сутрин дървениците, които въобще мъчно бягали поради напредналата си възраст и тежестта си. Но комисията, като посетила хотела му, разбрала, че това не е въобще хотел, а хан, на който фирмата е била новоремонтирана, тъй че вместо „*Клисурский хан*“ било написано „*Гранд хотел. Заповядайте скъпий гости славянский*“. Тоже относително неподвижността на дървениците комисията останала на особено мнение.

И последният столичанец с гостолюбиви славянски чувства съвсем нямал квартира. Той канил своя гост в един бракуван конски вагон, който му служил за нощно пребивание.

И тъй, комитетът, състоящ се от сто софийски жители и жители, разполагаше с гостолюбието само на четирима софийски жители.

Диалог (Между гост славянин и „гостолюбив столичанин“)¹

– Много е хубава вашата София.

– А бе, тя щеше да бъде още по-хубава, ама много крадат общинските съветници. Големи шмекери са. А колкото за паважа – пари не пожалихме, само да се отсраим пред милите гости. Само че с големи данъци се натрупахме – със зор му свързваме двата края. И животът скъп... Едвам ний преживяваме, та камо ли гости да каним.

– Обаче и частните ви здания са много хубави.

– Хубави, ама – чужди. Всички са ипотекирани. Ех, те да са наши собствени, че да видиш ти гостоприемство. А то... И кириите скъпи... А в кой хотел сте?

– В „Империал“.

– Хубав хотел. И много добре сте направили, че сте слезли в хотел. В частна къща – неудобно, знаете: ще ви безпокоят бълхите. Пък ний не искаме да страдат милите ни гости.

– А не бихте ли ми услужили с добрината си, да се разходим по града, за да ми покажете вашите бележити места?

– Извинете, но нямам време. Бързам, знаете. Работа ме чака. Па и какво интересно ще видите в София. Освен това ще треба да се плаща и за трамвай. И в театра местата са скъпи...

– Моля, моля, господине, вий само бъдете добри да ме съпроводите, а за плащане не се безпокойте. Нима аз ще ви оставя да плащате? Малко е това, че ще ви затруднявам, ами още да плащате.

¹ Текстът е публикуван в сп. „Стар барабан“, год. II, бр. 74, 4 юли 1910, с. 7. Подпис: Б. З. – Б. ред.

– Нейсе, хайде да не ви чупя хатър. Славянско сърце имам, знаете. Не мога да отказвам на братята. Хей, файтонджи! С файтон да вървим. Малко по-скъпичко ще платите, ама е по-хубаво. В трамвая – блъсканица. А ний не желяем да се изтезават скъпите ни славянски гости.

Нужда от места за нужда¹

Много оплаквания, устни и писма, са се получили в редакцията на „Кукуругу“ за това, че в София почти няма отходни места за най-обикновените физиологически нужди на гражданите. Съществуващите публични заходи били или негодни, или в такова плачевно състояние, че всеки достъп към тях бил невъзможен.

Един ни пише: „Навсякъде по европейските градове не само всички държавни учреждения, но и кафенетата, ресторантите и пр. са задължени да позволяват на всеки проходящ при нужда да се ползва от отходните им места. А в нас даже в халите на вратите на нужниците стоят общински служачи и забраняват входа на гражданите, които са клиенти на същите хали“.

* * *

А вчера по същия повод в редакцията влезе един разярен господин, сие си шапката, поклони се и попита с акцент, по който познахме, че милостта му е чужденец:

– Молим, кой ретактор на „Кикерики“?

Поради възбуденото състояние на господина ний за всеки случай взехме в ръка стоящата в ъгъла зад нашия стол сопа и героично отговорихме:

– Ние сме редактор на „Кукуругу“.

Онзи пак се поклони:

– Имам чест, ас идва да се оплаква от вашето нечесито хале.

Ний се заизвинявахме:

– А бе, действително малко не е в порядък, но ще вземем мерки. Ръкописи много, знаете, задръства се.

– Не, не, фий мене не сте распрали.

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 5187, 27 ноември 1926, с. 4.
Подпис: Б. З. – Б. ред.

Да го *разпираме* няхаме никакво намерение, та го погледнахме въпросително. Той обясни.

– Ас говорим за наше крадско хале, где има да продава месо и сарсафат.

– Аха, месо и зарзават... За халите говорите... Разбрахме.

– Да, там има аборт...

– Аборт ли? Коя беше нещастната родилка?

– Ах, не, искам кажи, тамо има аборт, на български... „заход.....“.

– Значи в халите има хале.

– Да, аборт. Ас отивал купи в хали малко швински меса и получил голям зор, отивал при аборт, там мени стражар фащал за яка и казвал: „Марш, тука няма право иди по нужда“. Е, знай ли вий, господин ретактор, какво стана с мене и мой гащи?...

– Да, предполагагаме, атентат в гащите. Подробности-те оставете! Е какво искате сега?

– Молим да пише за тоз скандал във ваш „Кикерикки“.

Обещахме, че ще пишем, и го посъветвахме да отиде да се оплаче в кметството.

– Да, да, аз сега отиде право при господин кмет, право ще влезе в негов кабинет.

При сбогуването му препоръчахме ако получи случайно в кметството някакъв зор и го не пуснат в тамошния заход, да влезе право... в кабинета на някой от кметовете.

Историята на една трамвайна линия¹

От две-три години насам всеки месец се появяват по вестниците едни почти стереотипни известия, отнасящи се до благоустройството на нашия квартал. Първото съобщение, което предизвика неописуемо ликуване между жителите, беше:

„Във вчерашното заседание Общинският съвет реши трамвайната линия да продължи по булевард „Паскалев“...

След месец, за да повярваме, че не е лъжа, появи се ново съобщение:

„Във вчерашното заседание Общинският съвет потвърди решението си от миналия месец: трамвайната линия да продължи по бул. „Паскалев“.

После:

„Общинският съвет единодушно реши“...

А кварталците единодушно решиха вече да не се вълнуват и даже станаха съвсем апатични към ежемесечния бюлетин на Общината относително станалия пословичен трамвай.

Но по едно време туземците пак се разскачаха.

Вестниците съобщиха:

„Отдадено е на предприемач шосирането на бул. „Паскалев“, по който ще мине трамвайната линия, за да се свърже с линията...“

С каквото ще да се свързва, не е важно. Ако ще, нека се свърже с албанските железници... Главното е, че ще мине по бул. „Паскалев“...

Само малко търпение, защото преди да мине трамваят, трябва да се шосира.

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 5493, 10 декември 1927, с. 4. Подпис: Б. З. – Б. ред.

И пак:

„Отдадено е на предприемач изкопаването на бул. „Паскалев“, след което ще се шосира, след което пък ще мине трамвайната линия“.

И се започна едно бавно изкопаване, едно чоплене, едно драскане... въобще, страшно нещо: работата напредваше на ден с по няколко сантиметра.

Туземците тъкмо се отчаяха и бяха вече сторили намерение да се издавят в образувалата се кал, когато един божи ден до моста бяха сложени три чифта релси. От изненада жителите се хлъзгаха по калта и падаха на задниците си. За щастие, калта беше мека.

Скоро се изпари и този възторг, понеже релсите замръзнаха на мястото си и количеството им не се увеличи вече нито с половин релса.

Даже почнаха майтапите:

– Общината чакала някакви разтегателни машини, които ще опънат релсите, та ще стигнат до половината булевард.

И добавиха:

– А ако ги слагат не по две, а само по една релса, ще стигнат и за целия булевард. Само трябва да се измисли трамвай с едно колело.

Фантастичните предположения продължават.

Кукуриговски информации¹

НОВАТА РЕКОЛТА

Поради падналите напоследък в България напоителни повсеместни дъждове тазгодишната реколта на кал е повече от средна, даже на някои места много добра, а в столицата е изобилна.

ГОСПОДА САМОУБИЙЦИ!

Вместо да харчите пари по разни револвери, отрови и други скъпи самоубийствени необходимости, предпочитайте удавянето в калта на булевард „Паскалев“. Средство сигурно, безплатно и евтино. Веднъж хвърлиш ли се в калта, самоубийството ти е гарантирано: и дявол не може да те спаси.

АНКЕТАТА НА ЖУРНАЛИСТИТЕ

Поради осветлението, което даде Дирекцията на осветлението по въпроса за осветлението, пред очите на гражданите настъпи пълно затъмнение.

НОВО СРАВНЕНИЕ

По-рано се казваше „ясно като в мъгла“, а сега – „тъмно като електрическо осветление“.

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 5511, 31 декември 1927, с. 4.
Подпис: Б. З. – Б. ред.

Алпинизъм всред София¹

Не може, освен да се благодари на общината за паважите, които направи в столицата в сравнително кратко време. Даже по улиците, по които поради зимата не можеха да се сложат павета, а са натрупани на купове, гражданите пак пътуват някак си по паваж, избягвайки разкопаните улици и упражнявайки един вид чудесен планинизъм. Па ако падне дебел сняг, може да го обърнем и на скиорство...

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 7894, 6 декември 1935, с. 4.
Подпис: Б. З. – Б. ред.

Винопийни моменти

Геройска поза¹

– Нарисувай ми портрета, моля ти се, но временно в геройска поза!

– В каква именно?

– Например: пред мене чаша с мастика, а аз с от-
вращение я отблъзвам.

¹ Анекдотът е публикуван в книгата „Анекдоти“, събрал Борис Руменов, 1918, с. 9. – Б. ред.

Каламбури в участъка¹

Полицейски час. В 8^{1/2} вечерта кръчмите трябва да бъдат затворени. Четирима весели приятели решиха да не губят време и рано се намърдаха в кръчмата.

И започнаха още от 6 и половина часа да обръщат чашките. Разговорът от 7 и половина часа вървеше на философска тема, в 8 ч. ги изби на поезия и декламации и след това обърнаха на песенки. От ариите на „Аида“ преминаха в „Стисни ме, Радке, да викна“.

В това време ролетката на кръчмата изгърмя, вдигна се нагоре и влязоха 3 ножове с пушки и след тях 3 железни каски с войници под тях.

– Господа, в участъка!

– Ама защо? Как тъй? Ний сме благонадеждни. Часът още няма 9 – и почнаха да бъркат по джобовете си за часовници.

– Горе ръцете!

– Ама...

– Ръцете горе! Пред нас, господа!

Ясно беше, че с войниците шега не бива. Тръгнаха. И четиримата приятели се познаваха с началника и там щяха да се оправят.

Обаче ги въведоха при старшията.

– Ти как се казваш? – започна той разпита.

– Еди как си.

– С какво се занимаваш?

– Аз съм дъновист.

– Дъновист ли? Че какво търсиш в кръчмата, като си дъновист? Нали сте уж въздържатели?

– Излъгах се, като никога.

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борю Зевзека „Материал за вечеринки“, 1926, с. 36 – 38. По-ранна негова версия е отпечатана без заглавие и без подпис във в. „Утро“, бр. 4722, 9 май 1925, с. 4. Тук предлагаме версията от книгата. – Б. ред.

– Ами ваша милост, с какво се занимавате?

– Аз съм пианист.

– Знам, знам, вий, музикантите, от като стана воен-
но положение и ви забранихме да свирите, хептем на гу-
ляй ударихте... Ами ти, какво занятие имаш, ваша милост?

– Аз се занимавам със спиритизъм. Спиритист съм.

Старшията се озадачи.

– Чакайте малко – и влезе в съседната стая при на-
чалника. След минута се върна.

– Ти, демек, викаш разни духове. Като те вкараме в
мазето, цяла нощ все духове ще ти се явяват. Само гледай
да бъдат благонадеждни, че ако извикаш духа на някой
конспиратор, спукана ти е работата.

И продължи разпита:

– А ти, задният, какъв си?

– Аз съм сърбофил.

– Какво? Сърбофил ли? Демек, предател. Сега ще
видим какво ще ви правим.

И пак развълнуван влезе при началника. След малко
се чу и началниковият строг глас:

– В ареста веднага! Или чакай, да ги видя и аз тия
хубостници!...

Началникът влезе и като съгледа познатите му весе-
ляци, се засмя.

– А бре, гуляйджии, какво сте разправяли на разпи-
та? Знаете ли, че можете да загазите? Какви лъжливи за-
нятия сте показали?

– Кой от вас е спиритистът с духовете? – добави за-
смян той.

Визираният се обади:

– Аз съм, аз, ама не че викам духове, та съм спери-
тист, а защото обичам *спиртните* пититета.

– Пък аз съм сърбофил, понеже обичам да *сърбам*.

Третият добави:

– По същата причина аз съм *пианист*.

– Ами я да видим кой беше дъновистът?

– Аз.

– Е защо „дъновист“?

– Защото обръщам чашите до *дъното*.

Само заради остроумието си бидоха освободени от арест дъновистът, спиритистът, пиянистът и сърбофилът.

Музикантите на сватбата на въздържателя¹

Тъстът беше стар въздържател – дотолкова фанатичен, че не позволяваше да се внесе капка алкохол у дома му в никакъв случай.

И естествено, жена му и прелестната му 19-годишна дъщеря, като жени, много лесно бяха спечелени за въздържателната мисия на този строг патер фамилия и нито роптаеха, нито пък имаше от тяхна страна някаква опасност за нарушение суровите въздържателски наредби в тази безалкохолна къща.

Всичко добре, но за ръката на това мило 19-годишно същество се яви отличен кандидат, който, при всичките си прекрасни качества, имаше само слабостта да си попейва, макар и най-умерено.

И разбира се, първото условие, което тъстът постави на бъдещия си зет, беше:

– Ще се оставиш ти, зетко, от пиенето и нито ще спомняш вече за него.

Младият човек веднага отговори:

– Добре, драги тъсте! Нито капка няма да турям вече в устата си. Аз обичам твоята хубава дъщеря и сто пъти по-голяма жертва съм готов да направя.

Той беше искрен, едно, защото действително беше влюбен до уши, и друго, защото не беше страстен пияч.

И през цялото време докато трая годежът, той беше толкова примерен въздържател, че и старият дойде във възторг от него:

– Така те искам, зетко! Бре, че аз със свещ да бях те търсил, нямаше да те намеря.

¹ Разказът е публикуван във в. „Утро“, бр. 7529, 22 септември 1934, с. 2 (подпис: Борю Зевзека), и в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 71 – 76. Тук предлагаме версията от книгата. – Б. ред.

Няколко дни обаче преди сватбата, която искаха да направят по стария обичай, зетят каза на своя тъст:

– Татко, за сватбата поне за гостите ще трябва да вземем малко винце, малко конячец...

– Млък! Ни думя по този въпрос! За гостите ли? Който дойде на сватбата на един въздържател, и той трябва да се въздържа. Не ще ли, хе му вратата!

Така и стана. Сватбата се извърши както всички сватби, с тази разлика само, че на гостите се сервираха чай, пасти, сладко и сироп.

Всичко вървеше благополучно, но... стана революция. Сигналът за този бунт против въздържанието беше даден от музикантите. Тези артисти, членове на една от многото градски цивилни музика, отначало не знаеха, че са дошли да свирят на въздържателна сватба, но когато изсвириха няколко марша и поглеждайки жадно и с надежда към кухнята, от която не се подаваше нито чашка винце, те разбраха всичката безнадеждност на положението, възмутиха се и заплашиха дори със стачка. Повикаха младоженеца и му заявиха, че инструментите им били пресипнали, че били канени на друга сватба, гдето щяло да падне пиене до поразия, и че ако са знаели, нямало да стъпват на такава опака сватба.

И понеже при тези свои думи господата музикантите станаха и мушнаха инструментите си под палтата – знак за демонстративно напускане на службата, зетят, който беше човек съобразителен, веднага отстъпи пред техните закоравели привички:

– Ето бе, господата, нà ви тази дамаджана, пращайте насреща в кръчмата, там имаме кредит, и взимайте! Само, моля, тайно, никой да не ви види, че ако научи старият – лошо...

– Ура-а-а – извикаха музикантите в един глас, с което разтревожиха цялата сватба.

– С-с-ст! – изсъска зетят и избяга от стаичката, която бяха окупирали тези отчаяни врагове на въздържанието.

Сватбата продължи. И нищо чудно: музиката започна да свири вече по-често и по-весело. Това направи впечатление и на тъста, та попита:

– А бе, зетко, онези приятели хубави парчета започнаха да свирят. Поотпуснаха се, а?

– Да, татко, бяха позасъхнали инструментите им, та ги намазахме.

На стария и през ум не мина, че може да влезе алкохол в къщата му, и добави:

– Хубаво, хубаво, нека ги мажат там, само да свирят добре...

А в това време най-малкият музикант – хлапето, което биеше барабана, възложи своята артистична работа на тъпанаря, понеже барабанчикът само сновеше от стаичката до кръчмата, и то все през задната врата.

По едно време при музикантите влезе младоженецът и затвори бързо вратата. Тези артисти на музиката и на гуляите скочиха на крака, прегърнаха го, поздравиха го с булката, а капелмайсторът му поднесе чаша вино.

И чудна работа: шестмесечният този въздържател не се и поколеба, грабна чашата, изпи я на един дъх и избяга от стаята. Но вратата пак се отвори и той пак влезе и глътна още една чаша, и трета. След това веднага потърси своята млада жена, намери я, взе я за ръка, заведе я в един ъгъл на антрето, повдигна воала ѝ и ѝ сложи една сладка целувка върху пурпурните устни. Първата целувка. През цялото време на годежа той нито веднъж не бе го сторил. Навярно куража за това беше изгубил благодарение на въздържанието си. А сега три чаши изпи и даде на копнеещата за този момент булка първата целувка.

Тя примря от радост: почувства се вече жена на любимия мъж, а той, възползван, целуна я още веднъж. Този път тя се сепна и го погледна в очите:

– Чакай, ти си пил... миришеш на вино.

– Да, ангеле мой, възшебно винце има при музикантите. Ела, моя прелест, да го опиташ и ти.

Тя беше много щастлива, за да му се съпротиви. Той я заведе и даде и на нея чашка вино сред възторзите на музикантите.

* * *

За голямо учудване на гъста настроението на сватбата започна да се повдига. Зетят отиде при него в ръка с порцеланова чаша за чай, пълна с вино, и му изтърси една много хубава реч, като му благодари за това, че го е удостоил с доверието да му даде за другарка в живота най-хубавата във „вселената и в нейните склоности“ булка.

Тъстът за пръв път откри в своя зет такива риторически способности.

След малко дойде булката, тази срамежлива инак госпожица, и издекламира едно чудно стихотворение. И когато възторжената и изненадана публика се развика „бис“, булката изпя няколко весели куплета от една оперета.

– Това пък отде научи? – уплашен и сияещ едновременно питаше бащата.

Но неговото учудване дойде до своя връх, когато под веселите звукове на музиката младоженецът и булката изтанцуваха най-новите шлагери.

– Бре, бре – продължаваше да се удивлява старият, – разни таланти имали моите деца, а аз да не зная...

* * *

А за същинската причина на повишеното настроение, което постепенно обзе сватбата, тъстът се научи едва на следния ден, когато кръчмарят му представи сметката за едно голямо количество изпито вино.

– Какво? Вино ли? – стресна се старият. – Ти, приятелю, трябва да си полудял. Вино в моята къща не е влизало, няма и да влезе.

– Как не е влизало бе, бай Стояне – отвърна засмян кръчмарят, – вчера музикантите се съдраха да пият. Я попитай зетя си!

Зетят веднага бе повикан и той призна:

– А че музикантите не искаха да свирят без вино и аз се разпоредих да вземат. Ама чудесно винце имаш, бай Коста, поздравявам те – и стисна той ръката на кръчмаря.

– Нима и ти пи? – попита ужасен старият.

– У-ха, и булката го дори опита.

Тъстът се удари по челото:

– Бре-е, сега чак разбрах отде се появиха у вас тези ораторски, декламаторски и танцувални способности...

* * *

Музикантите едва след седем дни се явиха да си вземат изпозабравените инструменти, някои от които бяха намерени чак по градината.

– А бе, биваше ли така да ми опозорите къщата? Как можяхте толкова вино да излочете?...

И несъзнателно добави старият и закоравял въздържател:

– Толкова пари дадох за вино. Поне и аз да бях пийнал...

– Ха-ха-ха – изсмя се зет му и му стисна ръката.

Случка с цар Крума

Разказ на един лектор, който не е особено възхитен от идеята за въздържанието¹

Лекторът (*понамирисва на вино*): Уважаеми дами и господа, когато става дума за знаменития цар Крум, веднага изпъква пред нас, последователите на неговия девиз „наздраве, дружина“, едно историческо противоречие: хем уж великият и страшен български цар изкоренил в царството си лозята, та въвел сух режим, хем пък пил наздравича с Никифоровата катуна.

В действителност ето как стои работата:

В началото на своето царуване Крум е бил умерен цокач, след това внезапно повел борба против алкохола и накрая, при апогея на своето величие, пак пропил, та можал с обкованата в злато глава на своя заклет враг да се провикне:

– Наздраве, дружина, с Никифоровата катуна!

И тъй, единствената грешка на великия Крум се е състояла в това, че се е повел по ума на разни протестанти, дъновисти и тути кванти въздържатели, та е издал строга заповед за забрана на пиенето.

Не искам да кажа, че пиянството е добродетел, но дълбоко съм уверен, че умереното пиене е не само полезно за здравословното състояние на човека, но и до голяма степен спомага за повдигане на неговото душевно самообладание. Впрочем в тази велика истина се е убедил и самият цар Крум.

Минали няколко години след като Негово Величество Крум I-ий чрез своя преждевременен декрет изкорени всичките лозя и изля до капка всичкото запазено вино.

¹ Разказът е публикуван под заглавие „Старата история за цар Крум“ във в. „Свободна реч“, год. XI, 16 септември 1934, бр. 3159, с. 2 (подпис: Борю Зевзека), и в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 49 – 54. Тук предлагаме версията от книгата. – Б. ред.

(Лекторът преглъща.) Добре, но заедно с изчезването на благословеното питие и хубавите български юнашки песни престанали да се слушат по нашата земя. И народът станал по-мекушав. Царят, разбира се, не обърнал никакво внимание на музикалната страна на въпроса, сиреч, че престанали да се слушат песни по царството му, но взел сериозно да се безпокои, когато констатирал, че войската му вече не се бие с оная сигурност, с която по-рано се хвърляла срещу враговете. Яд го хванало Крума и рекъл да потърси между верните си поданици храбри мъже, за да ги назначи за началници, а най-храбрия – за главнокомандващ на цялата си действаща армия.

И издал заповед:

Който може да отскубне от брадата на царя един косъм, немедлено ще получи голяма награда, който не – ще бъде наказан.

Почнали да се явяват желаещи да получат царската награда. И Негово Величество Крум Страшний на всекиго разрешавал да му хване един косъм и да го отскубне.

И всеки разтреперан, зер ще скубе косъм от брадата на най-страшния цар, улавял косъм и тъкмо когато се готвел да го отскубне, Крум му изревявал едно „хоп“ и онзи уплашен пускал косъма.

Царят се разсърдвал на страхливостта на кандидатите за награди и заповядвал да бъдат хвърляни в централния затвор.

Един, двама, трима – мнозина взели да пълнят килиите на затвора, а царя все повече го избивало яд, че не може да се намери достатъчно храбър българин, който да не се уплаши и да може сполучливо да извърши операцията с косъма.

Но както обикновено става в такива случаи, и той си намерил майстора.

Един момък, син на бедни родители, рекъл и той да си опита щастието, та дано прокопса някак и отърве се-

мейството си от сиромашия. Отива и подава заявление на височайше име, че се решава да отскубне косъм от свещената брада на великия цар.

Добре, но като поразмислил за несполуките и участи на своите предшественици, взело и него да го събира страх. И вечерта старият му баща го видял, че е много кахърен, та попитал сина си и настоял да му обясни причината на своята загриженост. И синът най-после обяснил:

– Омръзна ми, тате, вече нашият фукарлък и съблазнен от богатата премия, се реших. Вчера ме записаха в двореца и за утре ми е определена аудиенция, на която ще ми бъде направена високата чест, като ми се даде възможност да отскубна един...

– Косъм от царската брада, нали? – прекъснал го баща му, обзет от ужас.

– Да, тате – отговорил разтреперен храбрият син.

– Ти си полудял.

– И аз сега го виждам, но уви, късно е. Утре ще стане каквото ще стане...

И тогава на бащата дошло на ум, че още преди години, когато царят унищожил лозята и вината, той бил скрил в избата си за зор заман една бъчва със старо вино. И казал на сина си:

– Хайде, синко, ти сега спи спокойно, па утре ще ти дам да си пийнеш от едно лекарство, та белки то ти даде кураж да свършиш благополучно работата си.

На сутринта влязъл бащата в избата с една зелена паница, пипнал засъхналата канела, завъртял я здраво, та изскърцала, но като видял как се запенило онова ми ти старо, руйно и червено вино, то се знае, не можал да устои на изкушението, ами надигнал паницата, та я преполовил, па после я допълнил и я занесъл, та я подал на сина си. А той, първите две-три глътки му се поопрели, ама после, като му харесало резливото питие, па като си ококорил

очите, пресушил зелената паница до дъното. (*Лекторът си бърше устните.*)

Баща му го тупнал по рамото:

– Хайде сега, синко, бързай, докато не е изветряло в теб лекарството.

Тръгнал младият юнак и вече към двореца виното почнало да го сгорещява. Заявил смело на стражата, че е записан за аудиенция, веднага бил пуснат при Негово Величество, който просто го съжалил, като го видял колко е млад, а ще трябва да гние в тъмницата.

И операцията почнала:

– Хвани един косъм от брадата ми! – заповядал царят.

Момъкът хванал един косъм.

– Сега пригответи се да го отскубнеш, ама да се не уплашиш!

И внезапно му ревнол:

– Хоп.

„Пляс“ се чуло в отговор на царското „хоп“. Всичко се разиграло в секунда. Момъкът плеснал на царя един топъл шамар и грабнал, та му отскубнал таман десетина косми от брадата.

– Какво направи, бе? – попитал го смаяният цар, на когото ушите писнали в ноти от най-горните гами и брадата пламнала.

– Как какво направих? Плеснах те да не ме смуцаваш в работата.

– Значи ти се осмели да удариш царя?

– Осмелих се зер. Какви са тия викове от теб? Не сме се пазарили така да се провикваш, хем тъкмо в критическия момент.

– Ами ти сам ли си имаш тая храброст, или ти е направил някой някаква магия?

Момъкът, както прилича на всеки храбрец, не обичал да лъже, та навел очи, а царят му казал:

– Я ми духни!

Духнал момъкът и на Крума се напълнила устата, когато усетил миризмата на божествения нектар и си спомнил за старите благословени времена.

– Каж ми истината и ти обещавам никому никакво зло да не направя!

Момъкът разправил историята с домашното чудодейно лекарство.

И на часа последвали от царска страна няколко нови заповеди:

Преди всичко се вдигнал в царството сухият режим. И скоро започнали да се слушат по цялата територия весели песни, музики и джазбанди.

След втора заповед младият българин бил назначен за пръв пълководец на храбрата родна войска.

И с трета заповед се вдигнала по-раншната заповед за скубане на косми от царската брада, понеже царят си казал:

– Ако се намерят още няколко синове майчини, които да имат скрито у дома си винце, току-виж, че съм останал без брада...

Референдумът в село Ръгниколец Край на пианството¹

За много години, господин Боро, и честити ти празниците, що минаха! Мани, мани, у нашио Ръгниколец падна много пиене, а еле по Великден стана и голям всеобщ бой, та се извадиа от зад вратите сите криваци.

Неесе, ранените закараа да им превързват тиквите, а нас, здравите, още на другио ден ни собра кмето да правиме, що му окате „референдун“.

– Согласни ли сте да забраниме пиенето и у меаните, и у къщите? – пита ни он и ние сите изокахме:

– Согласни сме – а саде Стойо Рътката се изправи синецо, та рече:

– Я не съм согласен, оти тия дни че се женим, а па може ли сватба без вино и ракия? Нали е срамота от свето?

– Е, убаво де – каже кмето, – тогай забраната си е забрана, саде на сватба че може да се пие. Нали така?

– Така, така – окаме па сите и я най-много, оти нали съм поляк, требе да поддържам кмето, да ми не духне под опашката, демек да ме не изволни...

– А я, кой вчера ми се роди мъжко, кога го кръщавам да не дадем ли пиене? – изока изведнъж Коле кафеджията и сите се согласиха сос него, оти требе да падне пиене до олеле мале, що е реч...

– Арно – дума па кмето, – решаваме да се забрани пиенето, освен на сватба и кръщение.

– Макия – възрази Пено, що има меана баш до мосто. – Я – каже он – имам стар баща, кой ми е спечелил сичкот состояние и утре, ако се извърне да умре, та може ли по погребението да не почерпим целото село за Бог да прости? Нали е грехота?

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 8016, 8 май 1936, с. 6, като част от дългогодишната поредица „Писма от Кото Гольов“. – Б. ред.

И целото село изрева у един глас:

– Не може, грехота е!

Тогай – кмето зе да чети последното решение: „Забранява се пиенето у село Ръгниколец сос изключение на сватба, кръщение и погребение“.

– Ура-а – зехме да окаме сите, а я и изръкоплесках, та ме виде господин кмето и му стана драго. Арно, ама неколцина от нашите язовци па зеха да мърморат:

– Ние – кажат – сме землоделци и скотовъдци и продаваме това-онова, та белки кога свършиме пазарлъко, нечеме да можем да се почерпиме? Тогай оно нече да имаме и аир от стоката, що продаваме или купуваме.

Кмето тогай стана и сос силен глас прочете новото решение:

– „Забранява се у село Ръгниколец обсолютно пиенето на всякакви спиртни питиета, освен в случай на сватба, кръщение, погребение и на каквато и да е покупка-продажба“. Вярвам оти никой нищо вече не може да предложи?

– Я предлагам – обадох се на крайо я – днешното важно решение да го полееме у меаната!

– Верно-о-о! – извикаа сите и полетеа към меаната, като завлекоха и кмето, и мене...

Сос почитание: Кото Гольов
поляк у с. Ръгниколец

Приятни грешки¹

Бай Тошо и бай Мишо бяха на винце самички тази вечер. Много естествено е, че ще бъдат самички, понеже никой от компанията им не предполагаше, че те чак тук, в този столичен квартал, в „трета махала“, както се казва, бяха открили съвсем случайно това прекрасно винце.

– Винката е чудесна – казваше бай Тошо.

– Огън, балсам! – добавяше бай Мишо.

И диалогът продължаваше:

– Ех, да знаят сега приятелите, че да се изгърсят тук!...

– Брех че мухабет ще курдисаме!

Бай Тошо взе да го избива на песенки:

– „Тъкала е Донка престилка,

Доне мари, малко момиче,

Кат ги тъкала, плакала,

Доне мари, малко момиче!“

Бай Мишо продължи:

– „То-ре-а-до-ре, тра-ла-ра-ла-ра, тра-ла-ра-ла, тра-ла-ра-ла“.

Защото в такива винопийни моменти бай Мишо получаваше склонност към оперното солопение!

И щом му се поръчаше:

– Я, Мишо, кажи италианската!

Той без помощта на камертон моментално почваше „Тореадоре, траларала, траларала“ и т.н., тралаликаше на чисто италиански език.

– Ех, де ги сега онез кавакани – провикна се бай Тошо по адрес на колегите по чашка.

– Де ги, де? Ама ти си чуден човек бе, Тошо. Те про-роци ли са да знаят, че ние с теб сме се заврели чак тук... А

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борю Зевзека „Дон Кихот Таласъмски. Хумористични разкази“, 1935, с. 18 – 23. – Б. ред.

виж, да има кого да пратим да ги събере, мухабетът ще стане...

Бай Тошо се плесна по челото:

– Ха, свършено! Ще пратим момчето да повика един хоп. Ще дадем на хопа адресите на кръчмите, които посещават приятелите, и той след половин час ще ги докара тук.

– Ама кого, казваш, да изпратим, че да ги повика?

– Един хоп, бе. Не си ли ги виждал по града хоповите с червените шапки? Едни момчета, които за десетина лева тичат насам-нататък за разни услуги на хората.

– Бива бе, Тошо, да повикаме!

– Ей, момче, я ела тук!... Можеш ли да повикаш един хоп, че много ни трябва?

– По това време дали ще намеря? – каза момчето.

– Ще намериш по града.

– Нали кой да е?

– Кой да е, само по-бърже! Ще му платим. Хайде тичай, па на теб ще дадем бакшиш!

Момчето си запретгна престилката, забодя я в пояса си и се затича. Обаче по едно фатално недоразумение този кръчмарски чирак, който и не подозираше съществуването в столицата на хоповската организация, вместо „хоп“ беше разбрал „поп“ и се беше затирил да търси и непременно да намери какъвто и да е поп. А да се намери поп по това късно вечерно време, беше задача мъчна. За щастие на чирака, след дълго лутане, най-после нейде към пазаря зърна калимавката на един селски свещеник. Денят беше петъчен и отчето късно се беше сетило за някаква поръчка, та се луташе из опустелия вече пазар.

Чиракът се приближи до него и му целуна ръката.

– Ела, дядо попе, че те викат!

– За какво ме викат?

– Нещо им трябваш. Годаж ли ще правят, сватба ли, не знам, ама „викни ни бърже, казаха, един поп“. Добре ще ти платят, казаха.

Последният аргумент беше за един поп доста убедителен и той само добави:

– А бе, в чужда енория май нямаме право да служим, ама нейсе! Ха, разгеле, и требника у мене.

И тръгнаха към заведението, в което ги чакаха бай Тошо и бай Мишо.

Но бай Тошо и бай Мишо не бяха вече самички. Защото по неведомите пътища на съдбата останалите членове на тази хубава компания бяха също подушили заведението с очарователното винце и бяха пристигнали, без да имат нужда от покана чрез някой хоп. И тъкмо когато тези весели хора възторжено одобряваха качествата на хубавото питие, влезе кръчмарското хлапе, а след него едно отче с мазна калимавка и олющено расо.

– Ето ги, дядо попе – каза хлапакът и му посочи веселящите.

Отчето се поклони, усмихнато се доближи до компанията и след като се ръкува с всички, седна между тях. Неговата увереност и усмивка ги накара да помислят, че е познат на някой от тях и е дошел и той да си „кльвне“ от чародейното питие.

– Чукни се, дядо попе – каза бай Тошо, – и в Евангелието е писано: „Вино веселит сердце човека“. Я, момче, дай чаша на дядо поп да вкуси от този нектар божествен!

Отчето се хилеше добродушно, попиваше от чашката си и смигаше одобрително.

И по едно време току попита:

– Кого ще годяваме?

Бай Тошо помисли, че е шега, та веднага отговори:

– А бе, Мишо, мислим да го сгодим, ама не сме питали дали е съгласна жена му.

– Ха-ха-ха – се разнесе гръмогласният смях на цялата компания.

НикоЙ още не подозираше, че вместо „хоп“ е дошел „поп“.

Грешката се откри случайно:

Разните мезета, сложени на масата, като: пастърма, кашкавал, луканки и други се бяха изконсумирали и един се обади:

– Хубава риба е пристигнала днес на рибарите. Еле пък видях една лакерда чудо! Ама много скъпа.

– Що не взе, бе? Скъпа била... Чакай да купим за двайстина лева, че да вкусим. Ама кого да пратим?

– Момчето.

– Момчето не бива, че сега го пратихме за хоп. Много ще му стане.

– Ами къде е хопът, че него да пратим за лакерда.

Бай Тошо се развика:

– Ей, момче, я ела! Нали те пратихме тебе за хоп?

Какво стана?

Хлапакът посочи попа.

– Ето го! Нали ви го доведох?

Всички учудено погледнаха към отчето, който ухилено каза:

– Аз съм готов. Кръщение ли ще бъде, годеж ли, аз съм тука.

Такъв силен и неудържим хохот обзе компанията, като разбра грешката, че бай Тошо от смях падна под масата и след туй трябваше да го заливат със сифон, за да го свестят. Той можа да седне пак на стола си едвам когато бай Мишо му даде и пийна няколко глътки от винения балсам. И бай Тошо веднага започна добродушно да гълчи момчето:

– А бе, мушморок, ти вместо хоп си довел поп. Ама нейсе! Отче, ти добре си ни дошел. Грешка станало. Нищо!

Може пък на хаирлия да бъде, че свещеник ще ни благослови трапезата.

И пак се обърна към учуденото хлапе:

– Понеже направи грешка, хайде сега да идеш да ни вземеш лакерда. Ама внимавай да не сбъркаш пак? Знаеш ли какво е лакерда?

Момчето уверено отговори:

– У-ха, на колко компании съм вземал!...

– Ха, на ти дваисет лева, че върви в чаршията да намериш!

– На и от мен дваисет лева – добави бай Мишо, – ама лакерда да вземеш, да не стане като с попа?

А момчето пак сбърка. Това беше втората фатална, но благодарна грешка: хлапакът беше така също в неведение за съществуването на луксозната риба „лакерда“ и по тази причина след малко една „латерна“, придружена с дааре, оглуши кръчмата за голяма и приятна изненада на гуляещите.

Бай Тошо се смееше през глава:

– Какво ти поръчахме бе, хлапако? – питаше той момчето.

– Е, пък нали латерна?

– Ха, ха, ха, ха – смееше се компанията.

И се даде заповед на латерната:

– Карай!...

Латерната сладко засвири, даарето лудо задумка, компанията се разскача, а отчето хвърли калимавката и му удари такъв „зебек-уюну“, че всички дойдоха във възторг и бай Мишо се провикна, като имитираше с ръка стрелба с револвер:

– Бре, бре, бре, бре... пуф, пуф, пуф!

А бай Тошо го спря като му хвана празната ръка, и уж строго му каза:

– Слушай, дяволът си няма работа...

И т.н.

Накрая бай Тошо отсече:

– Брей-и-и, то ставал по-хубав мухабетят с „латерна“ вместо „лакерда“ и с „поп“ вместо „хоп“.

Въ гостилницата

Клиентъ: — Моля, паприкашъ!

Келнеръ: — Свършенооо . . .

Клиентъ: — Печени мозъци.

Келнеръ: — Мозъци нѣмаме.

*Анекдотът е публикуван в книгата „Анекдоти“,
събрал Борис Руменов, 1918, с. 17.*

Пижо в бирарията¹

Пижо, след като продал две кокошки на добра цена, влиза с Пижовица в Шуменската бирария и се провиква:

– Ей, бираджио, дай тук две бирета!

– Две бири! – и келнерът отива към тезгяха да ги донесе.

В това време Пижо съглежда върху стената една табела:

„Халба бира 500 гр. 12 лева.

Чаша бира 300 гр. 7 лева“.

Пижо ужасен вика на келнера да върне бирата, прибира дисагите и тоягата и като изблъсква Пижовица навън, казва:

– Мани, мани, луд ли съм да прием бира по 300 гроша едната, па и 7 лева отгоре. Мани, мани, оно и ние много покачихме кокошките, ама бираджиите ни бастисаха.

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 6586, 1 август 1931, с. 4. Подпис: Б. З. По-ранна версия с различна цена на бирата може да бъде открита в сп. „Барабан“, год. VI, бр. 349, 11 март 1917, с. 7, подпис: Б. З. – Б. ред.

Край на кризата¹

Една политико-икономическа максима е, че консумативните граждани са твърде полезни за народа си, и обратното – слабоконсумативните – вредни.

Ето защо, въпреки че за борба против нас – цокачите – тайно са се съюзили въздържателите и кикиморите ни, ний се гордеем, че с нашето разбиране за живота, облекчавайки кесиите си, същевременно облекчаваме и кризата.

Тъй де! Защото ако не сме ние, ще изчезнат съвсем следните съсловия: кръчмарите, келнерите, коларите (които докарват виното), винарите, лозарите, лозокопачите и прочие и прочие. Ами БДЖ само колко приходи имат главно по сегашните месеци от превозване на виното от производителните до консумативните центрове.

Така че време е да излезе един закон с член единствен:

– На милионерите скъперници, като вредни за обществото членове, да се конфискуват парите и раздадат на цокачите, за да ги пуснат в обращение. Па гледайте тогава веселби и радост народна. А от кризата и помен няма да остане... Да!

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 7870, 8 ноември 1935, с. 4. Подпис: Борзек. – Б. ред.

Смешен театър

Дон Кихот Таласъмски¹

В България няма случай да се построи нов читалищен салон и при него да не се образува така нареченият „градски театър“ с дълготрайност на съществуването често пъти една година. Причините за заглъхването на тези благородни начинания биват различни. Най-често: или бюджетни, или „неспоразумителни“ – така нарича публиката вечните и неминуеми караници между артистите. А причината за да се препъне още в самото начало просветната дейност на градския театър в голямото село Таласъмово беше от съвсем друго и необикновено естество.

Пиесата, с която трябваше да се открие първият театрален сезон, беше драмата „Дон Кихот“, в която освен артистите имаше да вземат участие и едно магаре, и един кон. За изваждане пред публиката на кон и дума не можеше да става поради малките размери на сцената. Но единодушно биде решено поне Санчо Пансо, този знаменит спътник на Дон Кихота, да се появи пред таласъмовските зрители върху гърба на магаре. Първите репетиции вървяха без участието на това животно, но Санчо Пансо веднъж заяви:

– Абе, защо не довеждате още магаре? Аз не мога да репетирам без партньор.

Първото магаре, което биде докарано, се оказа твърде слабокултурно и със своя родов инат не желаше да разбере възвишената просветна задача, която му беше възложена.

През салона магарето как да е мина с малки спирания, при които от учудване мърдаше внушително ушите си. Но като дойде до стълбата, то категорически отказа да се качи на сцената. Тогава театралният комитет се събра

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борю Зевзека „Дон Кихот Таласъмски. Хумористични разкази“, 1935, с. 3 – 7. – Б. ред.

на важно заседание и след дълги дебати реши магарето да бъде качено от артистите на ръце. Обаче и след тази чест, направена на упоритото животно, то не желаше да влезе в своята роля и изрази протеста си чрез няколко чифтета, хвърлени по направление на Санчо-Пансовите хълбоци. Тогава на магарето просто биде отнета ролята.

Един от четиримата режисьори на тази петочленна театрална трупа се разпореди щото за следната репетиция да се доведат няколко магарета, за да се подложат на артистичен изпит. И понеже тези своенравни животни при минаването през салона нанесоха с подкованите си крака чувствителни повреди на наредените столове, актьорите прочетоха на другата сутрин на вратата на салона залепено по заповед на председателя на читалището следното обявление.

„Вход само за хора. Артистите и магаретата да влизат през задната врата“.

Най-последно биде намерено едно принадлежащо на селския бакалин магаре, което се отнасяше по-равнодушно към режисировката и с една неподобна за магарешката нация апатия стоеше зад кулисите, слушайки ту с едното, ту с другото си ушище високите реплики на останалите артисти.

Обаче когато дойде ред да излезе на сцената, то пак се заинати. Тогава употребиха една стара хитрост: взеха да го дърпат за опашката, то се опъна напред и когато внезапно го пуснаха, магарето с всичка сила изтича на сцената всред бурните аплодисменти на колегите си.

Но на последната генерална репетиция изпратеният актьор да докара магарето се завърна без него и съобщи, че бакалинът не го пускал вече да играе театро, понеже между актьорите си било развалило характера. Работата се състоеше в това, че животното, преди да тръгне за където и да било, чакаше господаря му да го дръпне за опашката, която от тази манипулация вече рискуваше да се откъсне.

Отиде депутация при бакалина, но последният заяви:

– Хайде бе, махайте се! Ако сте вие резил, аз не давам да става резил и магарето ми.

След дълги увещания бакалинът отстъпи, понеже му обещаха гратиси за него, жена му и за шестте му балдъзи.

Дойде и многоочакваната вечер на първото представление. Билетите бяха всички разпродадени, за което помогна не толкова обстоятелството, че се отваря новото читалище, колкото това, че публиката разбра какво и бакалското магаре ще играе роля.

Завесата се вдигна и се случиха хиляда и едно нещастия:

Когато от сцената председателят на читалището в неизбежната „сказка“ се обърна към кулисите, за да каже няколко похвални думи на артистите, магарето, което вече се числеше към театралния персонал, навярно поласкано от изречените комплименти, се наду и с все сила нададе един ужасен рев. Речта биде прекъсната и председателят, грозно обиден, напусна сцената и в сред рева на магарето и смеха на публиката отиде си у дома, за да напише оставката си от настоятелството.

И се занизаха катастрофа след катастрофа.

Влезе на сцената Дон Кихот на глава с широката шапка на главната учителка. Когато обаче дойде редът на яхнатото от облечения в обърнат кожух Санчо Пансо магаре, то, уплашено от отчаяните махания на Дон Кихота, пак се запъна. Не помагаше вече и маневрата с опашката. Тогава двама от режисьорите подпряха задницата на магарето с рамене и започнаха да го бутат. Капризният осел внезапно изтича на сцената и се блъсна в Дон Кихота, който падна, а върху него се строполи през главата на магарето Санчо Пансо. Също се търкулиха на сцената и двамата режисьори, които изгубиха опората на магарешката задница. Врява, смях и олелия се вдигна между публиката,

особено когато за финал на картината разяреното магаре се обърна и хвърли няколко чифтета върху бедрата на попадалите артисти. Публиката започна да се обръща и да ръкопляска и на бакалина, който стана и извика:

– Не приемам! Това е посрамление за моята фамилия.

След което отиде на сцената, хвана за юлара причинителя на злополуката и напусна театъра, последван от магарето, жена си и от шестях си балдъзи.

Завесата се спусна и в непредвидения от автора антракт Санчо Пансо се отказа да играе без магаре. Главният режисьор се обърна към Дон Кихота:

– Я, моля ти се, стани ти магаре!

Честолюбивото сърце на гордия хидалго трепна от нанесеното оскърбление и той се хвана за стражарската сабя, която представляваше рицарски меч. За щастие, в това идилично Таласъмово на селския стражар не беше ставало нужда да си служи с оръжие, та саблята се оказа ръждясала и напразни бяха всички напъвания на Дон Кихота да я измъкне.

Тогава по адрес на режисьорите испанският рицар изтърси една чисто българка ругатня:

– Мъжка ли е баба ви?

И преди да получи определен отговор за пола на режисьорските баби, той добави най-ужасната за всеки артист обида:

– Бездарници с бездарници!...

Един шамар изплющя по бузата на Дон Кихота и се почна всеобщ бой. Санчо Пансо, верен на практическата си природа, определена от великия Сервантес, напусна полесражението и се скри в суфльорницата.

Актьорът, който претендираше да играе „интригантските“ роли, озарен от една предателска мисъл, отиде и вдигна завесата. И публиката видя едно ново, неписано действие, при което Дон Кихот изгуби два зъба срещу три разбити режисьорски носове.

Богиня Мелпомена в с. Таласъмово¹

Четиримата режисьори на петочленната драматическа театрална група в село Таласъмово се събраха на артистичен съвет и решиха да поставят пиесата „Обесването на Васил Левски“.

Главният мотив да се избере тази именно драма беше този, че тук не участват разни животни: преди известно време се провали пиесата „Дон Кихот Ламаншки“ и пресен беше у всички споменът за премиерата на Сервантесовото произведение, когато слабокултурно магаре, чрез своя рев и чрез своите прекалени жестикулации с двата си задни крака нанесе силни поражения както на самия спектакъл, така и на самите господа артисти.

Злобата на деня в Таласъмово в продължение на цели месеци беше все разтуреното представление поради необуздания магарешки темперамент. Критиките бяха силни и към театралната трупа, и към настоятелството на читалището, което позволи да се компрометира реномето на новия театрален салон, като допусна на сцената да провяват и разни четвороноги изпълнители.

Поради тези строги критики читалищното настоятелство взе решение и на самата сцена, зад кулисите биде залепено следното обявление:

„Запрещава се занапред да се играят пиеси, в които освен актьорите вземат участие и разни други магарета“.

¹ Разказът е публикуван в първия том хумористични разкази на Борю Зевзека „Чуйте нещо весело“ (1935) и отново в книгата му „Дон Кихот Таласъмски. Хумористични разкази“, 1935, с. 8 – 12. Към втората публикация, която предлагаме тук, е добавена следната редакторска бележка: „Макар поставен в I-ия издаден от нас сборник на Борю Зевзека, този хумористичен разказ поместваме и тук, понеже е един вид продължение от „Дон Кихот Таласъмски“. Комитета Българска книга“. – Б. ред.

Та всички тези обстоятелства бяха взети предвид и артистичният съвет на театралната трупа се установи на „Обесването на Левски“.

– Тук няма никакви магарета. Има само едно малко обесване, но и на него ще намерим колая – каза на генералната репетиция главният режисьор.

Но Васил Левски пламенно отвърна:

– Мъжка ли е баба ти?

Той се пипна за мястото, където би трябвало да стоят двата револвера на великия апостол. Яростно продължи да задава въпроси на пребледнелите режисьори:

– Как ще му намерите колая? А? Я ми кажете как ще ме обесите?

– А че... ще ти вържем на врата едно въже и ще го окачим на тавана на сцената, след туй ти ще стъпиш на един стол, а ние ще бутнем стола и ти щом увиснеш, ще пуснем завесата.

И понеже Васил Левски продължаваше да гледа свирепо в очите автора на това предложение, друг от режисьорите се обади:

– Па можем и с друго въже да те вържем под мишниците, та ако се скъса първото, да не паднеш, ами да увиснеш на мишниците.

– Ами ако се скъса въжето под мишниците, какво ще стане, а? – изрева с драматичен глас Левски и продължи:

– Ах, вие, подлеци, завидяхте на таланта ми и решихте наистина да ме обесите. Бездарници! Ето ви ролята!

И като запрати тетрадката с ролята в лицето на главния режисьор, Васил Левски, както е казано във Вазовото стихотворение:

„Рече и излезе“.

Отиде си у дома и веднага се разчу из Таласъмово, че и това театро се развалило.

Силно смущение беше настъпило в редовете на „Таласъмовската драматическа група“, но за кратко време. Положението биде спасено по следния начин:

Около всеки театър в цял свят се увърта по някой голям любител на това изкуство, който копнее с всичкото си същество да бъде допуснат на сцената, макар и с най-малката роля. Така и тук. С голямо недоверие се отнасяха артистите към способностите на общинския секретар-бирник, който често се молеше:

– А бе, дайте ми и на мен там що-годе да изиграя!

И комбинацията стана.

Една депутация от артисти и режисьори се яви пред изпълнителя на Левски и му заяви, че се е наредило, щото той да изиграе цялата роля, а накрая, като дойде до обесването, другико ще обесят.

– Секретар-бирникът се съгласи да го бесим.

– Беки се съгласи? – каза ухилен и зарадван този Васил Левски, който за разлика от великия апостол таеше в сърцето си едно съвсем нехрабро сърце.

– Е хайде, обявете театро̀то – каза накрая геро̀ят на драмата, – обявете и утре вечер да го изиграем!

И още същия ден местният глашата̀й, тропайки силно на своя барабан, обико̀ли цялото село и обя̀ви:

– Господа гра̀ждань̀е! (На жителите от всички поголеми села в България в̀ъждѐлената мечта е тяхното село да стане веднъ̀ж „град“. И глашата̀ят, за да поласка̀е честолю̀бието на таласъ̀мчани, нарича̀ше ги в официалните си устни известия „господа“ и „гра̀ждани“.)

– Господа гра̀ждань̀е! Пър̀во: утре в селското чита̀лице ще има предста̀вление. Нашите ак̀триси ще разигра̀ят разни комен̀дии без магарета. Цоло̀ Йото̀в ще се предста̀ри на Васил Левски и ще б̀де обесен. Второ̀: ба̀ба Тота си изгубѝла едно прасе с нишан на уха̀то, кой го е намерил, да го до̀кара в общѝната! Трето̀: в хана̀ е пристиг-

нал един евреин от Русе и продава разни басми и мъниста на износени цени.

Не е известно дали тази универсална реклама на селския глашатай спомогна, за да намери баба Тота прасето си, и дали засили клиентелата на пристигналия от Русе праматарин, но салонът на читалището биде препълнен от местната публика, която любопитстваше да види поне на сцената едно обесване.

Представлението вървя гладко. Особено внимание бе обърнато на бесилката: на въжето беше направен един голям възел, който да не позволи примката да стисне врата на секретар-бирника – тази изкупителна жертва, принесена за успеха на драматическото изкуство в знаменитото село Таласъмово. Беше наредено, щото изпълнителят на ролята на Левски, щом се покачи на бесилката, завесата да падне и веднага да се тури примката с възела на секретар-бирника, да се вдигне завесата, колкото публиката да види, че виси човек на бесилката, и завесата пак да падне.

Така и стана. И публиката след свършване на представлението с възторг ръкопляскаше за доставеното удоволствие и започна да се разотива.

Но на сцената се разигра почти една истинска драма: при силното друскане на секретар-бирника върху бесилката примката прескочи възела и вратът на изпълнителя действително беше стиснат от въжето. Артистите зад спуснатата вече завеса, заети с коментари и върху успеха на пиесата, отначало и не забелязаха злополуката на секретар-бирника, който, чак когато започна силно да рита с краката си, биде свален от бесилката. Лицето му беше по-синяло и на устата му се беше показала пяна.

Разбира се, всичко се свърши благополучно, защото няколко кофи студена вода докараха в съзнание таласъмовския секретар-бирник, но вследствие на това сценично приключение този голям любител на театъра не смееше и

да помисли вече да служи на Мелпомена – тази понякога жестока покровителка на театралното изкуство.²

² През 1914 г. в сп. „Барабан“ (бр. 269, 23 ноември 1914, с. 6) Борю Зевзека публикува разказ на име „Как стана извъртване на историята за обесването на Васил Левски“ с подобен мотив, но в него действието се развива в София, а „обесеният“ „актьор“ е циганин, който едва бива спасен от директор-режисьора на театралната група „Ужас и смърт“. – Б. ред.

Селска публика¹

Иванку току-що беше убил цар Асеня и вече си беше спечелил омразата на цялата публика, която със затаен дъх и с възмущение гледаше как на сцената на това идилично село Таласъмово тържествува черната Иванкова неблагодарност и биде посечен добрият и великодушен цар.

Обаче Иванку, тоест селският артист, който изпълняваше тази роля, като че ли не само не се смущаваше от явната антипатия на публиката, но дори се перчеше и импровизираше някакъв монолог, като се разхождаше по сцената на глава с Асенювата златна корона.

Златната корона, разбира се, беше направена от най-чисто жълто тенеке. Но местният тенекеджия, който с голямо съвършенство произвеждаше на селяните си за тяхното домашно отопление едни отлични печки система „кофтор“, този изкусен майстор и сега беше вложил голямата си тенекеджийска амбиция и беше изрязал короната с разни звездички и кръстчета, които стърчаха околоръст по нея.

Тези именно кръстчета станаха причина, щото с героя на пиесата да се случи една малка злополука, която развесели публиката.

Иванку, както казахме, ликуващ и необръщащ внимание на спечелената си омраза, крачеше наляво-надясно по авансцената с гола сабя в ръка и с лъскавата корона върху главата си и произнасяше стереотипната фраза от ролята на Асеня:

– Тежка, тежка е царската корона...

¹ По-ранна версия на текста е публикувана под заглавие „Селска театрална публика“ във в. „Утро“, бр. 7476, 21 юли 1934, с. 4, подпис: Борю Зевзека. Тук предлагаме разказа според книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 111 – 115. – Б. ред.

Обаче по едно време „тежката“ царска корона се оказа толкова лека, че с едно от многобройните си кръстчета се закачи за увисналия край на завесата и остана там да се клати, за голямо удоволствие на цялата публика.

Иванку, за пакост, не усети отсъствието на короната от покритата си с някаква перука глава и когато този царевич, за да заглуши необяснимото за него кикотене в салона, с най-театрален патос в гласа си извика още веднъж:

– Тежка е царската корона.

От публиката почнаха да се провикват:

– Бре, много ли е тежка?

– Ха, ха, ха, толкова тежка, че билия я не усещаш бе,

Иванку...

– Гледайте го бе, гледайте го, песия му син: короната се люлее на пердето, а той разправя, че му тежи...

– Ха, ха, ха...

Иванку пак изрева:

– Тежка е царската корона...

– Да, да, даже никак – обади се председателят на читалището, който седеше в първия ред на „партера“ и показваше с пръст на втрещения Иванку злополучната корона.

Актьорът погледна нагоре към завесата и като съгледа висящото жълто тенеке, разбра, че положението му е критическо, и съобрази, че само с бързи и решителни мерки може да избави артистичната си дейност от опозоряване за вечни времена.

И като се обърна към кикотещите се таласъмовски зрители, Иванку издигна високо голата си сабя и издекламира една фраза, която Васил Друмев нито е помислювал да съчинява в своята класическа драма.

Иванку, прочее, възстанови тишината чрез размахане над главите на публиката своя меч и извика:

– Какво се хилите бе, диванета? Това нещо е писано в книгата.

И като издигна ръце към тавана на сцената, този нахочив Иванку добави:

– О, небеса, и вие негодувате и ми отнемате короната, която аз несправедливо грабнах от добрия цар Асеня...

Публиката изрази шумно своите одобрения, а Иванку, покланяйки се, напусна сцената и завесата падна, при което силно издрънка „златната царска“ корона.

Театралните посетители от село Таласъмово се почувстваха удовлетворени от развитието на драмата. Вярата във висшата Божия справедливост се затвърди, защото „и небесата възнегодуваха, че Иванку несправедливо е грабнал короната“.

И работата нататък вървеше добре, като публиката редовно демонстрираше както своите симпатии към царювия брат Петър и отец Ивана, така и ненавистта си към Иванку, а особено към коварния гръцки велможа Исак, който очевидно стана причина за всички нещастия в царския дом.

И затова накрая, когато пиесата се свърши, след като войниците на новия цар Петър нахълтаха на сцената, а Иванку и Исак невредими побягнаха във Византия, в публиката се понесоха ужасни резове, тропания и други подобни симптоми на негодувание...

Председателят на читалището се втурна преbledнял на сцената и каза на недоумяващите актьори.

– А бе какво направихте, бе?

– Че какво направихме?! Ролите си добре изиграхме. Какво искате повече?

– Как сте изиграли, бе? Що изпуснахте да избягат този хайдутин Иванку и тази гръцка маскара Исак?...

– Че тъй е писал авторът бе, господин председателю!

– Никакъв автор! Я скоро дигайте завесата да ги убиете и тях, че да се удовлетвори публиката. Чувате ли? Или убийте Иванка и Исака, или сте изгубени. Ще дойде народът тук вас да изпотрепе.

И след издаване на тази си заповед към изпълнителите председателят излезе пред завесата и съобщи на разярените театralи от село Таласъмово:

– Имам чест да съобщя на почитаемата публика, че представлението не е свършило. Сега ще видите, господа, как българските герои посичат мръсното изчадие Иванку и подлия гръцки мискинин Исак.

Френетически ръкопляскания се разнесоха:

– Ура-а-а!

Завесата се вдигна и посетителите със светнали очи видяха как вързани бидоха докарани на сцената Иванку и Исак и бидоха „посечени“ със сабля. Даже нещастният Исак падна на земята, преди да бъде ударен.

– Бре, маскарата, пукна му се от страх злъчката – си обясни това обстоятелство публиката и предоволна се разотиде по домовете си, за да спи спокойно.

И всички бяха доволни.

Само най-бездарният от таласъмовските драматични таланти, на когото не даваха никакви роли, но който пък ходеше по таласъмовските улици с дълга коса и вирнат нос и който беше прочел един брой от руското списание „Театър“, остана недоволен от последната импровизирана сцена на „Иванку“ и казваше с голямо презрение и с престорен басов тон на гласа си:

– Това е профанация с изкуството...

Кощунство¹

Старият свещеник беше сърдит и викаше:

– Това са антихристи, това са протестанци, па може и социализи да са. Не стига гдето дадоха представление всред велики пости, ама и такъв резилик да направят. Брей, брей! А бе, то цялото село станало безбожно, бе!

Мнението на младия свещеник беше друго и той го не криеше:

– Не е селото ни, дядо попе, безбожно, но според мене не бяха правилно раздадени ролите.

Старият никак го не слушаше, ами продължаваше, като чукаше с пръст побелялата си глава:

– И аз, дърто магаре, с кой акъл отидох театро да гледам. Ама излъгаха ме вагабонтите. Йок, набожно представление щяло да бъде, религиозно щяло да бъде, и аз, будалата, отидох. А за всичко това е виновен директорът. Той я курдиса цялата тая пантомина. Пък досега, лицемерецът, на светец се правеше и в черква идваше, и ръка целуваше.

Младият пак настояваше:

– Според мен той пак е набожен човек, но ролите, ролите бяха зле раздадени.

А имаше донякъде право старият свещеник да се сърди на директора на прогимназията, защото действително той беше инициаторът да се представи в читалището религиозната сцена, която даде съвсем обратни резултати и развълнува толкова много духовете на инак доста заспалото голямо горско село.

¹ Разказът е публикуван под заглавие „Разпни го!“ във „Вестник на вестниците“, бр. 71, 9 април 1934, с. 10 (подпис: Борю Зевзека), и в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 128 – 132. Тук предлагаме версията от книгата. – Б. ред.

Директорът беше ходил миналата година преди Великден на кино в съседния град и беше видял „трогателния и покъртителен“ филм „Страданията на Исуса Христа“, които страдания му направиха такова силно впечатление, че още тогава се беше появила у него идеята да уреди подобно „трогателно и покъртително“ зрелище и на своите съселяни. И понеже кино в селото нямаше, то по-лесно беше театралното представление, което той, с помощта на местната интелигенция, устрои. В началото на великите пости дадоха вечеринка, за която беше обявено, че накрая ще свърши с написаната собственоръчно от директора на прогимназията „крайно трогателната и покъртителна сцена – Съденето на Исуса Христа“.

Ролята на Пилат Понтийски директорът се натовари сам лично да изнесе. Мария Магдалина и Исусовата майка бяха дадени на най-способните за сцената учителки. Останалите роли също бяха доста сполучливо раздадени, само не можеше никак да намерят човек, който с външността си да наподобява Исуса. Най-после директорът се спря на старшия горски стражар, който със свирепото си лице много малко напомняше Исуса, но затова пък имаше голяма жълта брада, а то беше най-важното обстоятелство, толкоз повече че в това забутано село начинът за поставяне на изкуствени бради и мустаци беше съвсем непознат.

Разбира се, след дълги репетиции директорът беше успял да внуши на горския старши да придава на лицето си един по-благодушен и кротък вид.

Вечерта на представлението директорът беше явно много доволен от своята идея за религиозната сцена, като виждаше как салонът се напълни с публика, между която на първия ред седнаха и двамата свещеници.

Вечеринката се откри, както му е редът, с необходимата сказка от самия директор върху „Театъра като средство за просвета“.

Заредиха се след това разни солови и дуетни номера, чрез които местните таланти показаха всичкото свое музикално и декламаторско изкуство, докато дойде редът и на сцената „Съденето на Исуса Христа“.

Още в безкрайния антракт, през който артистите старателно се приготвяваха, тъй да се каже, за шлагера на тази вечеринка, някои бабички поради предстоящите страдания на Исуса бяха започнали да подсмърчат, готови всеки момент да пуснат от очите си потоци сълзи за нещастната участ на Сина Божий.

При вдигането на завесата едно от въжетата, с които тя се теглеше, някак се закачи, така че сцената наполовина и съвсем накриво се откри, което обстоятелство помрачи малко радостта на директора. Той беше доста суеверен и това смяташе като лошо предзнаменование. Затова, когато механизмът с въжетата на завесата беше поставен пак в ред, директорът даде заповед да се вдигне повторно завесата, само след като се прекръсти и каза:

– Хайде, Господ на добро да обръща!

Макар всички действащи лица, за да напомнят историческото време на събитието, да бяха се омотали в бели чаршафи, публиката ги лесно позна благодарение на простотата на техния грим.

Но не беше така лесно да се познае изпълнителят на ролята на Исуса, понеже горският старши, още при излизането си с трънения венец на глава пред съда на Пилата, гледаше страдалчески нагоре към небето и въобще беше придал на цялото си същество едно изражение, невиджано дотогава у него от никого.

Но когато познаха и него, стана нещо съвсем неочаквано. И там беше цялата грешка на директора на прогимназията, че само зарад жълтата брада беше дал на най-омразната на цялото село личност ролята на Исуса. А много и крайно основателни причини имаха жителите на горското село да мразят старшията: не минаваше ден да не

състави на някого акт за това, че бил поотсякъл някоя кола дърва контрабанда.²

А сега населението, толкова много тормозено от този човек, изведнъж видя него самия в ролята на Исуса и вместо да се трогне от печалната му участ, биде обзето от гняв и в салона, за голям ужас на стария свещеник, се разнесоха към колебаещия се да издаде присъда Пилат викове:

– Разпни го, разпни го!

На сцената настана смущение, а публиката поднови своите викове:

– Разпни го бе, Пилате! Какво го гледаш? Разпни го още сега в двора на читалището! И ние ще помагаме!

Благото лице на Исуса освирепя: старшията се хвана за сабята, която се подаваше изпод чаршафа, но придружаващите го двама римски войници го уловиха за ръцете. Старият свещеник вдигна патерицата си и започна да гони по салона викащите „разпни го“ селяни, а нещастният директор даде заповед да пуснат завесата и трогателната пиеса биде прекратена.

* * *

И дълго време след това събитие старият свещеник продължаваше да обвинява за катастрофата директора на прогимназията, а младият сочеше като виновник горския старши стражар, за когото казваше:

– Как намериха този вагабонтин да му дадат ролята на Исуса?! Имал бил брада! Само че с тази брада го бива да играе ролята на някой харамия, а не на всеблагия Христос...

² Тук във версията от „Вестник на вестниците“ (1934) има следното изречение, невключено в книгата „Нашите великани“ (1944): „Актовете, разбира се, както е прието, не се изпълняваха, но затова трябваше да се подмазва (и още как) неумолимият рушветчия“.

Метаморфози на нашето име¹

В редакцията се получи писмо: „За Бюро Зевзека – в. Кукуругу“.

Вместо „Борю“ – „Бюро“. Е, рекохме, случайна грешка, разменил човекът двете гласни букви.

Обаче не: писмото продължава.

„От вестниците научихме, че бюрото Ви разполага с хумористичен материал за вечеринки“ и т.н.

Хайде – е, наистина Борю се обърна на бюро. Нейсе, пак добре че е „бюро за хумористичен материал“, а иначе обидно щеше да ни бъде „бюро коминочистачно“, „бюро за слугини“, „рекламно бюро“ и пр.

Това ни напомня как преди години нашето име получи в устата на един градски глашатай съвсем друга форма и смисъл.

Бяхме начело на една весела театрална група в малък провинциален градец. След като изиграхме репертоара си, бяхме помолени от кмета да дадем едно безплатно представление за бедните жители на града.

Съгласихме се веднага (толкоз повече че винцето в града беше и според мнението на самия кмет „крайно одобрително“).

Но понеже населението на крайните квартали въобще било слабокултурно и не разбирало много от четене на театрални афиши, кметът реши да изпрати там глашатая, който да обяви представлението: „Пристигнали са от София еди-кои си и т.н.“. Между другото, на глашатая беше втъплено от Общинското управление да вика: „начело с Борю Зевзека“.

След един час това станало в устата на глашатая: „Начало с бира Зевзека“. А следобяд помощник-глашатаят

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 5220, 7 януари 1927, с. 4. Подпис: Б. З. – Б. ред.

вече се провиквал: „Ете ще има в читалището представление, начало с бира и мезета. Безплатно за бедните“. И вечерта салонът бе препълнен като никога. А публиката на другия ден говореше:

– Язък, нямаше бира и мезета нито в началото, нито на края. Види се, кметът и артистите ги бяха изплюскали самички.

Пустата нота „сол“¹

В един от новите софийски салони хазяйката, както му е парижката мода, поканила един от нашите знаменити оперни певци – да изпее на гостите някоя ария. Тъкмо както арията започнала и певецът почнал да пее, да се блещи и да се блъска в гърдите, а присъстващите дами с умиление го зазяпали, влязла слугинята, застанала между акомпаниматорката и певеца и подала една солница на знаменития този тенор.

– Заповедай, господине.

Арията била прекъсната.

– Какво е това? – попитал смутено певецът.

– Е па нали посакахте сол?

– Аз ли?

– Па ти, та не съм я. Нали рекохте на госпожицата (сочи пианистката): „госпожице, дайте ми, моля, сол“. Она не знае дека ни е солта, та ете я я донесох. Заповедай.

Ужасно смущение настъпило. Хазяйката се силно сконфузила и изпратила веднага слугинята по дяволите, сиреч в кухнята, дето я чакали двама стражари.

А в салона дълго време се коментирала случката и най-префърцунената дама казала с презрение:

– О мон дьо! Придставете си какво нивежеству?

Френската част на фразата била изказана с чисто български акцент и замирисала от една страна на одеколон, а от друга – на чесън.

Но особено потресающо впечатление направила случката на самия оперен певец, който от възмущение изгубил цели два тона, и то от горния регистър на гласа си. И това нещастно за българското оперно изкуство обстоятелство станало причина щото знаменитият тенор да не може

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 4762, 27 юни 1925, с. 4. Подпис: Б. З. – Б. ред.

да изпълни арията, в която и без това имало една опасно висока нота, която артистът вземал само с изопване на врата и повдигане на пръсти.

Префърцунената дама се съгласила с него и заявила:

– Ам чи как?!... Без настроение никакво изпълнение не е възможно. Парол д'онор!

И пак в разкошно мебелирания салон замирисало на чесън.

Невинна жертва на драматичното изкуство¹

Хубава пролет. Най-самотният кът на Борисовата градина. Под един отворен мъжки чадър, сложен върху високата трева, се водеше любовен разговор между две млади създания. Младото женско създание се беше така сгушило в буйната растителност, че почти не се забелязваше под големия чадър, който позволяваше на любопитните погледи да видят само младото мъжко създание.

А любопитни погледи съществуваха: на десетина крачки само от чадъра пълзяха по коремите си един вардач от градината и един стражар с очевидното намерение да заловят влюбената двойка, да съставят акт и въобще като попречат на едно евентуално грехопадение, да спазят строгите полицейски правила, които имаха за цел морализиране на младежта.

И така, вардачът и стражарят безшумно и със затаен дъх бавно се приближаваха към местопрестъплението, като често се спираха да се вслушат в недвусмислените думи, които с особен трепет в гласа си изричаше влюбеният младеж:

– Обичам те, обичам повече от всичко на света! Повярвай ми, ангеле мой!

Тя навярно отговори нещо, но толкова тихо, че не можа да стане достойние на обърнатите в слух вардач и стражар. След малко запаленият младеж продължи с растящ лиризм в тона си:

– О, зора на моя живот! О, слънчице мое, любов моя!

Той пак спря, а тя нищо не му отговори. Но това не го обезсърчаваше:

¹ Разказът е публикуван в сп. „Български артист“, год. V, бр. 9, 13 юни 1931, с. 109 – 110 (подпис: Борю Зевзека) и в книгата на Борю Зевзека „Дон Кихот Таласъмски. Хумористични разкази“, 1935, с. 33 – 38, под заглавие „Жертва на драматическото изкуство“. Тук предлагаме варианта от 1931 г. – Б. ред.

– Знай, прелест моя, че съм готов с живота си да заплащам само за една твоя усмивка. Нека тук, на това място, дойдат и ни заловят враговете на нашата любов, нека ме наскочат на късове, аз ще умра със сладка усмивка на уста, като до последно издихание произнасям твоето божествено име...

Враговете на тяхната любов – сиреч стражарят и вардачът, помислиха, че са открити, и се снишиха в трева-та. Обаче безумно влюбеният младеж, който беше готов да бъде насечен на късове, несмушаван от нищо продължаваше да лее на своята любима огнени дитирамби. И като свърши целия си любовен речник, той започна отначало:

– О, зора на моя живот! О, слънчице мое, любов моя!

Само че сега думите произнасяше с още потрогателен лиризм. Дори започна да прави движения с ръцете си.

Това опасно обстоятелство принуди двамата преследвачи да умозаклучат, че е крайно време за действие – сиреч, да пристъпят към залавянето на тези флагрантни нарушители на „полицейските наредби за съблюдаване на морала“ в тоя съблазнителен столичен парк.

Стражарят си турна устата върху ухото на вардача и шепнишком даде последните си разпореждания:

– Ти ще вдигнеш чадъра, а аз ще хвана мъжа. Най-главното е него да го заловим, а тя няма къде да бяга.

Така и стана. Двамата скочиха, единият ритна чадъра, а другият притисна обезумелия от изненада младеж.

– Стой! Не мърдай! – изрева стражарят.

И веднага, като се огледа, добави:

– Она дека е?

Тя действително беше изчезнала. Вардачът в крайно недоумение погледна стражаря в очите и хукна към близкия храсталак, където само можеше да се укрие обектът на страстната любов на заловения младеж.

Стражарят поднови въпросите си:

– Казвай дека отиде она?

– Коя бе, господин стражар? – едвам прошепна младият човек и челюстите му тракаха.

– Как „коя“ бе? Тая, твоята женска, дека я беше притиснал тук под чадъро и я кандърдисваше. Одеве ѝ разправяше разни комплименти, че не те е страх, че можеш да загинеш за нея, па сега си се разтреперал като листо. Питам те в името на закона: дека се дена женското?

– Нямаше никакво женско, господин стражар.

– Ай, да се не видяло! На кого ги разправяш, бе? Пание нали от един час лежиме с вардиянино у тревата и те слушаеме как я успиваше:

– „Така и така, ти си ангел, ти си слънце“ и още разни подобни диндири-миндири. Даже твоя милост изрече някои думи против полицията.

– Не съм казвал такова нещо, господин стражар.

– Стига си ме мотал, бе! Нали чухме като каза, че и да те заловиме, и на парчета да те насечем, тебе пак не те е страх, па сега ти треперят гащите, а женското избяга.

Вардачът се завърна отчаян от безрезултатното дирене.

– Няма я никаква, като че в земята потъна, бей. Ама ти си виновен – каза той с упрек на стражаря, – „дръж“, кажеш, него, „а тя не може да ни избяга“. Ето ти сега...

Заловеният започна да се досеща в какво се състои недоразумението. Той беше начинающ актьор и утре му предстоеше да държи изпит в Народния театър, където трябваше да изгълни ролята на Ромео, а тези двама невежи, като не можеха да си представят, че може сам човек да говори любовни монолози, поискаха да го заловят във *Flagrant délit*.

– Ама господа, разберете, че бях самичък тук.

– Самичък ли? Ами на кого ти казваше тези сладки приказки?

– На Жулиета.

– Е дека е Жулиета?

– Тя не съществува. Тя отдавна е умряла.

– Така ли? Ти тогава трябва да си луд.

– Не съм луд, ами съм актьор.

– А бре, ако щеш и консул да си, ние пак че те арестуваме тебе. Истина женското избяга, ама ти си ни в ръцете.

– Моля ви, господа, разберете, че всичките тези думи, които сте чули, това е любовният монолог на Ромео при срещата му с Жулиета в градината. Аз играя утре Ромео и си готвя ролята. Ето ви и пиесата, прочетете я, моля ви.

– Няма нужда – каза стражарят, който беше неумолим, за разлика от вардача, който започна да долавя, че работата действително се касае до приготвяне на роля, нещо, което му се беше случвало да наблюдава и друг път в битността му на пазител в Борисовата градина.

Обаче стражарят не позволяваше така лесно да го измамат.

– Няма нужда да четем такива безобразни книги, дека има писано разни лицемерия за льготене на хорските момичета.

Актьорът се възмути:

– Как? Вий наричате Шекспировите велики произведения „безобразни книги“? О, невежество!

– Я твоя милост много да не обиждаш, че може и другояче да пострадаш.

Това „другояче пострадаване“ значеше – някой юрук в зъбите.

И понеже начинающият актьор нямаше никакво намерение да се явява на дебют с изкривена физиономия, той без по-нататъшни съпротивления се съгласи да бъде закаран в участъка. А вардачът махна с ръка и се отдалечи в градината.

В канцеларията на участъка началникът, един сравнително интелигентен човек, който беше прочел във вестниците предстоящите изпити в Народния театър, като видя уплашеното лице на младия талант и изслуша свирепия доклад на стражаря, хвана се през корема и се търкулна на канапето, като се смееше истерично, ритайки конвулсивно с крака.

След като мина тази причинена от омировския смях криза, актьорът за голямо недоумение на стражаря биде освободен. Дори началникът накрай накара стражаря и начинающия жрец на изкуството да си подадат ръка, да се запознаят и за помирението им да се почерпят в съседната кръчма.

И действително в тази знаменита вечер двамата доскорошни врагове изконсумираха големи количества питие, като през цялото време на гуляя артистът с нужния патос и ръкомахания издекламира на стражаря всички монолози от Ромео, Хамлет, Отело и Макбет.

А невежият стражар само цъкаше с уста и се звереше, като гледаше отчаяните пуления, кривения и жестикулации на многообещающия талант, който се стремеше с всичките си драматични данни да предаде величината на гениалните Шекспирови произведения.

Новият правилник за Народния театър¹

Най-после и планината роди. Сиреч Божан Ангелов.

Доколкото ми е възможно, ще се постарая да изложа съдържанието и смисъла на някои членове от правилника:

Чл. 433. Целта на Народния театър в София е да култивира драматическото изкуство, като съдейства и за създаването на национална драма. (За тази цел всеки сезон дава по 400 пъти „Под игото“ и един път и половина „Над безкръстни гробове“).

Чл. 235. За директор на Народния театър се назначава лице с доказано дебелоочие и установен интерес към състоянието на своя пъл.

Чл. 438. Главният режисьор е отговорен за добрия ред и строгата дисциплина.

Забележка. Според нуждата само в редки случаи за тази цел се употребява нагайка.

Чл. 441. За актьор или актриса може да бъде прието само лице, което установи чрез картичка, че се ползва със симпатиите на министъра на народното просвещение.

Забележка. За млади актриси се приемат госпожици със симпатична фигура и доказан талант в телесните си форми.

Чл. 546. За артистичен секретар се назначава лице, което питае голяма любов към командировките.

Чл. 468. Ваканцията на театъра трае от 15 юни до 1 август. За някои актьори тя трае по 5 години.

Чл. 470. С разрешение от министъра на народното просвещение Народният театър може да бъде даван под кирия за симфонически концерти, виенски шантани или преобърнат в модерен яйчарски склад, стига това да удовлетворява разни естетични и икономични нужди.

¹ Текстът е публикуван в сп. „Барабан“, год. III, бр. 105, 6 февруари 1911, с. 2. Подпис: Б. З. – Б. ред.

Чл. 21. Строго се забранява воденето в театъра от страна на актрисите на кучета, приятели и други животни.

Чл. 23. Забранява се на актьорите и актрисите в за-весите и кулисите да пробиват дупки, през които да дават ишарети и смигат на публиката.

Чл. 24. Който дойде на репетиция в нетрезвено съ-стояние, ще бъде глобен с $\frac{1}{4}$ месечна заплата. А който при това напсува или наблъска директора, ще бъде уволняван.

Забележка. Всеки, който иска да говори с директора, ще бъде допускан при него само след като му се вържат добре ръцете и му бъдат обискирани джебовете.

Чл. 24. Всеки актьор, който излиза от дома си за по-вече от два часа, е длъжен да яви на домашните си де оти-ва и да определи лице, на което да връчи известието.

В кръчмата „Братски труд“ актьорите нямат право да спят и пребивават повече от 48 часа.

Чл. 28. Ако някой актьор се разболее, то той трябва да установи това чрез медицинско свидетелство, освен ако болестта му е от компрометирующе естество.

Наказва се дисциплинарно всеки, който с престоре-на болест или други шмекерии причини побъркване (ма-кар и не умствено) на управлението.

Чл. 172. Наказва се дисциплинарно всеки, който на-кърнява чрез печата престижа на театъра и изнася пред обществото задкулисните „работи“.

Всеки е длъжен на улицата да поздравява най-почтително директора на театъра. Актрисите при това са длъжни да му се усмихват най-любезно.

Театрална информация¹

Г. Антон Страшимиров е чудотворец:

С „Над безкръстни гробове“ той сполучи да пропъди всичката публика от Народния театър, неизключая и прислугата. На второто и последно представление в салона присъстваха: авторът, две гардеробииерки, трима пожарници, театралният драматург и оркестърът.

* * *

Някои зевзеци разправят, че след отварянето на новия Народен театър станало нужда директорът на Народния театър г. Б. Ангелов и режисьорът г. Ивановски да се обличат в шарени шалвари и гримирани с червени носове да се възкачат върху покрива на своя театър, за да викат:

– Хайде-е-е, заповядайте господа-а-а... чудо невидено... само един грош... голяма конкуренция-а-а-а...

* * *

Управлението на Народния театър обявява, че са отворени следните вакантни длъжности: за петима критици – съчинители на хвалебни рецензии; 15 клакьори за изпълнение на громки ръкопляскания и викове „автора“ и „бис“; и многобройна публика, която да страда от безсъница.

* * *

Г. Ив. Вазов, за да спаси положението, имал намерение след „Под игото“ да драматизира за Народния театър още „Драски и шарки“, „Реших да се ожена“ и като либрето на много жална опера „Пребитото псе“.

¹ Фрагментите са публикувани в сп. „Барабан“, год. II, бр. 93, 14 ноември 1910, с. 6. Подпис: Борьо Зевзека. – Б. ред.

„Врази“ Драма в 5 действия от Д. Страшимиров¹

Ето пиеса, която ме застави да напиша една твърде сериозна и обстойна критика.

Най-после българският Народен театър се вразуми. Постави на сцената пиеса, която с достойнство носи името „драма“. А по-рано какво беше? Даваха се драми, които авторите твърде фалшиво ги препоръчваха за такива. Например Ибсеновата „Нора“. Уж драма, а то до края – нито един покъртителен момент. Нещо повече: публиката се напразно старее да види поне едно изваждане на гол нож. Героите разправят, разправят и всички си отиват живи и здрави. Че де е драматизмът? Сигурно този господин Ибсен е бил непросветен човек: и хабер не е имал за изнамерването на барута. И българският театър бледнееше. Отдавна бяха слезли от сцената драмите „Стефан Караджа“ и „Изгубена Станка“. А публиката вече съвсем равнодушна гледаше, без да има даже нужда да турга памук в ушите си. Напоследък почнаха да си служат с бинокли, за да открият на сцената поне едно смъртоносно оръжие, като предполагаха, че драматизмът не се вижда вече с просто око. Но напразно.

А г. Страшимиров, схванал точно необходимите достойнства на една драма, ни представи нещо, което разсея у нас скептицизма по отношение на българския драматик.

„Врази“ съдържа всички драматични конфликти; героите носят камии, револвери, сабли и даже пушки, които влизат в употреба на сцената, пред самите очи на публиката, която сама се заразява от силно драматичното настроение и подскача при всеки гърмеж.

¹ Текстът е публикуван в сп. „Барабан“, год. II, бр. 88, 10 октомври 1910, с. 2. Подпис: Борьо Зевзека. – Б. ред.

Ето и преимуществата на драмата:

Преди всичко авторът е поставил за наименование вместо българската дума „Врагове“ – „Врази“, за по-голяма икономия в звуковете и по-силна драматичност в произношението. Явленията са много старателно наредени: всяко действащо лице излиза от сцената тъкмо преди да влезе неговият враг. Ако на героите г. Страшимиров позволяваше да останат на сцената по-дълго, то влезлите техни душмани биха ги чули, когато сами си говорят монолозите, и разбрали плановете им. При всяко действие завесата пада тъкмо когато героят силно извиква и излиза. Ако останеше на сцената, би се чудил и маял какво да прави при паднала завеса. В едно действие например героят изважда револвер върху своя враг, но забравя да го застреля, за да не се свърши представлението преди 11 часа.

В трето действие героите трябва да си кажат нещо насаме. Обаче на сцената има цяло хоро. Ако завесата падне, то действията биха станали шест. А драма в шест действия не бива. Тогава авторът премества пречещото хоро. В друго действие героят хваща за ръка сестра си и своя приятел и ги годява. Завесата пада, когато той ги благославя напук на душманите. Ако действието се бе свършило по-рано, то сигурно нямаше да предизвиква в тържествующата галерия громки ръкопляскания. Защото българската публика не може достатъчно да се настрои от голи въздишки и сухи драматични конфликти. А ваденето ножове и гърменето пушки например вече действат много по-възбудително.

Стават и чудеса: Дончо войвода съсича един турчин. Дончо си отива и турчинът възкръсва и почва да разправя какво е видял на оня свят.

Малък недостатък е, че не взимат участие в пиесата и топове. Но нищо! То се и не забелязва при другите драматически достойнства.

Петото действие е свършено. Всички симпатични на публиката лица са в балкана, обсадени от потеря. Героят обявява дуел на офицера. Заптиетата, които представят нещо като секунданти прехласнати от хубавата сцена, запат с насочени пушки. По едно време офицерът пада мъртъв, след което героят го заколва. Пушките инстинктивно гръмват и сцената се покрива с трупове. Но героят е жив: той има в себе си чесново дърво от Божи гроб. Него куршум не го лови. Режисьорът и суфльорът спасяват живота си чрез бягство.

Публиката е на крака. Работата е спукана. Голяма е опасността настървените от клането актьори да не прескочат оркестъра с голите ятагани в ръце и направят още една Вартоломеевска нощ.

Но за щастие, завесата пада и опасността е избегната.

Бурни аплодисменти възнаграждават автора за това, че е написал драма, на която покъртителните действия са само пет.

Жива картина няма.

Борьо Зевзека.

P.S. Едно действующе лице казва във второ действие: „Сърцето на едно младо момиче е като червен восък: можеш да му туриш каквито щещ печати“.

Мен ми се струва, че по-добре щеше да бъде, ако се кажеше: „сърцето на публиката е като червен восък: можеш да му калъпиш каквито ти дойдат на ума „драми“.

Съвремен театър. Урежда Матей Икономов. „Под игото“¹

Драматизиран роман от Ив. Вазов.

Коего на шмекерски език ще рече: роман от Иван Вазов, драматизиран от Матей Икономов. Скромността и безпретенциозността, така присъщи на всеки провинциален актьор, не са позволили на Матя да си постави името на драматик. А заслужава. Аз съм убеден, че г. Иван Вазов щеше да му поднесе благодарствен адрес, ако присъстваше на представлението и ако познаеше, че се играе „Под игото“.

Впечатленията ми: драматизирания роман може Икономов да патентира като „най-добро средство за сън и то с хъркане“.

Селяните в Бяла черква в турско време са си бръснали мустаците (или пък не са могли да си набавят черна вълна). Зад кулисите в първо действие иска да духа вятър и се играе кегелбан, който имитира гръмотевица (колата на св. Илия се разглобила). Художествено се изпълняват моментите на дълготрайно мълчание и изгаряне на едно по едно някакви писма (един пожарникар се подава из кулисите с маркуч в ръка). На края на едно действие Мичо Бейзедето вдига ръката си много значително, сочи с пръст към небето и казва: „Туркия ке падне“. (Пауза. Мичо смутен се изкашлюва, поглежда към завесата смига.) Повтаря: „Турция ке падне“. (А завесата не ке да падне.)

Огнянов, след като убива двама турци, стои на сцената все гърбом и си държи мустаците. Навярно се срамува пред публиката от своята кръвожадност. Значи има съвест.

¹ Текстът е публикуван в сп. „Барабан“, год. III, бр. 111, 20 март 1911, с. 3. Подпис Борьо Зевзека. – Б. ред.

Сетне излиза пак гърбом и след малко влиза със залепени мустаци.

Безкрайни са художествените паузи, обосновани на старателен психологически анализ на ролите. Така че един актьор в трето действие казва:

„Аз“ (показва гърдите си и паузира) „съм“ (ръкома- хания, които искат да изразят „съм“, сиреч неговото съ- ществуване) „бъл“ (актьорът прави шведска гимнастика. После очертава с ръце географическата карта на Царство България. Завесата пада.)

Оркестърът свири. Завесата се вдига. Сцената е про- менена съвършено. Същият актьор излиза, прави пауза. Отчаяно жестикулира по всички посоки на пространство- то. Отваря си устата и допълня: „гарин“...

Борьо Зевзeka

P.S. Матьо, един съвет: драматизирай романа „40 пъти женен“ за 40 представления – всяка вечер по една сватба.

**Малки комедии
за вечеринки**

Балканската комедия¹

ДЕЙСТВИЕ ПЪРВО (Балканите преди 1912 година)

Проста мръсна кръчма с врата на дъното. Наляво, в дъното, тезгях и огнище. От ляво и дясно по една нечиста маса и няколко стола... До огнището по стените висят ножове и пищови. На стената, тъкмо срещу зрителите, е окачена табела с надпис: Кафене „Яваш-яваш“ на Хасан ага.

(До тезгяха седнал спи Хасан ага. Облечен: турски фес, чалма, антерия, пояс, потури и калеври. На масата отдясно седят Ганю и Йово. Йово лениво се протяга.)

Ганю (облечен с потури, червен пояс, палто, калпак и ботуши). Като те гледам така, идва ми на ума приказката за мързеливия влах. Знаеш ли я?

Йово (черногорски костюм: шарен пояс, потури и черногорско черно кепе). Йок!

Ганю. Искаш ли да ти я разправя?

Йово. Причай, брате, и онако немамо ща да ради-мо. Причай, да не ни буде време дуго.

Ганю (вади от пояса си табакера и си прави цигара). Живял в едно село, това било във Влашко, един ленивец, ама голям ленивец. Хранили го селяните година-две, хранили го пет-десет, той от ден на ден все по-мързелив ставал. Най-последно на хората омръзнало и решили да го обесят. Качили го в една кола и го покарали. На края на селото ги срещнал един чокоин...

¹ Комедията е публикувана през 1918 г. като самостоятелно издание. Тук предлагаме текста според книгата на Борю Зевзека „Малки комедии за вечеринки“, 1930, с. 26 – 43. – Б. ред.

Йово. Ща, ща их ѝе сретно? Нъеки юнак?

Ганю. Не юнак, джанъм! Ех, и ти с тия твои юнаци!... Срещнал ги един чокоин, демек богат чияк.

Йово. А, газда, газда.

Ганю. Е, хайде нека да е газда!

Йово. Епа ща е било с тим газдом?

Ганю. Попитал ги газдата: „Къде водите тогози, нещастника, бе селяни?“. А те му казали: „Еще, омръзна ни да го храним, та го караме накрай селото да го обесим“. „Я чувайте бе – казал чокоинът, – що ще го бесите? Я да направя аз един хаир. Имам у дома един пълнен хамбар с песмет, доведете го, нека яде; цял живот да яде, не може да го свърши!“ *(Подава му табакерата си.)*

Йово. Е, то лъепо урадио. Ала ѝе уживао тай влах. Бога му! *(Прави си цигара.)*

Ганю. Чакай да видиш какво става. Като чул това влахът, понадигнал се така от колата и попитал: „Ама сухарите мокри ли ще ми ги давате?“ – „Не, джанъм – отговорил чокоинът, – ний ще ти турнем един гювеч с вода, а ти сам ще ги топиш и ще ядеш“. Ленивецът се намръщил, па като легнал пак в колата, казал на селяните: „Карайте, карайте по-добре да ме обесите“...

Йово. Тако ми кръсно име, я би другче урадио *(Вика.)*, я би устао као прави църногорац, па би уватио сви они селяци, па... *(Удря по масата. Хасан ага се раздвижва.)*

Ганю. Стт... полека, не викай, че ще събудиш агата и ще те изхвърли из кафенето. Хем нямаш 5 пари алъшвериш да му правиш, хем на всичко отгоре гюрултия дигаш.

Йово *(вика)*. Ыест! Я сам сиромах, али се никоме не боим, тако ми юначко църногорско име! *(Блъска стола в пода.)*

Хасан *(скача)*. Не бу, бе? Какъв тос гюрултия? Абе, хей Карадали *(Зема машата и отива към него.)*, колко

пати ща казвам на теби? На бизим кафене гюрултия не искаш, анадънму?

Ганю. Вазгеч, Хасан ага, остави го! Ти барем си акълия човек, не му вързвай кусур!

Хасан. Ама бурда върбов сянка дил, анадънму?

Йово. А, тако ли йе? А ни си, свеца ти твога, тако говорио, кат си ми давао твою смърджену ракию, па си ми узео у залогу мои юначки ножове и пицолое.

Хасан. А бе, серсем фукара, вер пара да ти даваш твои пицолы, йок пара, йок пицолы, анадънму?...

Йово. Очеш, турчине, очеш, датчеш их, али ако ми помогне милостиви Бог!

Джуро (*Пее отвън сръбска песен. Влиза облечен цивилно, без яка и връзка, със сръбска шашка на главата. Под джилетката му се подава бял пояс. Малко пийнал*). Ей, турчине, дай овамо ракию! Дай да пием, очу да се напием! (*Пее.*) „Да пием, да се напием, туго на груди да ти преспием!“ (*Сяда на масата от ляво.*)

Хасан (*бавно носи ракия и една чашка*). Боюр!...

Йово. Дай овамо йош йедну чашу! (*Сяда при Джуро.*)

Джуро. Дай йош йедну чашу за брата Йово.

Хасан (*донася още една чаша*). Вер пара!

Джуро. Каке паре? Йош ни смо попиле ракию; кад попиемо, платичемо ти.

Хасан. Вер пешин пара, пиеш ракия, йок пара, йок ракия!

Джуро. Па добро. Еве ти паре. (*Дава пари.*) А ща ти мислиш бре, турчине, да газда Джуро нема паре? Ево ти паре, па кърши главу! (*На Йово.*) У здравлье, брате Йово! Пий за мое здравлье! Пий, па ми признай доброту! Немой да кажеш да те ни сам попийо. Я съм твой старший брат, йе си ли чуо?

Йово. Па ща си ти толико урадио та се хвалиш? Ща очеш, кат си ме частно йедну чашу ракию? Иди до врага с твојом добротом! *(Блѣска чашата, която се излива.)*

Джуро *(скача и хваща стола).* Иао, свеца си свога! Чекай сад да видиш како смејеш то да радиш! *(Јни се по-казва на вратата с кошница в рѣка и страхливо гледа крамолата. Облечен: фес с дѣлѣг пискюл, жѣлта джи-летка, бяла фустанела, калци и цѣрвули с червени пискюли.)*

Йово *(вика и се хваща за пояса).* Ах ди су мои юначки пищоли, да ти покажем я...

Ганю *(скача и ги разтѣрвава).* Чакайте, джанѣм, срамота е да се карате за нищо и никакво!...

Джуро. Пусти ме бре, бугарашо, да видим он како смеје да се измотава! *(Хвѣрля се към Йово. Јни уплашен побягва из вратата.)*

Ганю. Как те смотава? Право ти каза човекѣт. Една чаша ракия ще го почерпиш и ще я изкараш из носа му.

Джуро. А ща се мешаш ти? То су наши братски ствари, он ѣе мой мали брат и мора да ме слуша!

Йово. Йест, брат сѣм ти, али сам сто пута вечи юнак него ти...

Джуро. Кой? Ти ли си юнак, бре? Море да ни е био бае Гане, я би теби показао!

Јни *(влиза с кошницата).* Кали мера, ти камоти, какво правис, Ганю, добре? *(Подава му рѣка.)*

Ганю *(сѣрдит си обрѣца главата).*

Јни *(отива при Джуро).* Кали мера, Дзуро!

Джуро. Здраво, чир Јне, како си?

Јни. Добре. Сим хванал малко рибата, искас да ти продавас?

Джуро. Ща, рибу ли да купим? Хвали ти! Нема газ-да Джуро паре за рибу. Я би добро платио, али за вино или за нѣку лепу девојку.

Йово. Я би узео ту рибу, али да ми га даваш на вересию...

Јни. Вересия немас. Както казис кир Ганю: „Днес с пари, утре вересия“!...

Йово. Бравос, гръчку кефалу! Та глава ни ѝе за две ноге. *(Удря го по главата.)*

Јни *(На Хасан. Прави темане).* Мархаба, Хасан ага, не вар, не йок?

Хасан. Гюзелик бе? Е, кач пара ша зимаш за тоз рибата да варим един чорбата?

Јни. Бам-бадява, Хасан ага! Давас сес гроса...

Хасан *(хваца кошницата).* Аз давам на теби бир бочук груш и ели драм ракия. *(Јни се противи.)* Вер бурда, пезевенк! *(Измъква му силом кошницата, хвърля му два гологана и му налива ракия.)*

Јни. Е... Тука няма сейсе пари... *(Въздиша.)* Хе, хайде наздраве, хаирласъ, Хасан ага! *(На тезгяха се чука с Хасан ага.)*

Ганю. Ха така! Вий двама барем лесно се погаждате!

Джуро. Пазете како ѝе подал тай гърк!

Йово *(на Јни).* Зар те ни ѝе срамота, бре мизерио ѝедна, да будеш побратим са турчином?

Хасан. Хайде, хайде, чок лаф истемес!

Ганю *(на Джуро и Йово).* Вие какво? Завиждате ли му? Яд ли ви е, че не можете да спечелите дослука на турчина? Всички сте едни трици. Душата си ще дадете за една ракия келепир! Ех, будали с будали. Къорави ли сте? Не виждате ли, че Хасан ага не дава нищо бадява?

Йово. Па ти, бугарине, ща си толико уображаваш да си най-паметан от сви нас? Или ти мислиш да я се не сечам зашто си ми причао ону влашку приказку? Ти очеш да кажеш да мене ме мързи да радим, па ти си трудолюбиви...

Джуро. Тако, Йово, ща се тай бугараш руга с нама? Море, я би му показао мое сърпско юначество, али...

Ганю. Али да не беше тая пуста 85-а година, нали? Ти и тогава ми показа?!

Йово. Ха, ха, ха! Е, брате Джуро, ща си дочекао! Брукао си се. (*Удря Джуро по рамото.*)

Джуро (*бясно на Йово*). Чути ти, куковице йедна, йер, кад ти опалим йедну шамарчину, три пута чеш да се преокренеш.

Хасан (*пъди ги*). Хайде, хайде! Много гюрултия не искаш! (*Блъска Джуро към вратата.*)

Джуро. Ща очеш бре турчине? Ни сам ли ти почтено платио?

Яни (*помага на Хасана и блъска Джуро*). Хайде, дзанъм, излизас дзанъм?

Джуро. Ах, запамти чете вий, кад сте увредили правог сръбскога юнака! (*Излиза навън и пее: „Ой Босно, сиротице клета!“*)

Хасан (*на Йово*). Хайде и ти бре, карадали! Хайде гит! (*Блъска го.*)

Йово. Ща очеш, бре?

Яни (*също блъска Йова*). Хайде гит бе, излизас бе, хайде!

Йово. Яо! Ди су мен юначки ножове и пищове да я вам покажем!...

Хасан (*изблъсква го*). Хайде, хайде!

Яни (*Връща се към Ганю, за да го изпъди. Ганю си суче мрачно мустака и го гледа право в очите*). Хайде бре! (*Уплашен от погледа на Ганю отстъпва към тезгяха.*)

Хасан (*приближава се до Ганю*). Хайде и ти бре, гяур! Не слушаш ли? Хайде гит навънка! (*Дърпа го за яката.*)

Ганю (*Пипва стола. Страшно*). Не ме бутай!

(*Яни побягва; турчинът отстъпва няколко крачки, после се усмихва и подава на Ганю ръка.*)

Хасан. Е, да пурущава, Ганю ефенди, ама янлашлѣк вар.

Яни (*умилква се*). Янлислик дзанѣм, янлислик.

Ганю (*вѣрти глава и пушка стола*). Янлѣшлѣк, а?!

(Завеса)

ДЕЙСТВИЕ ВТОРО **(Балканският съюз)**

(Същата обстановка: Ганю, Джуро и Йово седят на една маса. Пред тях кафета.)

Ганю. Та така, братя. Докато се караме помежду си, няма да прокопсаме. Се така ще ни тѣпче този проклет кръчмар, ще смуче нашата пот, докато му заборчлеем до гуша, а после ще ни изхвърли на улицата...

Йово. Бога му поганскот! Зар он смее то да уради?

Ганю. Смее, смее! Не видя ли вчера как ви изпѣди един по един из кафенето? Той няма да смее, ама като види, че сме съгласни помежду си.

Джуро. Йест Бога ми! Тако ѝе! „Само слога сърбина спасява кажем я“...

Ганю. А аз казвам: „Съединението прави силата!“.

Йово. Па добро, брате сладки, защо онда да не се споразумеемо?

Ганю. Защото сме диванета! Ето на! Този имот е наш. Тука прадедите ни са били господари. А сега се е загнездил този турчин и се разполага както си ще.

Джуро. Наше ѝе било да Боме! Я съм читао у нашим старим тапияма, како ѝе било све мое и (*Показва Ганю.*) твое и оное гърку чир Яне.

Йово. А мое?

Ганю. Та вий сте братя, за Бога! Няма да се карате я? Каквото е негово, то е и твое.

Йово. Па добро, брате сладки, я пристаем.

Джуро. Е, очемо ли да избацимо тота турчина на полъе?

Ганю. Разбира се! Помисли си само: той и сега трепери, когато някой от нас му се поозъби, ама я си представи какво ще бъде, като се съединим? Ще го натупаме за едната хубост и няма да се усети как ще изхвъркне из кафенето...

Джуро. Па добро! Али после ща чемо да радимо?

Йово. Йесте? Какво чему да делимо ту меану? Кой че да попие то вино, ту ракию?

Ганю. И гледай за какво взели да берат кахър? Ами че нали ний ще останем господари на кафенето? Ще си заживеем братски и ще си гледаме спокойно работата...

Джуро. Па то йе дивно! Ща чекамо йощ та не урадимо то? Сам си казао, до кад будему у савезу, лако чемо да избацимо турчина на полъе...

Ганю. Ех, мене от това не ме е страх. С турчина лесно ще се разправя, ама...

Джуро. Па ща йе, брате, говори!

Ганю. Страх ме е ний да не се скараме помежду си. Ето на, аз, право да ти кажа, у тебе нямам вяра... Помниш ли какво ми направи през 85-а година? Отде да зная, че и сега, като свършим работата, ти няма пак да ми измениш?...

Йово. Йе ли то могуче?

Джуро. Ща? Зар ти се сумняш у мое юначко почтенъе? *(Става. Стават Йово и Ганю.)* Ево: кунем ти се, брате. Кунем се у мое кръстно име, да чу ти бити увек веран савезник. Кунем се у гроба моих прародителя. Кунем се у гроба Душана Силног... Ево, ту е и Йово сведок. Тако ми сви светци по календару. Ево ти моя юначка рука... Дай, брате сладки, да се полюбимо? *(Целуват се.)*

Яни (*влиза ухилен*). Сто е това? А, бравос, бравос! Така аз обичас!...

Джуро. Доджи овамо, чир Яне! Очеш ли и ти да будеш наш савезник? Ми смо решили данас да избацимо тога турчина на полье?...

Ганю. Свършено е вече, Яни! Ще отиде Хасан ага там, оддето е дошел! Ех, веднъж ний да останем тука господари, че да видите как ще я наредим добре. Ще изчислим да светне и да лъсне всичко! Ще наредим една чудесна гостилница!

Яни. Или крицмарница може да се направи. Аз знаис да бъдис крицмар. Кило вино – две кила вода, кило спирт – десет кила ракия.

Джуро. Йест, Бога ми! Па чемо да уземеме свираче овде, та да свирю лепе сръбске песме, па я чу да доведем неколко лепе девојке за певачице...

Йово. Па газда Джуро мора да донесе от овие лепе сръпске свине, па чемо да правимо пързоле, кобасице...

Джуро. Па да видите како се паре добиваю... (*Всички във възторг.*)

Хасан (*Влиза с нова фирма под рѣка, на която пише: „кафене Хуриет на Хасан ага“. Всички млѣкват. Хасан закача фирмата на стената*).

Яни (*се доближава до Хасан ага, усмихнат иска да му каже нешто, но Ганю го хваца за фустанелата и го издърпва. Пауза*).

Хасан (*след като закача фирмата*). Какво млѣкнала всичката, бе? Йок му „хош гелдин“ Хасан ага? Какъв тоз работата?

Яни. Беним кабахѣтѣм йок, Хасан ага...

Джуро. Каков кабаат, бре? Кой има кабаат?!

Ганю (*хваца Яни*). Свивай си јазика, че крѣвчицата ти изпивам, а!

Яни. Ама ас не казис нисто... Какво казис ас?...
(*Пауза.*)

Хасан (*върти глава*). Вай, кьопоолар! Бурда имаш бир политика, ама де бакалъм! Хайде сега сус, зере аз ша спаваш малко! (*Отива до тезгяха, сяда и след малко заспива. Останалите тихо се разговарят.*)

Ганю. Сега му е цаката! Ти, Йово, ще го закачиш пръв.

Йово. Очу, Бога ми, очу! Я чу първи бити, тако ми юначко църногорско име!

Ганю. Така! Ти ще му блъснеш стола, а щом той скочи на тебе, аз и Джуро ще го хванем, ще му хвърлим един даяк, а в това време ти, Яни...

Яни (*трепери*). Ас... ас сте излизас навън да видис да не дойде някой...

Ганю (*строго*). А!... Ти какво гледаш само да изклинчиш?!... Ти ще отвориш вратата, та ние по-лесно да го изблъскаме навън. Хайде не се страхувай!...

Джуро. Зер се боиш, бре гръчку кефалу?! Срам те било?!

Яни. Ас не страхуvas... ас сте отворис вратата...

Ганю. Ха, така! Сега готови! Хайде, Йово, почвай!

Йово (*кръсти се*). Доджи ми у помоч, милостиви свети Петре! (*Отива и блъсва турчина от стола. Хасан се търкулва на земята, но бърже скача на краката си; в това време Яни избягва през прозореца: Ганю и Джуро се спущат върху турчина и се почва борба.*)

Йово. Браво, Гане, лупай ти турчина, а я да пробам те негово ракие... (*Отива при тезгяха и надига шишетата.*)

Джуро (*Пуска Хасана и отива и той на тезгяха, като опитва разните ракии и вина. С шише в ръка*). Живели балкански савез!

Ганю (*натиска Хасана*). Къде отидохте, бе?

Хасан (*пъхти отдолу*). Ах, гиди, пезевенклер!

Яни (*отваря вратата и като вижда, че Ганю натиска турчина, тича при тезгяха, грабва кутията с*

парите, изтърсва ги на една маса, бърже ги брои и ги туря в джеба си).

Джуро (от тезгяха). Ели бре, турчине, сад кад смо те победили?

Ганю. Кисели краставици! Победили... Я елате ми помогнете да го изхвърлим.

Джуро. Ща? Зар смо ти мало помагали? Ща очеш йош? Мало ли смо се били с турчином?

Йово. Йест, Бога ми, право йе! Срамота йе, бугарине, да тражиш йош да ти помагамо!... Зар смо мало работу свършили?...

Яни. Да, да, сицката работа свирсена! (*Прибира останалите пари.*)

Ганю (*още държи Хасана*). Абе, елате бе, ще го изпусна!

Хасан (*почва да се повдига*). Ах гиди керата, гиди гяур!

Ганю (*с все сила*). Хоп! (*Изблъсква го през вратата, която затвара и подпира с гърба си.*)

Хасан (*блъска вратата*). Ей, Ганю, отвори вратата, бей! Отвори да ти казва бир-еки лаф. Евала, евала, Ганю ефенди! Хайде да правим барашлик.

Ганю (*на останалите*). Слушайте, Хасан ага иска да правим баръшлик. Елате да се погодим.

Джуро. Ща чемо ми да се погаждамо? Погаждай се ти, ако ти треба!

Йово. Тако йе! Ми смо свою дужност изпунили!

Яни. Сицката, сицката испилнили...

Ганю (*страшен*). Слушайте! Ако вий не дойдете да се погодим, да не ми е името Ганю, ако не го пусна! Ето... пускам го! (*Всички се затичват към вратата.*)

Джуро. Чекай, брате... шта радиш?

Йово. Шта оче тай турчин, бре?

Ганю. Как така шта оче, джанъм? Чилякът иска да се помирим!

Джуро. Е па добро!...

Ганю. Хасан ага, дай си ръката. *(Поотваря му вратата.)*

Хасан *(си провира ръката. Всички се ръкуват).*

Ганю *(Снема калпака и бърше челото си. Насред сцената).* Хайде, хайрлия да бъде... Сега Господ да ни дава ум и разум. *(Прекръства се.)*

(Завеса)

ДЕЙСТВИЕ ТРЕТО **(Букурещкият договор)**

(Същата обстановка. Вместо фирмата на Хасан ага, окачена виси табела с надпис: „Кафана код две лепе девойке на Газда Джуро & К-о“. Яни бърше масите, Джуро и Йово седят наляво до масата и пият.)

Джуро и Йово *(пеят):*

Край Вардара седеше,
Тънке пушке фърляше,
Я не жалим снагата,
Жалим сърмени йелек.*

Яни. Хе, хе, хе, хе! Хубав тос песната!

Джуро. То ѝе дивно сръбско коло, коѝе играю наше лепе девойке!

Яни. А на грицки се казва „сирто“.

Йово. Долази оваме бре, гръчку кефалу, долази да попиеш от та дивна ракия!

Яни. Ас не искас. Пийте вий!

* Или която и да е сръбска песен. – Б. авт.

Джуро. А шта ти мислиш бре, Яне? Ми да се опиемо, а ти удариш келепир там на тезгяху?!

Йово. Море, остави, брате, ту будалчину! Пий, Джуро, ту лепу ракию, док тай грък ни е измешао са водом!..

Джуро (*дига чаша*). У здравле! Живели балкански юнаци! Ёе ли сте видели, бре, како сам уватио турчина за шию!

Йово. Па я сам га избацио на полье...

Яни. Ас отворил вратата, па кога му ритнал един и той хоп навънка!

Йово. Али юнак е био и тай Хасан ага, свеца му!

Джуро. Ёесте, юнак, али шта че сиромах, кад смо ми повече юнаци от нъега?...

Яни. Ехе! Какво си правис Хасан ага кога види мене и кир Дзуро и кир Йово?

Йово. Бре, ми забрависмо Бугарина! И он се е Бога ми, юначки борио!

Джуро. Шта? Бугарин! Шта е он урадио? Ништа! Само е диздао гюрунтию!

Йово. Ёесте! Он не би могао ница да уради, да не би помогли ми... али...

Яни. А засто той молис мено да отворим вратата? Ехе, кир Яни (*Туна се по гърдите.*) много работа свирис!... (*Гледа си фустанелата.*) Само съм си докундисал малко фустанелата, когато съм си скацал през пендзера...

Джуро. Па шта си тражио кроз пенджеру да скачаш, кат си требао врата да отвориш?

Яни. Хе! То аз имас тук на кефалу мегало план! То – тактикос – стратиотикос!...

Йово. Ха, ха, ха! А каква ёе та тактика да бегаш кроз пенджеру: ингилиска или француска... Ха, ха, ха!...

Джуро. Чуеш, Йово, немой да се измотаваш са човеком! Ми смо савезници...

Йово. А бае Ганю е наш сvezник, али...

Джуро. Кой?

Йово. Па бугарин!

Джуро. Болан Йово! Немой да говориш будалщинье, бре! Можемо ли ми да будемо савезници са бугарином! Па то ѝе врло опасно, брате сладки!

Яни. Да, да. Вулгарос, той дзанабет цовек, той – как си казва – кондрокефалос. Вулгарос, той варварос, той вулгарос...

Ганю (*отваря вратата, влиза с пълни дисаги и нова фирма в рѣка*).

Яни (*се смущава, но веднага съобразява и продължава*). Ехе, той вулгарос, той добро целовек, той добро паликаре, масала, масала, той юнак целовек!... (*Тупа го по рамото*.)

Ганю. Бре, бре, полека, кир Яни! Стига си ме хвалил, че ще се подголемя. (*Весело*.) Е, братя, понакупих това-онова за кухнята. Пѣк и нова фирма донесох (*Показва я: „Икономическа гостилиница Бабам честност на Ганю Балкански и С-ие“*.) Нали е хубава, а? Чудесно ще я наредим! Ти, Яни, какѣвто си пѣргав, ще те бива да тичаш около масите, Джуро ще бѣде на тезгяха, а аз в кухнята.

Йово. А я?

Ганю. Е, ти пѣк ще ходиш насам-нататѣк по пазар! Кими месо, кими зарзават ще купуваши!...

Йово. Што? Зар я слуга да будем? Не, Бога ми, то нече да буде, док у моим трудима куца юначко цѣрногорско сѣрце!...

Ганю. Какѣв слуга, джанѣм? Ний всички трябва да бѣдем слуги едни на други, за да вѣрви работата добре! Ами че аз слуга ли ще сѣм, като ще стана готвач? Пѣк ти като не разбираши от готвене, ще трябва да тичаши по друга работа. А кир Яни, той вече чилиякѣт е ербап пари да брои!...

Яни (*усмихнат*). Ас сицкити пари броиши! Сарафин гиби.

Джуро. Слушай, Гане! Шта би тражио от нас, да ти дамо, па ти да одиш и да ни оставиш на мира?

Ганю (*неразбрал*). Какво каза?

Джуро. Па то: ми чемо да ти дамо мало сермию, па ти да нас оставиш да радимо какво ми знамо.

Ганю. Ха, ха, ха, ха! Ама че сте я скроили, докато ме нямаше! Хубава шега!

Джуро. Каква шала? Я тебе изобилно говорим? Ми нечемо ти да будеш у наше друштво!...

Йово. Сам видиш, брате, да се не може тако ради-ти...

Ганю. Как не може?

Йово. Па тако, с тобом! Ево, ти увек очеш да учиш нас, као да смо ми деца. Па то се не може тръпети... Зато ли смо се ми борили с турчином, па сад да изгубимо свою самосталност?...

Джуро. Не треба нам ново робство!

Ганю. Ама... това вие... това е невъзможно...

Јни. Мозно, мозно. Всичкото кир Дзуро и кир Йово право казие!...

Джуро. Тако е, брате Гане! Зато ти добро кажем, да ти дамо мало нешто сермию, па ти иди да тражиш свою сречу дека очеш... А ми чемо да останемо овде рахат!

Ганю (*след малко, мрачно*). А-а-а, така ха? Значи вий това измислихте, докато ме нямаше? Кой е можал да допусне, че вий ще направите такова безчестие?... Ама вий имате ли съвест, имате ли?...

Йово. Молим, молим, немойте да вреджате почтени люди!...

Джуро. Немой ти да се дираш пошто чеш да познаеш който е гарда Джуро...

Ганю. Газда?! Газили те мечки тебе!... Газда!... Разбойник си ти, а не газда! Не те е срам! Язък, язък! Колко зор видях, докато се разправя с Хасан ага!...

Джуро. Па шта си ти толико урадио, та се хвалиш?

Йово. Йесте, Бога ми! Да ни смо били ми ти би погинуо!...

Яни. Ако не бесе ас, тоз турцин стесе на тебе...
(Приближава се до Ганю.)

Ганю (силно). Мълчи бре, гад, че ме е гнус да приказвам с тебе!

Яни (в ужас). Какво, какво искас?...

Джуро (на Ганю). Ти немой да дираш човека, него ради то што ти кажем, пощо че да буде онако върло зло!

Йово. Тако йе! Буди миран, докле ми не смо се налютили!...

Джуро. (подава му хартия и перо). Ево, подпиши овде, да си се от све отказало!... Шта ме гледаш?... Подпиши!

Ганю. Ама вие луди ли сте, бе? Че как ще се откажа от имота си?

Джуро. Па кад нечеш, или на полъе! (Блъска го.)

Ганю. Не ме блъскай, че дяволите те зимат! (Удря му плесница.)

Йово. Иао, чекай сад бугарашо, да видиш црногорска сила! (Йово и Джуро се спускат върху Ганю, но той успява да ги натисне. Яни обикаля и удря Ганю отзад.)

Йово (вика отдолу). Иао, куку мене! Очемо да погинемо! У помоч, у помоч!...

Яни (отваря вратата и вика). Ей, Хасан ага! Гел бурда, гел! Келепир вар!

Джуро (вика). Домнуле Мамалигареску! Долази оваме, бре, йер тай бугараш, че и тебе после да убие!... Иао, куку мене. (Ганю ги налага и двамата.)

(Дотичва Мамалигареску, след него и Хасан ага, хващат Ганю и освобождават Джуро и Йово. Извиват ръцете на Ганю.)

Мамалигареску (с румънска войнишка шапка и куртка). Чи есте, чи есте, домнуле?

Джуро (*става*). Ево ми карамо тога варварина да се подпише на ту хартию, а он нече.

Яни. Тоз искас сицкото насто крицмата да земис!

Йово (*станал*). Мора да подпише, свеца му бугарског!

Мамалигареску. Скрися, домнуле Ганю, скрися!

Ганю. Как да подпиша, джанъм?

Хасан. Е, Ганю ефенди, сега на тебе имаш голям зор! Сложи имзата бурда, зере сора подпишеш истер истемес!

Ганю (*след пауза*). Добре! Ще се подпиша, ама понапред ме оставете да ви кажа няколко думи!

Джуро. Ща има да говориш? Ни йе потребно!

Ганю. Искам да се изговоря бе, та да ми олекне малко на сърцето! Па после всичко ще направя.

Хасан. Сойле, сойле, Ганю ефенди! (*Пускат Ганя. Мамалигареску тършува по дисагите и задига зарзавата.*) (*Това трябва да продължава малко време, за да не се отвлеча вниманието на публиката от монолога на Ганю.*)

Ганю. Ти, Хасан ага, пак излезе най-честен човек! Ти ме помоли за барашлък и аз приех, ама все до нейде имаш право да си против мене, зер ние тука имота ти разграбихме! Аз съм причина да те изпъдим от това кафене, което от някое време са владеели твоите деди. Е... намери ме сега натясно, искаш да откопчеш каквото можеш. Ами този грък, това паликаре, какво ми направи? Толкова време бяхме с него най-върли душмани: мразили са се и са се гонили още прадедите ни, а аз забравих старата поговорка „змия в пазвата си не тургай“, всичко забравих и станах побратим с тоя янкеседжия!

Ами ти бе, Джуро! Запомни добре, че това, което ти сега като разбойник отнемаш от мене, един ден ще ти се вземе от ръцете, та покрай него гледай да не изгубиш и онова, което си имал досега! Ще бъдеш в по-голям зор,

отколкото съм аз сега, и тогава ще дойдеш да ме молиш за помощ, ръцете и краката ми ще целуваш, но аз вместо да ти помогна, ей този юмрук ще стоваря върху главата ти! Помниш ли, бре, как ми се вереше и кълнеше, че ще ми бъдеш до гроб верен съюзник? Ето тука, на тая маса беше; и Йово беше свидетел. Кажи, Йово, тъй ли беше?

Йово (*смутен*). Я не памтим, не сечам се...

Ганю (*заплюва го*). Птю! Не те е срам да лъжеш! Забрави ли, че до вчера съм те хранил бе, куче краставо! Хляба ми ядеше, а сега не памтиш, а? Нейсе, нейсе да оставя вас!... Ами ти бре, домну Магареску! Защо ти ми направи тая пакост? С тях, както и да е, имах стари разправии. Ами ти бре, какво зло си видял от мене? Не бях ли винаги най-добрият твой комшия? Кога сме се били и карали ние с тебе, та сега дойде заедно с тия пладнешки разбойници и хайдути, че ме нападнахте и ограбихте?! Ух, гадове с гадове! Дайте ми сега този парцал да го подпиша! (*Подписва хартията и им я подава.*) На, пък догодина кой знай къде ще се обърша с нея!... (*Прибира си дисагите, които домну Мамалигареску е опразнил: взема фирмата и тръгва да си отиде. От вратата, като се спира.*) Па прощавай, домну Магареску, че тя година те поканих на постничко с лучец и пиперец, но гледай, когато бай Ганю ти дойде на гости, да му приготвиш нещо по-блажничко. (*След пауза.*) Е, Джуро, нали ми обещахте да ми дадете нещо от сермията?

Джуро. Е, брате, кой ти йе крив, кад не си одма примио? Сад нища нечеш добити...

Ганю (*хапе си устните*). Така, а? Добре! Много добре. (*Отваря вратата.*) Слушайте и запомнете добре това, което ще ви кажа: сега ме намерихте натясно, подписах ви, ама мислете си, ако някога ми паднете в ръцете един по един... мамицата ви ще разплача!...

(Завеса)

ДЕЙСТВИЕ ЧЕТВЪРТО (Балканите след световната война)

(Градина и двор до кръчмата. Отляво се виждат вратата и прозорецът от кръчмата. На вратата фирмата: „Кафана код две лепо девойке на газда Джура и С-о“. Бай Ганю клекнал, дяла с тесла и нож една спица от кола. Той е по риза и запретнати ръкави.)

Хасан (влиза отдясно и прави темане). Сабахларъ олсун, Ганю чорбаджи, сабахларъ олсун.

Ганю. Добро утро, комшу!

Хасан. Бей, машаллах, машаллах, Ганю! Колко рано и ставаш, и бахчата поливаш, и колата правиш, и сичкото пиравиш...

Ганю. А бе, трудя се уж, та с работа да наваксам изгубеното. Ето на, откак ония хаирсъзи ме ограбиха, ни ден, ни нощ, дето се вика, нямам почивка. И ето, даде Господ, че и градината си направих, и имота си постегнах. Ама все ми е жал за изгубеното. Все ми е там акълът, Хасан ага. Не мога да прежаля хубавия си имотец и туйто!

Хасан. Брак, холан, не турай мерак бе, Ганю! Забуравиш бу далавера!...

Ганю (става). Кой? Аз ли да забравя? Ама аз да забравя онова, що направиха те с мене? Е, Хасан ага! Как да ги забравя, когато до вчера бяха просяци? Бре, дето се вика, за хляб тропаха по чуждите врати, а аз зех, та им отворих очите, от батлака ги извадих, и те това да направят с мене! Че аз да ги забравя?

Хасан. Бей, ами ти чок сербес човек, а! Е, и мене жал за тоз кафенето, зере и аз беше сайбия, ама ти пиравиш кардашлък с бу къопеклер Джууро и Йово и изфурли мене на сокак, па сега аз станал воденичар. Е, не япаим?...

Ганю. Е как я караш с новия занаят? Върви ли воденицата?

Хасан. Гюзел бе. Хубав вървеше мойта воденица, ама тоз джанабет Яне, тоз Урум кьопоолу, искаш да пиравиш зарар на мойта Дарданелата. Демек бентата на воденицата да развали. И аз не знам какво да пиравиш. Бурда трябва голям политика.

Ганю. Каква политика трябва тука бе, Хасан ага? Няма политика, ами земи един здрав кърпел, че застани на яза на воденицата, па дойде ли кир Яне, тупни го по главата и това му е политиката, това му е молитиката.

Хасан. Ашколсун, Ганю ефенди, ти калабалък акъли човек, бе.

Ганю. А бе, акълия съм аз, ама за другите.

Хасан. Е, хайде сега аз ще отидеш да пазиш мойта воденица, ама само тебе ша та моля, Ганю ефенди...

Ганю. Какво?

Хасан. Ти сакън, да не удариш на мен отзади апансъз.

Ганю. Ти, Хасан ага, бъди от мен рахат.

Хасан. Евала, евала, Ганю ефенди! Слушай бе, Ганю, хайде, ако искаш да пиравим бир дуржество, социатте демек.

Ганю. Вазгеч, холан, от тия дружества! Напарих се вече. Но колкото за това, че няма да те ударя отзади, аз няма да ти се кълня и веря, но ти давам честната си българска дума, че от тебе няма какво да търся.

Мамалигареску (*дотичва уплашен*). Буна диминяца, домну Ганю, буна диминяца, Домну Турко.

Ганю. Какво си се запъхтял бе, Мамалигареску? Какъв зор те изпрати към нас?

Мамалигар. Домну Ганю, ела малко тука! (*Приближава се и му шепне нещо тревожно, като се озърта.*)

Ганю. Ха, такава ли е работата? Червеният огън на дядо Иван ли те припари?

Хасан. Демек бу кармазлар болшевик, вай вай... (*Радостно се пляска по коленете.*)

Мамалигар (*пак шепне на Ганю*).

Ганю. Ти мене не ме бъркай в тая каша. Абе ти, Мамалигареску, акъл имаш ли, бе? Хем ми взехте всичкото оръжие и джапане, хем битка сега искате да правя. Че аз с кози дренки ли ще се бия?

Мамалигар (*шепне му*).

Ганю. Нали ти казах, Хасан ага, да не се кахъриш, че ни взели оръжието? Когато им потрябваме, те и оръжие ще ни дадат, че и с бъклица ще ни калесват. Хайде, Мамалигареску, не ме кандърдисвай, ами помоли се на Санта Мариола да ти помогне.

Гласа на Джуро (*зад кулисите*). Иао, свеца ти твога талиянска, сад чемо да видимо кой йе прави юнак.

Хасан. Какъв стана бу бе, Ганю?

Ганю. Чака, сега ще видим.

Яни (*дотичва уплашен*). О, Бозе, какво се случил: станало мегало скандал.

Хасан. Не бу бе?

Мамалигар. Чи есте, чи есте.

Яни. Тоз газда Дзуро и синьор Италияно си много скарало. Синьор Италияно искас да вземес неговото Фиуме, Дзуро го не давас и станало мегало скандал и Дзуро извади пистол и иска да прави бум на Италияно.

Хасан. Вай, вай, вай...

Ганю. Кой, Джуро ли извади пищов на синьор Италияно? Май за невярване е. И то ще излезе кору-гюрултия, ама де да видим.

Джуро. Ево брачо, пуцао сал на тай мръсан Талиян, та да се знайе у целий свет како е велика моя сръбска сила.

Мамалигар. Бине, бине, ами чи фачи на тебе сега синьор Италияно?

Яни. Да, да, какво сега си направи на тебе кир Талияно?

Джуро. Ща, зар се плашите бре! Ща може да направи нам тай талиянац кад смо толико люди заедно. Ево ту

смо я, па кир Яне, па домну Мамалигареску, бае Гане, па Хасан ага.

Хасан. Хайде гит бе, какъв каращисваш и мене на тоз кашата? Хайде, Ганю, да отиваме, зере и нас да не дойде беля на главата.

Ганю. Чакай, аз ще остана да гледам сеир. *(Хасан си отива в дясно.)*

Джуро. Ща бре, будале, ми не тражимо вашу помоч. *(Към Яни.)* Доста че мени помогну мой верни савезници. А сад, Яне, ево ти пищол, узми, па чекай ту Тальян *(Подава му пищова.)*

Яни *(прави крачка назад)*. Какво искас от мене бре, аз не забърквас в това далавера. А засто не питас мене кога направис тоз скандал? Аз не карастисвас. *(Излиза вляво.)*

Джуро. Гръчка гювендия. Уплашио се от Талиян. *(Обръща се към Мамалигареску.)* Йе си ли видео, домну Мамалигареску?

Мамалигареску. Йо нищо не видещи, йо пазещи неутралитето. *(Отива си назад вдясно.)*

Ганю. Е, Джуро, как си с новите си съюзници?

Джуро. Па, то е най-велика човешка подлост. То е църна невера.

Ганю. Невера ли? Ами кой ги научи на невера? Кой им показа най-напред как човек може да стъпче дадена клетва? Е, съюзници са ти, дръж се сега за пеша им.

Джуро. А знаш ли, Гане, ща че сад я да урадим?

Ганю. Знам. Ще поднесеш на Синьор Италияно Фиумето на тепсия и ще се свърши тая заешка тупурдия.

Джуро. Како то? Па ща чу я да радим, кад му дадем Фиуме?

Ганю. После дай на мене и моята Македония, та да бъдеш и с мене рахат.

Джуро. Ща? То не може никада да буде. Чуеш Гане, не треба мене савезници. Доста е моя юначка сръбска си-

ла. Я чу да победим, па макар цео свет да буде против мене. (*Излиза вляво.*)

Ганю. Дръж се бе, цвъкльо! Ха, ха, мръднала му чивията на нещастния.

Хасан. (*Идва отлясно. Със смях.*) Бей, голям бузгунлук направил тоз Джуро ама на ава. Гиледаш (*Сочи.*), Джуро пак направил барашлък.

Ганю. Е, помириха се зер, ама Синьор Италияно си взе Фиумето. Хаде дано му е хаирлия сефтето.

Хасан (*сеца се, с пръст на челото*). А, ха, демек ти да взимаш после своето. Ех, Алах версин Ганю!

Ганю. Ами ти, Хасан ага, какво ще правиш? Сега трябва да си отвориш очите, зере да не излезе цялата гюрултия за юргана на Настрадаин Ходжа.

Хасан. Хелбетя, аз добре треба да пазим бентата на мойта воденицата. (*Сочи наляво.*) Гиледаш, гиледаш, бе Ганю, кир Яни идеш тук... Аха, тоз искаш да влизаш в мойта Дарданелата. Чакай аз да скроиш на него бир кюлаф, та да помни дукианата. Саде Ганю ефенди, ти сеир да правиш. (*Скрива се надясно отзад. Влиза Яни и се озърта.*)

Ганю. Какво се фръцкаш така бе, паликаре?

Яни. Ай, кир Ганю, ти много добро цовек.

Ганю. Е?

Яни. Ти, кир Ганю, много добро цовек, и аз много обицас тебе.

Ганю. Казвай, джанъм, какъв ти е зорът?

Яни. Аз имас да направис едно тактикос стратиотикос на Хасан ага, ама мене страх и ти да не направис на мене тактикос стратиотикос.

Ганю. Аз ще гледам само сеир.

Яни. Бравос, кир Ганю, аз се молис на тебе да стоис мирно, па кога свърсис това стратегия, аз се правис на тебе едно мегало армаган.

Ганю. А, когато свърши стратегията ли? Е, тогаз и аз мога да ти направя подарък.

Яни. Какво, какво сте подарис на мене?

Ганю. Че за тебе най-добре ще бъде да ти подаря една чиста фустанела.

Яни. Какво се подигравас бе, варварос? Сега сте видис какво сте направили кир Яни на Хасан ага: едно мегало тактикос – стратиотикос. *(Дебнешком тръгва към дясно. Хасан ага, също дебнешком излиза отдире му, грабва го през кръста с лявата ръка, а с дясната му запретва фустанелата и започва да го налага по бедрата.)*

Хасан. На ти бир Дарданела, на ти бир далавера, на ти бир тактикос, на ти стратиотикос!...

Ганю *(с все сила се смее)*. Ха, ха, ха, ха.

(Завеса)

Американски дуел¹

(Наредил за сцена Борю Зевзека)

ДЕЙСТВУЮЩИ ЛИЦА:

Петканов.

Иванов, негов приятел.

Стоянов.

Драганов, негов приятел.

Сцената с няколко кулиси се разделя на две половини – дясна и лява. И двете половини представляват стаи за живеене. В дясната – стаята на Петканов – има върху малка масичка телефон. Лявата стая има две врати: в дъното за улицата и вляво за съседната стая. Дясната стая има врата в дъното за улицата.

При вдигането на завесата лявата стая е празна. В дясната седи Петканов и чете вестник.

Иванов (влиза вътре). Петканов, ти още ли си тук? Какво е това бавене? Какво е това бавене? Какво чакаш още?

Петканов (скача). Олеле, че ме уплаши! Чакай, сърцето ми ще се пръсне. Ох, ох, ох! Е, казвай сега какво има?

Иванов. Че ти забрави ли? Нали ти днес имаш дуел?

Петканов. Дуел ли? Какъв дуел?

Иванов. Американски.

Петканов. Американски ли? И тъй хубава! Защо не български, ами американски? От де на де да зная аз да се бия по американски?

¹ Едноактната комедия е публикувана в книгата на Борю Зевзека „Материал за вечеринки“, 1926, с. 22 – 28. – Б. ред.

Иванов. Ти, изглежда, всичко си забравил. Там е работата, че при американския дуел няма никакво биене.

Петканов. Няма ли биене? Е, тогава приемам. Добре: американски, американски, приемам.

Иванов. Чакай, няма биене, ама пак има смърт.

Петканов. Смърт ли? А, там ме няма мене. Я виж ти какво измислил!... Малко е това, че ще се явявам на дуел, ами отгоре да има и смърт.

Иванов. Слушай, Петканов, ти си високопоставена личност и не бива да се отказваш от дуела, защото ще се компрометираш.

Петканов. Брей! Я го гледай, значи за да се не компрометирам, трябва да се дам да ме заколят като ягне, а? Така ли? „Не ще Генчо пушка, че ще уплаши майка си.“ Малко е това, че в нашата България високопоставените личности ги трепат като пилци по улиците, ами още и на разни дуели да вземем да се избиваме. Е, после кой ще управлява тази нещастна страна? А?

Иванов. Ама разбери, че не можеш да се откажеш вече от дуела, толкоз повече, че вчера ти го прие.

Петканов. Приех ли? Трябва да съм бил пиан.

Иванов. Сигурно.

Петканов. Е, значи съм бил в невменяемо състояние и затова на никакъв дуел няма да се явявам. Ама я слушай бе, приятелю, как го съчинихте вие този проклет дуел? Кому беше потребен той?

Иванов. Ти наистина си бил пиан и всичко си забравил. Не помниш ли, че снощи вие се скарахте в Стоянов? И ти на този Стоянов плюна в лицето, а той ти удари шамар и ти обяви дуел.

Петканов. Какво, хем ми ударил шамар, хем ми обявил дуел? Хубава работа!

Иванов. Ама ти му плюна в лицето.

Петканов. Плюя, плюя. На разни такива Стояновци аз винаги плюя в суратя.

Иванов. Е, не помниш ли, че тогава Стоянов ти удари шамар?

Петканов. Е, нима мога да помни човек всички, които му удрят шамари. И сега за един шамар ще трябва да се дуелирам?

Иванов. Да, по американски.

Петканов. Ами защо ви е пък този пуст американски дуел?

Иванов. Ако искаш, можете да се биете със сабли или с револвери.

Петканов. А бе, ти нали знаеш, че не съм бил на война, че съм данъчен, неслужил, нестроевак и не съм хващал никакво оръжие в ръката си? Че аз с револвера от пет крачки няма да мога да го улуча този Стоянов.

Иванов. Е, и за това избрахме американския дуел. Тук няма никакво стреляне, а само щастие. Ако имаш щастие да изтеглиш бюлетината, на която пише „живот“, ще останеш, а ако изтеглиш „смърт“, тогава ще се самоубиеш.

Петканов (*с ирония*). И нищо повече, а? Само да се самоубия. Теб да не ти е мръднала нещо чивията? Я ми кажи за кога е назначен дуелът?

Иванов. За днес.

Петканов. В колко часа?

Иванов. В 11 преди обед.

Петканов (*вади часовника*). Ура! Часа е вече 11½ и дуелът е станал без мене.

Иванов. Как така без тебе?

Петканов. Е, там може секундантите да са се изтрепали. Щом като им е толкова припекло за дуел, нека се трепят.

Иванов. Слушай, Петканов, ти знаеш ли какво правиш? Срамота е да се отказваш. Ти нямаш ли честолюбие?

Петканов. Какво, честолюбие ли нямам? Моля ти се, само не докосвай моето честолюбие! (*Става.*) Готово, приемам: дуел, дуел! Ако ще да е и африкански даже, при-

емам. А гророс, не може ли наистина да се бием по африкански?

Иванов. Че какъв е този африкански дуел?

Петканов. И аз го не знам, ама сигурно при дуела и двамата противници се разбягват кой накъдето види.

Иванов. Такъв дуел няма никъде.

Петканов. Че какво като няма? Аз искам да го въведа в България. За нас този дуел най уйдисва.

Иванов. Не ме карай пак да ти напомням за честолюбието!

Петканов. А, само честолюбието ми не пипай. (*Пак скача.*) Дуел, дуел, казвай какво трябва да правя?

Иванов. Телефонирай веднага на секунданта на Стоянова. Кажу му, че сме готови за дуела.

Петканов. Готови сме, а? Ама и ти ли ще се дуелираш?

Иванов. Не, джанъм, аз ще ти бъда само секундант.

Петканов. Демек, ти само сеир ще си гледаш. Хубава попара сте ми надробили. (*Звъни на телефона.*) Е, какво да кажа по телефона?

Иванов. Съобщи им, че веднага отиваме.

Петканов. Добре. (*Взема слушалката.*) Ало, централа моля. Да, ето какво, г-це, дайте ми, моля, секунданта на моя джелат – г. Стоянов. А? Какво? (*На Иванова.*) Тя пита кой номер.

Иванов. 12,43.

Петканов. 12,43. Да. Готово ли? Мерси! (*На Иванова.*) Моля те, казвай какво да му кажа? Кой там? А, г-н секунданта на г-н Стоянов? Драго ми е, драго ми е. (*На Иванова.*) Казвай сега!

Иванов. Кажу: Заявявам ви, че държа за дуела и след 10 минути сме на ваше разположение.

Петканов. Заявявам ви, че държа за дуела и след 10 минути сме на ваше разположение. (*На Ив.*) Е, още?

Иванов. Стига му толкоз.

Петканов. Стига ти толкоз!

Иванов. Не на него, а на тебе бе, глупак!

Петканов. Не на него, а на тебе бе, глупак!

Иванов. Идиот!

Петканов. Идиот!

Иванов. Затвори телефона бе, говедо!

Петканов. Затвори телефона бе, говедо! (*Затваря телефона.*)

Иванов. Да вървим!

Петканов. Да вървим. (*Излизат.*)

* * *

(*След излизането им в лявата стая влиза Стоянов. Разхожда се замислен с ръце отзад.*)

Драганов (*влиза*). Стоянов, дуелът ще се състои. Току що говорих със секунданта на Петканова. Те приемат дуела. Значи, бъди спокоен.

Стоянов (*гледа го безнадеждно*). Хубаво спокойствие... Те ще ме убиват на дуел, а аз да бъда спокоен.

Драганов. Това го изисква твоето достойнство, твоята репутация, най-после твоята гражданска чест.

Стоянов. По дяволите и достойнствата, и репутацията, и гражданската чест. Чунким малко хора има без никаква чест и живеят по-добре от най-честните.

Драганов. Да, но ти си мой приятел и аз не мога да ти позволя да се опозориш по този начин.

Стоянов. Значи от голямо приятелство си решил на всяка цена да ме изпратиш да ме пречукат. Е, ако и това не е приятелство, здраве му кажи.

(*Чука се.*)

Драганов. Влезте!

(*Влизат Петканов и Иванов. Снемат шапки и сухо се кланят.*)

Драганов. Заповядайте, седнете, господа. (*Всички сядат. Пауза.*)

Петканов (*на Иванов тихо*). Този ли вчера ми удари шамар?

Иванов (*тихо*). Да, този.

Петканов. Гледай го ти, нищо и никакъв човек и шамар да ми удари.

Иванов. И то такъв шамар, че ти ако да не беше пиян, уверен бях, щеше да го застреляш на място.

Петканов. Е-хе – ако за всеки шамар хората вземат да се застрелват, то жив човек досега нямаше да остане.

Стоянов (*тихо на Драганов*). Значи, този беше, който вчера ми плюна в лицето.

Драганов. Да, представи си, каква обида е това за тебе?

Стоянов. Че каква обида? Аз за какви по-големи обиди нищо не съм правил, та сега за едно плюене да ме карате да се дуелирам. (*Скача сърдито.*) Варвари такива! (*Всички уплашено скачат.*) Абисинци! Добре, щом като искате кърваво зрелище, хайде, почвайте! Да видим кой от нас двамата ще бъде нещастна жертва на дивашките ви инстинкти. Джелати, хугеноти, людоеди!

Драганов. Моля, спокойствие, господа. Сега ще свършим. Г-н Петканов, на вас навярно са ви известни условията на американския дуел.

Петканов. Уха, колко сме ги правили такива.

Драганов (*турга в шапката си две еднакви бюлетини*). Така, значи в тази шапка има две бюлетини. На едната пише „живот“. Ако вий изтеглите „живот“, ще си останете да си живеете.

Петканов. Ха, така де! Чул те Господ!

Драганов. Но ако изтеглите бюлетината, на която пише „смърт“, то вий ще вземете този револвер (*Изважда револвера.*), ще отидете в другата стая и там вий ще се застреляте.

Петканов. Моля, моля, какво е това?: „Вий ще вземете револвера и ще отидете в другата стая, вий ще се за-

стреляте“! Какво все аз, аз, аз. Препоръчайте това на моя противник.

Драганов. Това същото ще направи и той, ако изтегли бюлетината „смърт“. *(На Петканов.)* Моля, теглете!

Петканов. Защо пък аз? Нека тегли той пръв.

Драганов. Добре, това е безразлично. *(Поднася шапката на Стоянова.)* Моля!

Стоянов *(изтегля една бюлетина и я подава на Иванов).*

Иванов *(чете).* „Живот“.

Петканов. Нека си живее човекът. Аз не съм отмъстителен. Нека той си живее, само мене оставете на мира.

Драганов. Моля, изтеглетe сега вий!

Петканов. Аз ли да тегля? *(На Ив.)* Моля ти се, Иванов, кажи ми, той като изтегли „живот“, сега какво останана в шапката. *(Ив. печално повдига рамене.)* Не можахте ли и на двете бюлетини да напишете „живот“, бе? Ама нейсе, нека и аз да си опитам късметя. Иванов, ти си кадемлия човек, чакай да се държа за тебе. *(Хваща го за полата на палтото).* Може пък бюлетината да се преобърне. *(Бърка дълго в шапката.)*

Драганов. Какво тършувате? В шапката има само една бюлетина!

Петканов. Моля, моля, мой е ред и аз имам право да тършувам колкото искам. Може преди смъртта си да изтършувам нещо. Ето, заповядайте!

Драганов *(чете).* „Смърт“.

Петканов. Ай! *(Пада на стола. След малко скача.)* Слушай, Иванов, нали ти си най-добрият ми приятел?

Иванов. Да, разбира се!

Петканов. Моля ти се, върви ти се застреляй вместо мен.

Драганов и Стоянов *(се смеят).* Ха, ха, ха...

Иванов. Слушай, Петканов, ти си длъжен да се застреляш. Не виждаш ли как се смеят и се подиграват с тебе.

Петканов. Какво? Подиграват ли се? Аз да позволя да се подиграват с мен? Никога! Дайте ми револвера! (*Грабва го.*) Слушай, Иванов, ти имаш да ми даваш 150 лв. Завещавам ги след смъртта си на Червения кръст. Нека ме споменават. Сбогом, господа, сега ще видите как се умира за едната чест само. (*Излиза в съседната стая.*)

(Всички настръхнали чакат. Чува се гърмеж. И тримата сядат печално на столовете.)

Иванов. Бог да го прости!

Петканов (*втурва се в стаята с револвер в ръка*). Слава Богу! Нали ви казах, че съм данъчен, неслужил. Ето нà, не можах с куршума да се улуча!

(Общ смях.)

ЗАВЕСА

Интелигенция¹

Лица: Г-жа Пепева, г-жа Тодоркова, г-жа Вуйкова и Пена – слугиня на г-жа Пепева.

Г-жа Пепева седи в спалнята и кърпи чорапи.

Пена (*отваря вратата*). Госпожа, госпожа Тодоркова иде на гости.

Пепева (*скача*). Ух, сега ли намери тъкмо да ми се изтърси тая противна жена? Далече ли е?

Пена. Влезе, съблича се във вестубула...

Пепева. Ух, във вестибюла ли се е намъкнала вече проклетата? Бързо прибирай тези пусти чорапи. Занеси новата кувертюра в салона и я сложи на канапетото! Мари, идиотко, колко пъти съм ти поръчвала да казваш на тази кикимора, че ме няма вкъщи. (*Излиза във вестибюла и си разтваря обятията.*) Ах, мила госпожа Тодоркова, добре дошла! (*Целуват се.*) Как се радвам, да знаете! Тъкмо сучаех, но като че ли нещо ми казваше, че ще ми дойде някоя приятна гостенка. Заповядайте, заповядайте, аз тъкмо седях в салона и плетях новата си кувертюра...

Тодоркова. Ах, нова кувертюра ли? Я да я видя! Ах, какво великолепиe! (*И двете сядат.*) Право да ви кажа, госпожо Пепева, но винаги съм говорила и навсякъде, че просто всичко ви идва отръки. Просто съм ви давала за пример.

Пепева. Ах, моля ви се, госпожа Тодоркова, това само за вас може да се каже. Искрено ви казвам, че по-добра домакиня и по-голяма чистотница от вас не съм срещала.

¹ Комедията е публикувана в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 55 – 59. – Б. ред.

Тодоркова. Виж, колкото за чистотата много държа. Ето и сега просто не ми се пипа прекрасната ви кувертюра, докато не си поумия ръцете. Моля, мога ли?

Пепева. Но защо ще си миете изящните и толкова чисти ръце? Ако обичате, елате на умивалника в спалнята. *(И двете стават.)*

Пена *(на вратата).* Госпожа Вуйкова идва на гости.

Пепева. Ух, отде пък ми се довлече тази простачка? Мари, идиотко, не знаеш ли, че Вуйкова ми е съвсем неприятна гостенка, защо ѝ каза, че съм тук?

Пена. Вие па, госпожа, се ми се карате за вашите гостенки.

Пепева. Защо не ти се карам за госпожа Тодоркова? Виждаш колко се радвам, когато тя ми идва. А за онази съм ти казвала сто пъти... *(На вратата се чука.)* Влезте, госпожо Тодоркова, в спалнята, а аз ще гледам онази глупачка да я експедирам някак. *(Тодоркова влиза в съседната врата, а Пепева отваря вратата, разтваря си обятията и я целува.)* Ах, скъпа госпожо Вуйкова, да знаете само как се радвам, че ви виждам у дома. *(Тихо.)* Добре че дойдохте, че умирам от скука с онази простачка – госпожа Тодорова.

Вуйкова. Тодоркова ли? Че къде е тя?

Пепева. Изпратих я да си умие ръцете. Искаше да ми пипа новата кувертюра, па нали я знаеш каква е нечистоплътна, щеше все да ми оплеска работата...

Вуйкова *(сяда).* Ах, каква чудесна кувертюра! Право да ви кажа, госпожа Пепева, но по-работна домакиня от вас не съм срещала. Вие въобще винаги сте ми била много симпатична. Ние сме интелигентни дами и няма защо да лицемерим помежду си. Ето, защо не мога да кажа нещо добро за вашата гостенка госпожа Тодоркова? Просто не мога да я търпя за нейния клюкарски характер. Пред вас ще ви се мазни, а зад очите ви ще говори най-лошите ра-

боти... *(Влиза Тодоркова.)* Ах, кого виждам, милата госпожа Тодоркова. *(Целувки.)* Знаех си аз, че при госпожа Пепева ще срещна някоя искрена и добра приятелка...

Пепева. Вие си почуруликайте, а аз да наредя една малка закусчица. Извинете! *(Излиза.)*

Тодоркова и Вуйкова избухват едновременно в смях.

Тодоркова. Видя ли ѝ този парцал. Тя това нарича кувертюра.

Вуйкова. Честна дума, но моята слугиня работи много по-чисто и с по-голям естетически вкус, отколкото тази Пепева. Пък другите все нарича „простачки“. Много лицемерна жена. Просто е непоносима за нейната неискреност. Виж, без комплименти, госпожа Тодоркова, но само такива прями жени като вас харесвам.

Тодоркова. Тъй де, ние претендираме, че сме интелигентни дами и затова, което чувстваме към човека, това му и казваме... Ето и сега не мога пред вас да не призная, че с отвращение ще се докосна до закуските на Пепева. Кой знае как ги е приготвила в миризливата си кухня.

Пепева *(донася на една тава няколко сандвича).* Може би няма да харесате моите сандвичи, но...

Тодоркова. Какво говорите, госпожо Пепева, винаги съм казвала, че само у вас човек може спокойно да си похапне нещо хубаво и вкусно приготвено.

Пепева. Действително, без да се хваля, мога да заявя, че от такива деликатеси разбирам и ги правя с голямо удоволствие. Заповядайте, госпожо Вуйкова, и от кейкса ми! Да видя дали ще ви хареса моята рецепта.

Вуйкова. Благодаря, ще си хапна с удоволствие.

Тодоркова. А колкото за рецептата, моля, препишете ми я, госпожо Пепева! Искам от вашата отлична кухня да си имам нещо за спомен. *(Отчупва си малко от кейкса и става.)*

Пепева. С най-голямо удоволствие, госпожо Тодоркова. Къде ставате?

Тодоркова. Много се застоях, имам да отида на пазар, та ще ме извините. Сбогом, мила госпожо Вуйкова, сбогом, скъпа госпожо Пепева. И двете с нетърпение ви чакам на моя жур във вторник. *(Целувки.)*

Пепева и Вуйкова *(едновременно)*. С най-голямо удоволствие, драга госпожо Тодоркова.

Пепева *(веднага след излизането на Тодоркова)*. Ух, слава Богу, че се извлече!

Вуйкова. И аз не мога да я търпя тази Тодоркова. Виж, вие сте друго нещо, госпожо Пепева, и с вас да съм в приятелски връзки просто ме радва, но тя... Ах, тя е невъзможна, като почне да клюкарства по адрес на най-добрите си приятелки.

Пепева. Оставете я, интригантка такава.

Вуйкова. И много двулична.

Пепева. Отвратителна жена. *(Вуйкова става.)* Но къде така скоро, госпожо Вуйкова?

Вуйкова. Имам да направя една визита на Попова. Крайно ми е неприятно да отивам у нея, но какво да правя – роднина е на моя мъж, та трябва. Довиждане, мила!

Пепева. Довиждане, довиждане, прекрасна госпожо Вуйкова! *(Целувки.)*

И двете излизат да се изпращат. Пена влиза в салона да вдигне масата.

Пепева *(се връща)*. Ух, най-последно се изметоха проклетите... *(Към Пена.)* Ами ти, защо ги пусна мари, оскубана гарго? Гиди магарице такава! Смрадлива жабо! Ти поне не си интелигентна, на тебе мога всичко направо да ти кажа, идиотке с идиотке!...

Празноглавският разбойник¹

Муте от село Празноглавци.

Вуте от село Твърдоглавци.

Сцената – гора. Зад един храст е скрит Муте с револвер в ръка. Зад сцената се чуват далечни блеения и звънци от овце, също и овчарска свирка.

Вуте (бавно излиза на сцената и си свири със свирката).

Муте (изведнъж скача отпреде му). Ей, нане, стой!

Вуте. Е че стоим, ама оти?

Муте. Дигай ръце нагоре!

Вуте. И ръце че ти дигнем, ама оти?

Муте (сърдито). Оти, оти! Оти се коти под носо ти.
(Насочва револвера в гърдите му.)

Вуте (стряска се). Ей, ама що ти е това у ръката?

Муте. Леговер.

Вуте. Леговер ли? Маке, па оти ти е?

Муте. Па да пукам с него.

Вуте. Е на що че пукаш?

Муте. Па на тебе.

Вуте. Макия, па оти?

Муте. Оти я съм вече разбойник.

Вуте. Оти па стана разбойник?

Муте. Оти така му е сега зодията. Оти ми омръзна вече на село да се мъчим. Нека се мъчат баламите, а я че си изберем по-лесен занаят. Събрах малко пари, та си купих от поляко вчера тоя леговер и днеска съм вече раз-

¹ По-ранна версия на текста е публикувана във в. „Утро“, бр. 5820, 12 януари 1929, с. 4, подпис: Борзек. Тук предлагаме комедията според книгата на Борю Зевзека „Малки комедии за вечеринки“, 1930, с. 11 – 13. – Б. ред.

бойник, демек айдук, и съм решил безпременно да те оберам например тебека.

Вуте. Па шу че ми обереш?

Муте. Море, не се млати, току давай тука парите! И безпременно часовник ако имаш, и него давай по-скоро, оти немам време за губене! *(Пак насочва револвера към Вуте.)*

Вуте *(уплашен)*. Чекай де, чекай, не се маневрирай толкова!

Муте. Давай парите или...

Вуте. Ей, ама я ти не сочи реверо към мене, че гяволо си нема работа! Че земе да пукне, та че ми пробие некая дупка!...

Муте. Че пукне я! Ти мислиш оти се шалим с тебека.

Вуте. Белки се не шалиш? Истина ли си станал айдук?

Муте. Истина я. Ето максус за това съм купил тоя левовер.

Вуте. Па колко пари даде за него?

Муте. 200 лефа.

Вуте. Арни пари си дал, ама и левоверо ми се види арен. И я сакам да си купим баш таков левовер да си вардим овците от вуци. Ако сакаш, че ти дадем 400 лефа за него. Продай ми го и че си спечелиш тамам 200 лефа. Що ти требе да станеш разбойник, да те уловат некаде джандарете и да те пребесат надве-натри.

Муте. Белки че ме пребесат?

Вуте. Уха! Ич нема да се маят. Днеска да те фанат, утре че виснеш на въжето. Не знаеш ли? Сума айдуци така чабуджак ги избесиа.

Муте. Бесат, кажеш, а?

Вуте. Бесат я, не се шалат. Затова ти думам да ти дам 400 лефа за левоверо, та ем че спечелиш тамам 200 лефа.

Муте. Малко са. Ако дадеш барем 500 лефа...

Вуте. Чекай да видим дали имам толко пари. (*Бърка в пояса и вади няколко банкноти и броу.*) Ете тука станаа 300, ете 400, ете и 50, а ете станаа 500! На, земи!

Муте (*взима парите и дава револвера*). Ама дали са толко? Чекай да ги проверим!

Вуте. Не ги проверявай, оти сега че ми га дадеш па назад! (*Той насочва револвера към гърдите на Муте.*) Стой!

Муте. Мака, ама що чиниш?

Вуте. Дигай ръце!

Муте. Ама оти сочиш така левоверо?

Вуте. Па да пукам с него у тебе.

Муте. У мене ли? Е оти?

Вуте (*сърдито, като Муте по-рано*). Оти се коти под носо ти. Оти сега я съм вече разбойник, демек айдук, и съм решил да те оберем, например, безпременно.

Муте (*на себе си*). Я гледай, па тоя що ми уработи?!

Вуте. Че ти уработим я! Тебе ти се чини, оти само ти знаеш да стаеш разбойник. Горе ръцете!

Муте. Молим те, не сочи така левоверо, оти че земе да пукне, та да направи некая беля!

Вуте. Айде, айде, не се млати, току ми връщай тука парите! (*Силно*). Скоро, че немам време за бавенъе!

Муте. Чекай де, не се маневрирай толко!

Вуте. Давай по-скоро тука парите или че изгинеш моментално! И часовник ако имаш, и него давай!

Муте. А, часовник немам. (*Подава парите.*)

Вуте. Дай тогава парите, та да ти дойде акъло у главата! А, така. (*Турга ги в пояса си и пак насочва револвера.*) А сега да се разтребиш от пред очите ми и да си отидеш право у село! От кое село си?

Муте. От Празноглавци.

Вуте. А я съм от Твърдоглавци, убаво да ме запомниш. Да си ойдеш у село, па да си гледаш работата и ако ти е жал за живото, да не си се меркал около наше село!

Муте. Демек, сега да си поиндем?

Вуте. Не да пойдеш, току да търчиш колко имаш сила, та и куршум да не те стигне! Бегай, ти казвам, оти че изгинеш! *(Вдига револвера заплашително.)*

Муте побягва с все сила.

Вуте се смее през глава.

(Завеса)

Вестникарски грижи

Признати и непризнати¹

На събранията от Арменското кафене

В редакцията влезе един млад господин с рошава коса, широка шапка и въобще с поетична физиономия.

– Тук ли е господин редакторът?

– Не е още дошел. Защо ви е? – попита Харалампи.

– Да му предам ръкописи.

Харалампи бързо скочи:

– А, добре че ме посетихте: чакайте да изпразня коша. А вие заповядайте, седнете да го почакате!

Господинът погледна към коша, въздъхна състрадателно и седна.

Харалампи изнесе коша, като тананикаше някакъв мотив на траурен марш.

Когато редакторът дойде, поетът извади един куп книжа, разгъна и подаде едно свое стихотворение.

– Ще ви бъде отговорено в „Около коша“ – заяви редакторът.

– Не, ако е възможно, още сега бих искал да зная резултата. Моля, господин редакторе!

Редакторът взе стихотворението, почна да го чете, но още в началото вдигна глава и извика:

– Харалампи, де е кошът?

– Защо ви е кошът? – попита поетът, пребледнял и разтреперан.

– За голямо съжаление ний не можем да поместим това ви стихотворение.

– Защо?

¹ Текстът е публикуван в сп. „Стар барабан“, год. II, бр. 61, 4 април 1910, с. 2. Подпис: Борьо Зевзека. – Б. ред.

– Има много общо със стихотворението „Керванът“ от Виктор Хюго.

Поетът подскочи:

– Ах, какъв подлец!

– Кой?

– Иван Вазов: аз от него го заимствах. Гледайте вий! Кой се е надявал. Никога не бях очаквал от Вазова такова нещо.

И силно възмутен, поетът извади друго стихотворение.

– Я, моля ви се, прегледайте и това.

Редакторът го прочете, усмихна се, разкъса го деликатно през средата и го пусна в коша.

– Тоже заимствувано от Мережковский.

Поетът почервения от гняв:

– Как? Нима и Кирил Христов? То е писано по подражание на неговото „Стълпотворение“. Чакайте, ще му дам да разбере на тоз негодяй!

И поетът яростно се затича към вратата.

Но още неуспели редакторът и Харалампи да си смигнат многозначително, вратата се пак отвори и поетът се повърна:

– Ето ви още едно стихотворение. За него какво ще кажете?

– Хм... същата история. Написано по подражание на „Фрина“ от Крестовский. Поне да бяхте го превели. А вий сте вложили и свой елемент, с което сте обезобразили оригинала.

– Та то не е мое. Аз просто го извадих и преписах от произведенията на Пенчо Славейков. Значи и Пенчо? Боже мой, Боже мой! Какви мръсни подлеци! Та това е върхът на безобразието. Безочливи пладнешки крадци... И още „признати таланти“.

Ужасна ярост бе обзела поета:

– Моля ви, господин редакторе, заемете ми револвера си.

– Не употребяваме.

– Тогава заемете ми, моля, поне двайсет лева. Само до утре. Макар като аванс ми ги дайте за бъдещото ми сътрудничество.

– Махайте се по дяволите!

Харалампи хвана поета „а ла брацè“ и му отвори вратата.

И поетът, дълбоко възмутен, жаден за мъст, се затича по улиците да търси револвер, за да очисти българското литературно поле от „признатите“, ограбили чуждите литератури и не оставили на по-младите си събратя възможност за свободно художествено творчество.

Как ме признаха за писател¹

Беярин съм и живея под наем, като често сменявам квартирите си. По едно време бях наел стая в една къща, която се намира на гърба на зданието, в което се помещава Министерството на народното просвещение.

И когато приятели ме питаха:

– Къде живееш?

Аз отговарях чистосърдечно.

– На гърба на Министерството на народното просвещение.

И се разчу, че аз живея на гърба на Народното просвещение.

– Кой, той ли? Неговата е лесна: той живее на гърба на Народното просвещение.

Така говореха всички и това отначало ми беше обидно, но после свикнах, а когато разните наши поети започнаха да ме гледат с известно уважение, взех и да се гордея. И понеже и аз, като много наши писатели, обичам от време на време да написвам по някоя глупост, хората предполагаха, че заемам в Просветното министерство някоя синекурна длъжност. И всички гледаха на мене вече като на признат писател и даже колегите писатели от сладкарница „Цар Освободител“, които всички без изключение мечтаеха за по една синекура, започнаха да се увъртат около мене за препоръка.

И да видите чудо: редакторите на разните литературни списания с удоволствие почнаха да печатат мои работи, та станах действително писател. Сега всеки момент очаквам да получа наистина някоя синекурна длъжност.

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 6069, 9 ноември 1929, с. 4. Подпис: Борзек! – Б. ред.

Така че, драги приятели, скоро ще мога да ви се похваля, че действително живея на гърба на Народното просвещение.

Инак сега вече живея в „Долни Лозенец“.

Адската машина¹

Казваше се Ангел Шилов, а между цялата журналистическа колегия най-фамилиарно биваше наричан „Шилото“.

– Хей, Шило, я кажи някоя новина, че днес сме съвсем постни! Кажи, кажи, ти все си научил нещо: навсякъде се навираш като шило.

Сиреч Шилото оправдаваше и презимето, и прякора си.

А най-интересното и неочаквано събитие, което Шилото не можа да отбележи във вестника (тъй като във връзка със събитието биде арестуван), беше това, че адската машина, за която е дума, избухна в чантата на Шилото.

Освещавахе се някаква голяма фабрика и както става в такива случаи, наред с министрите се канят и репортерите.

За щастие, не дойде нито един министър, защото инак Шилото можеше да бъде обесен.

До един часа гостите едвам бяха успели да прегледат инсталацията на половината фабрика. Другата половина оставиха за следобед.

Значи, дойде редът на най-важната част – банкетата. О, блаженство репортерско! Това бедно племе, обикновено слабо платено, се чувства чрезмерно щастливо, когато му се отдаваше да седне на някоя разкошна трапеза.

Тъкмо такава трапеза беше сложена в случая: в началото с черните хайвери и майонезите и с шампанското в края. И не беше бутилка-две, ами в голямо изобилие и дори по масите остана толкова много, че пийналият Шило сметна за грях да не си резервира поне една, за да почерпи

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 135 – 139. – Б. ред.

и сюрпризира колегите си в редакцията. И той пъкна бутилката с еликсира в своята жълта чанта, която и заключи.

Някои гости си заминаха, а полупияните бяха помолени да доразгледат фабриката и Шилото, пак верен на своя репортерски дълг, макар и клатейки се, все успяваше да държи в ръце молива и бележника и да записва нещо, което впоследствие самият той с мъка можеше да прочете.

В това време в обедната зала избухна адска машина. Разбира се, никой не предположи, че в чантата на Шилото с голяма сила се е пръснала скритата бутилка шампанско. Но паниката беше ужасна: неколцина гости, повечко сръбнали – се навряха под масите и дори почнаха да се пипат по телата и да заявяват, че са ранени.

– Бомба, бомба! На банкетa хвърлиха бомба.

– Каква бомба, бе? Адска машина беше. Избухна в една чанта. Видях чантата... и тя стана на парчета.

Господа детективите, които се намират навсякъде и особено там, където има тържество, веднага се явиха на местопроизшествието. Те, разбира се, започнаха да правят най-щателен оглед. С голяма предпазливост се доближиха до разкъсаната чанта и се заловиха да издирят притежателя ѝ.

Шилото и не подозираше катастрофата, която беше причинила предателската бутилка, и продължаваше с групата гости да разглежда новите машини и да се учудва гласно на последните постижения на техниката...

– Вие ли сте Шилов? – попита го един детектив, като се приближи до него и започна да го мери с поглед от глава до крака и да се пита в ума си как е възможно толкова малък и нищожен човек да организира такъв страшен атентат.

Шилото свободно отговори:

– Не съм Шилов аз, ами господин Шилов.

Думата „господин“ беше подчертана.

– Жълтата чанта, оставена в обедния салон, ваша ли е?

– Да, наша. Моя собствена. Какво, да не се е припознал някой, че да я задигне?

И на ума си добави:

– Отиде и шампанското.

Изведнъж разговорът взе съвсем драматичен вид:

– Горے ръцете!

И в гърдите на Шилото се насочиха няколко парабела.

Нещастният репортер веднага изтрезня и вдигна треперещи ръце. Мина му през ума, че са го уловили в присвояване на бутилка шампанско, но все пак си каза утешително:

– Не е голяма работа!

Обаче работата почна да става действително голяма: един от господата детективите, навярно възбуден от пиетието, се нахвърли върху Шилото със страшни думи:

– Конспиратор! Анархист! Атенатор! Ти предполагаше, че сигурно ще присъства и някой от господата министрите. Нека ти теглят сега една присъда по Закона за защита на държавата, че да видиш как се хвърля бомба.

Шилото онемя. Да го съдят най-много за една невинна кражба, пак иди-дойди, но по Закона за защита на държавата... тука става вече с него мистериозно приключение, ама не може да разбере какво е...

Той не може да разгадае мистериозното приключение и в ареста, където прекара нощта.

Но на сутринта Шилото се досети и развика:

– Каква бомба бе, каква адска машина? Бутилка с шампанско експлодира в чантата ми. Я проверете!

И мистерията се разкри: намериха се няколко стъкла от бутилката в скъсаната кожа на чантата.

На Шилото помогна и обстоятелството, че работеше в редакцията на един от правителствените вестници, откъдето го потърсиха по телефона и го освободиха.

След малко колегите му, които бяха узнали всичко, го посрещнаха с ръкопляскания и смях, а Шилото заяви:

– Кога е прокопсал един репортер, та и сега? Искан да задигна шампанско, а то и без чанта останах. Ама, хей, какавани, да съберете пари да ми купите нова чанта, че това престъпление зарад вас извърших.

Журналистът и свети Петър¹

Ангел Шилов изведнъж се намери на един голям площад. Само преди една минута той беше свършил своя жизнен път: смъртта беше сложила край на уморителния и неспокоен живот на репортера.

И сега Шилов с известно безразличие, несвойствено за вестникарската му професия, се спря и погледна надясно към голямата блестяща врата и после насреща към също така голямата, но тъмна и мрачна друга врата.

– Аха, раят и адът! – си помисли репортерът и машинално бръкна в джоба си да извади листове за записване, обаче махна с ръка и добави с досада:

– Ех, стига ми вече с тези мои безкрайни „кореспонденции от нашия специален пратеник“...

И давайки си ясна сметка за всички свои големи и малки, волни и неволни прегрешения, Шилов се запъти към тъмната врата. Но пак в него се събуди професионалното любопитство и той си каза:

– В ада ще остана и ще имам възможност да го разгледам до второ пришествие, но рая няма да видя.

И тръгна към светлата врата. Щом почука, чу се старческа кашлица и дрънкане на ключове, а след малко се отвори гишетото и се показа класическата бяла глава на светеца.

– Какво има, чадо? – попита свети Петър, като гледаше с добродушните си сиви очи изпод побелелите вежди малкия ръст на новодошлия.

– Прощавай, дядо Петре – аз зная, че не съм за рая, ама пустият ми журналистически дълг ме кара да те помоля да ме пуснеш да го поразгледам.

¹ Разказът е публикуван във „Вестник на вестниците“, бр. 94, 12 юли 1937, с. 5 (подпис: Борис Руменов), и в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 140 – 145. Тук предлагаме версията от книгата. – Б. ред.

– Не може, чадо, забранено е.

– Как забранено? Аз съм журналист. Ето редакционната ми карта.

– Слушай бе, господинчо – след като се позакашля, каза вече развълнуван светията, – аз нямам право да решавам разни разходки из рая. Аз съм поставен тука само да прелиствам тефтерите и да пускам вътре онези, които ги има записани. Кажй си името и ако те намеря в тефтера, заповядай! Инак да влезеш, не мога да ти разреша аз, а само канцеларията.

– Тогава пусни ме да се явя там!

– Не е приемен час.

Журналистът се развика:

– И тук ли канцеларии и приемни часове? Знай обаче, старче, че няма канцелария, в която да не съм влизал, безразлично дали е било в приемен или в неприемен час, знай още, че...

Старецът, необичащ силните вълнения, просто затвори гишето и си седна на стола, след което се прозина няколко пъти и се унесе в сладка дрямка.

По едно време той бе пак обезпокоен от виковете на репортера, които идваха сега не откъм вратата, а отзад, откъм райската градина.

Свети Петър се обърна и съгледа Шилов, който бързаше към него сияещ и размахващ няколко написани набързо листа хартия.

– Къде ви е телефонът? – извика той.

Вместо да му отговори, светецът сам му зададе ред въпроси, и то с тон, в който личеше безкрайно изумление:

– Ти ли си, бе? Как влезе в рая? Кой те пуска? Как прескочи тези високи стени? Къде ходи?

– Бях при самия дядо Господ.

– Ка-ак? – извика свети Петър и за да не припадне от удивление, се хвана за масата, на която бяха сложени тефтерите...

– Да, при всеблагия дядо Господ бях и взех дори интервю. Къде ви е телефонът, да го съобщя в редакцията?

Старецът продължаваше да не обръща внимание на въпросите на вестникаря и пак го попита:

– Как можа да се промъкнеш там? Как те допусна небесната стража? Как свети Георги не ти отсече главата с двуострия си меч? Къде е бил свети Архангел Михаил, че не те е пронизал с островърхото си копие? Не те ли съгледа най-последно свети Илия, че да пусне върху тебе мълниеносната си колесница?

– Всички бяха там и всички бяха особено любезни към мене. Надявам се, че от всеки един след друг ще взема интервюта.

– Боже Господи и Света Богородичке – каза свети Петър и се прекръсти. И пак се обърна към репортера:

– Сега за какво ме питаше?

– Къде ви е телефонът, рекох, че да продиктувам интервюто за вестника?

– Телефони, мелефони и разни там дяволски изобретения ние тук не употребяваме.

– Тъй ли? Ами къде да намеря?

– Може би отсреща при чорговете. Но ти луд ли си сега, като се намърда при нас, да отиваш там, че да артисаш?

– Кой? Аз ли? Я, моля ти се, отвори ми вратата!

Явно състрадание се изписа върху добродушното лице на стария райски ключар:

– Недей бе, чадо. Не ти трябва! Хубаво си влязъл тук, явил си се при всеблагия Отец, запознал си се и с другите светии, остани си! По-добре от това какво искаш? Що ти трябва да отиваш при онези проклетите антихристи? Ти знаеш ли какъв лош народ са те? Аз просто ти се чудя на ума. Знай най-последно, че аз мога и да те пусна да излезеш, ама онзи там рогатият ключар за нищо няма да ти отвори вратата, за да се измъкнеш...

– Все пак ще се измъкна. Отвори ми, моля ти се, да изляза!

Свети Петър извади големия ключ, мушна го в ключалката, завъртя го два пъти, после дръпна вратата, която се отвори със силно скърцане.

А отсрещната врата беше отворена до назад и пред нея се бяха насъбрали десетина дяволи, които играеха някаква игра с прескачания. Ангел Шилов се стъписа пред невиджаната картина. Но един момент по-късно той извади изпод палтото си фотографически апарат и го насочи към дяволите. Последните обаче веднага един през друг избягаха и затвориха вратата. Шилов се спусна към гишето с явната надежда оттам да се промъкне, но и то се затвори пред самия му нос.

А старият светец, хванал се за корема, едвам успя да каже през гръмогласния си смях:

– Ха-ха-ха, тези дяволи от нищо не се страхуваха, ама това момче ги изплаши, бей!... Ей че бягане му търтиха! Ха-ха-ха-ха!...

– Довиждане, дядо Петре – извика му репортерът, който започна да обикаля високата черна стена с намерение да намери начин да влезе в ада.

– Довиждане, чадо, и на добър ти час!

Когато след един час свети Петър пусна в рая журналиста, последният му показва вече готови промити и копирани много снимки от царството на мрака, най-интересната от които беше фотографията на тартора на ада, заобиколен от своята рогата, опашата и брадата свита...

– Защо са ти тези отвратителни и нечестиви картинки? – попита го старецът. – Я ги хвърли!

– Ти чел ли си, дядо Петре, великото произведение на Данте Алигиери?

– Не съм, чадо.

– Ах, за чудесни илюстрации към него могат да послужат всички тези мои снимки. Ще съобщя в редакцията да го дадат във вид на кинороман. Какъв ефект ще произведе на читателите само заглавието: „Божествената комедия от Данте с автентични фотографически снимки на нашия специален фоторепортер из ада“ ...

Ботев е наш

Една реч, произнесена от един много сериозен оратор на 20 т.м. във Враца пред Ботевия паметник¹

Уважаеми дами и господа!

Може ли да бъде тайна за някого, че великият революционер Ботев е *социалдемократ*? Не е ли Ботев този, който е пролял своята кръв за възтържествуване принципите на класосъзнателния пролетариат? Не той ли цял живот неуморно се е борил против чорбаджиите капиталисти, против земните и небесни царе, против притеснителите на свободата? Да, Ботев е първият оформен български социалист, първият българин, който се е въодушевявал от социалистическите възгледи на Карл Маркса, първият българин, който е посветил своя живот на принципите: равенство, братство и свобода. Да живее Ботев! Долу капиталистичното общество! Долу буржоазията!

Даже ако щете нещо повече. Ботев е *анархист*. Известно е, че бурният живот на Ботев е минал в стихийна борба против настоящия прогнил обществен строй. Известно е също, че Ботев е разбил в Букурещ няколко каси, частна собственост на капиталистичните тирани, и с това най-смело е хвърлил ръкавицата си срещу сегашните държавни наредби. Да живее анархистът терорист Ботев!

Да, *националист* е Ботев, този доблестен патриот, който живя и проля кръвта си за милото отечество. Тук на тия канари отсреща Ботев, националистът Ботев, загина, за да даде пример с героизма си на младите поколения, които подобно на Ботева са длъжни винаги да бъдат готови да пожертват своя живот за скъпото отечество. Да живее България! Да живеят патриотите!

¹ Текстът е публикуван в сп. „Барабан“, год. III, бр. 121, 29 май 1911, с. 6. Подпис: Б. З. – Б. ред.

Ето защо искам да изтъкна обстоятелството, на което досега много малко внимание се е обръщало: именно *монархическите* наклонности на Ботева, който узурпира правата на капитана на „Радецки“ и който бе един малък цар в своята строго дисциплинирана чета.

След всичко, което се знае около личността и живота на Ботева, ясно е, че той е само *толстоист*, тоест *феминист*, *стамболист*, исках да кажа, защото също като праотеца на стамболистите е бил революционер и писател, защото те двамата, Ботев и Стамболов, са се въодушевявали от едни и същи идеи. Толкоз повече че Ботев, подобно на днешните стамболисти, е било изправян пред румънските съдилища, за да отговаря на точно такива обвинения, каквито днес тревожат нашите стамболисти. Да живее господин Генадиев!

А в действителност Ботев е чистокръвен *барабанист*. Да, той като хуморист е създател на първите художествени сатира и хуморески в хумористичния си вестник „Будилник“, този „Барабан“, излизащ още преди Освобождението на страната ни.

Да живее хуморът! Да живее барабанистът Ботев! Да живее „Барабан“! Господа, купувайте го! Един брой 10 стотинки. Много интересен.

сп. „Стар барабан“, бр. 68, 23 май 1910, с. 1

Катастрофалната Халеева комета¹

„Вечерна поща“, 15 март 1910 година. Кометата, открита от великия учен астроном Халей, според изчислението на великите учени астрономи от най-прочутите светски обсерватории, ще направи през месец май една много неприятна визита на нашата Земя. Според най-точните астрономически изчисления едно сблъскване между кометата и Земята е неминуемо. Катастрофата е неизбежна. Ударът ще бъде тъй силен, че Земята ще се раздроби на части, които безразборно ще полетят из безкрайното пространство. Нашата България (и то Санстефанска, заедно с трите морета), като се откърти от Земята, ще подскочи няколко хиляди километра нагоре, след което ще падне и ще се удави в Атлантическия океан. Горко ни!

„Дневник“, 16 март. Вчера един столичен шантажен парцал разтревожи своите читатели със сензационното съобщение за някакво свършване на света. За успокоение на нашите читатели ние сме длъжни да дадем по въпроса най-точни сведения, черпени от изчисленията на най-дълбоко учените светски астрономи. Никакво сблъскване няма да има между Халеевата комета и Земята. Само опашката на кометата, която съдържа разни отровни газове, ще премине през периферията на Земята. Така че нека бъдат спокойни нашите читатели: тяхната смърт няма да бъде от сблъскване с Халеевата комета, а от задушаване. Това сме длъжни да съобщим за успокоение на многобройните си читатели, които съветваме да не се безпокоят от тревожните съобщения на „Вечерна поща“.

„Вечерна поща“, 1 април (със сълзи на очите). Господа! Недейте вярва на „Дневник“! Не е истина, че

¹ Текстът е публикуван в сп. „Стар барабан“, год. II, бр. 65, 2 май 1910, с. 2. Подпис: Борьо Зевзека – Б. ред.

опашката на Халеевата комета съдържа отровни газове. *Няма да се мре. (Обърсва си сълзите.)* Газовете, що съставляват опашката на кометата, не само че не са отровни, но напротив, много са физиологично благоприятни за човека. Хората след 5 май ще станат по-дебели, по-умни и повече ще почнат да ценят честните и безукоризнени български вестници.

„Дневник“, 2 април. Поща лъже. Опашката на Халеевата комета съдържа отровни газове. Наивните читатели лично ще се уверят в това на 5 май, но ще бъде вече късно.

„Църковен вестник“, 1 май. Бош лаф. Никаква комета няма. Свършекът на света ще настъпи само при Второто Пришествие.

„Барабан“, 6 май. Беше! Свърши се! Според най-точните изчисления на най-великите и най-многоучени астрономи *вчера светът се свърши.* Вчерашният ден, 5 май, бе последна дата на нашия свят. Наблюденията, направени от великия светски астроном *Хайлбош (?)* от *Фурканската (?)* астрономия на планината Лагампа (!?) доказаха, че вчера Халеевата комета, летяща с най-стремителна бързина, удари Земята, която направи на прах и пух.

А газовете на опашката ѝ са били тъй много отровни, че не само хората и животните, ами и всички бронзови статуи са изпадали от задушаване.

Онзи ден в редакцията ни се получиха грамадни парични суми, изпратени от всички ония, които са пожелали да се изправят пред Божия съд с дестилирани съвести.

Получи се същинското, нефалшифицирано завещание на Евлоги Георгиев. Получиха се няколко милиона от Генадиева с едно писмо до редакцията, с което ни умолява, щото след свършването на света да ги раздадем на българския народ. Писмото свършва с искрената фраза: „подарявам на тия, които са“.

Онъзи ношната тревога в редакцията на в. „Най-последни новини“¹

Влиза редакторът запъхтян:

– Господа, спасени сме. Тиражът двоен. На гарата страшен атентат.

Директорът. Ура, браво! Значи на гарата голямо нещастие. Ах, какво щастие!

Администраторът. С колко хиляди да увеличим тиража?

Директорът. Сега ще видим. (*Към редактора.*) Има ли жертви?

Редакторът. Разбира се. Казвам ви, отличен атентат.

Директорът (*към администрацията*). Според жертвите. На всеки убит по хиляда броя.

Редакторът (*на рапортъорите*). Тичайте всички! За най-малката пропусната подробност – глоба, уволнение и смъртно наказание!... (*Към фотографа.*) Ти още ли си тук? Трябваше да бъдеш на гарата, преди да стане експлозията.

Фотографът. Ха, че да си счупя...

– Главата ли? Малко ме е грижа за такава празна глава като твоята.

– Не, ами апаратът ще ми се счупи...

– Стига глупости. Тичай на гарата!

– А че, нощно време е. Снимките са невъзможни.

– За вестникар невъзможно няма. В Европа правят фотографии на нестанаши събития, а ти... Бягай и ако ми се върнеш без снимки, фотографията ще счупя, хем в твоята катуна...

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 5211, 25 декември 1926, с. 4. Подпис: Б. З. – Б. ред.

* * *

Редакцията за половин час се изправя. След това идва разочарованието:

Директорът. Тю, язък! И това ми било експлозия. Счупени няколко стаи и само един-двама ранени. Даже убити няма...

Редакторът. Ех, „Света Неделя“, „Света Неделя“, това беше атентат!...

Администраторът. Много има да търсим ний „Света Неделя“...

Рапортърорите. А за това даже не заслужава да се пише.

Фотографът. Не си струваше да си хабя стъклата.

* * *

На другия ден в „Най-последни новини“ издаде афиш:

„Днешният брой съдържа:

„Страшната експлозия на гарата“.

„Грозният атентат“.

„Покъртителната картина“.

„Нашите нощни снимки с бенгалски огън“. (Собствено вестникът дава снимки от Лисабонското землетресение, станало през миналия век.)

„Жертвите. Безнадеждно убитите. Аутопсия на ранените. Операция на умрелите. Ампутация на уплашените“.

И пр. и пр. и пр. тиражопокачвателни сензации съобщаваше в „Най-последни новини“.

НОВЪ ВѢСТНИКЪ

— Момче, какви вѣстници има?

— Има „Утро“, „Барабанъ“, „Миръ“
и прочее...

— Дай едно „Прочее“, да видимъ тс
какво казва за мира.

*Анекдотът е публикуван в книгата „Анекдоти“,
събрал Борис Руменов, 1918, с. 63.*

Зоологията и ботаниката на „Кукуригу“¹

Между псевдонимите на кукуригувците най-много е застъпена ботаниката. Имаме си, значи: Червен Лиляк, Ален Божур, Бял Трендафил, Жълто Лале и Ран Босилек. Имаме и двама представители на зоологията: Бял Вълк и Пиян Заяк. Най-последно във веселите ни страници се подвизават един дявол (Чорт Брадатий) и един поп (Самоковски).

Така че от тези наши герои някой детски автор може да съчини една фантастична приказка: как например зайкът искал да опасе цветята (разните лиляци, божури, трендафили, босилеци и лалета), но видял вълка и побягнал. Обаче и вълкът се уплашил от брадата и калимявката на попа, комуто трябвали цветята, за да направи от тях китка, че да поръси дявола. Тогава извадил сабята един капитан (Шпиц), възстановил реда и въдворил всички на местожителство: цветята – да си растат в градината, вълка – да си гледа работата в гората, заяка – в полето, попа – в кръчмата, а дявола – да обикаля запустелите партийни клубове...

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 7588, 30 ноември 1934, с. 3. Подпис: Б. З. – Б. ред.

Грозният комплот

Репортаж на специалния кореспондент Борйо Зевзека¹

Опасен анархист в столицата.

Онзи ден зорката столична полиция е узнала, че в хотел „Де Франс“ е пристигнал един много опасен международен анархист с грозни планове, с изпълнението на които да се потопи в скръб целият български народ.

Обиск. Заловени бомби, динамитни патрони и адска машина.

Още на часа полицията е направила обиск в хотела, дето се е бил установил анархистът. Анархистът е бил в стаята си и се е занимавал с приготовления на взривните елементи за пъкления си план. Щом обаче е забелязал, че стаята му е блокирана от стражари, той излязъл преоблечен като слугиня и се скрил в нужника. Полицията е обискирала стаята му и е заловила скрити в куфара му няколко бомби от грамадна разрушителна сила, динамит, динамитни патрони и една машина за вадене на динамитни гилзи. Също е намерена адска машина, на която часовникът е бил навит на времето: 10 часа, 6 януари. Динамитът е бил увит в платно, а патроните са били поставени в специални кутии. Освен това от заловената кореспонденция се узнава, че анархистът е бил изпратен от анархистическия комитет в Америка с мисия да хвърли във въздуха цялото царско семейство, и то на Богоявление, когато, както всякога, присъства царят със семейството си.

По следите на анархиста. Мистериозното му избягане.

¹ Текстът е публикуван в сп. „Стар барабан“, год. I, бр. 29, 11 януари 1909, с. 3 – 4 и 7. Подпис: Борйо Зевзека. – Б. ред.

Полицията е веднага сподирала анархиста в нужника на хотела, но намерила вратата заключена. След като счупили вратата, за голямо учудване на всички анархиста го нямало, като че в земята да е потънал. Тогава чак ревносната столична полиция се е досетила, че анархистът се спуснал по нужничната тръба долу в канала и из клоака е минал отдолу под самата столица, докато излязъл вън от града, отдето хванал пътя за границата.

Усърдието на полицията.

Във време на цялото дирене нашата полиция е оказала преголямо усърдие, което ѝ прави чест. Не е малка заслугата на една полиция, която залавя един анархист, който е успял да избяга от ръцете на всички европейски полиции.

Самоличността на анархиста.

Името на анархиста е вече открито, при все че той е притежавал повече от сто фалшиви паспорта. Той се казва Бомбардиров и е автор на няколко атентата върху царски особи: между многото му жертви са и следните: Дон Карлос, императрица Елисавета, финландският губернатор, бившият председател на Сев.-Американските държави, китайският император Ванг-Иу и пр. и пр. Винаги всички полиции са били поставяни в трескава дейност, но всякога залавянето на анархиста се е осуетявало.

Подвизите на анархиста.

Европейските полиции са няколко пъти залавяли Бомбардирова, но той винаги е успявал да избяга. От петербургската Петропавловска крепост е избягал, като е убил цялата стража с динамитни бомби, които са му били доставени от другарите му съзаклятници. Бомбардиров е лежал 3 години в парижката Бастилия, която е била разрушена от него, за да се избави. В Китай, гонен от два пол-

ка кавалерия, той е прескочил високата Китайска стена, отдето се спуснал в Индия, преплавал океана и се озовал в България. Тук вече зорката наша полиция, която прави чест на България, е успяла да залови злодея. И сега целият европейски свят може вече спокойно да си отдъхне и да повърне изгубения си апетит. Столичният градоначалник е получил благодарствени адреси от всички короновани глави. Руският император му предложил заплата от 100 хиляди рубли, за да отиде на длъжност в Петербург.

Как е станало залавянето.

Умната ни полиция се е досетила веднага, че Бомбардиров е избягал към Сърбия, и затова се разпореди да бъде заловен в Цариброд. Едновременно и нашата редакция, в стремлението си да дава на читателите най-добра информация, изпрати в Цариброд специалния ни кореспондент Борйо Зевзека. И в Цариброд, когато злодеят е бил тъй близо до минаване на границата, полицията, усилена с войска, е блокирала вагона и след 5-часова престрелка с няколко жертви само е успяла да пипне здраво в ръцете си пъкления престъпник.

Разкритие на комплота. Залавянето на съучастниците.

Веднага след хващането на Бомбардирова се е разкрил целият комплот, който е бил учреден от мнозина български опасни анархисти. Полицията моментално е пристъпила към залавянето на всички заговорници. Арестувани са всички посетители на Арменското кафене, наречено още кафене на неприпознатите таланти, защото не са назначени за таланти с Царски указ. Арестувани са тоже всички сътрудници на хумористичното списание „Барабан“ като най-опасни анархисти. Всичките тези хора са изчадия, готови на най-грозните престъпления. Като главни инспиратори на атентата са уличени: Bel Ami,

Трансформатор и Чауш Арменски, но всички заговорници възлизат на повече от 80 души.

Пъкленият им план. Осъждането на смърт.

С разкритието на комплота столичната полиция е узнала целия грозен план на заговорниците, които отдавна са имали намерение да потопят в кръв и сълзи отечеството. След признаването на заговорниците за устройвания от тях комплот, предполага се, че всички ще бъдат осъдени на смърт. Бесилките на брой 80 щели да бъдат поставени пред Арменското кафене. Имало друго мнение да бъдат поставени пред редакцията на „Барабан“ за назидание на потомството.

Избягване на анархиста. Грозният атентат в булевард „Дондуков“. Хвърляне на бомби.

Вчера столицата биде покъртена от един атентат, който според грозотата е пръв по рода си. Анархистът Бомбардиров е успял да избяга от Пети участък. Полицията го сподирала и той, тичащ с мълниева бързина, се е спуснал по булевард „Дондуков“, като е хвърлял на ляво и дясно разрушителни бомби. Едвам в Юч-Бунар полицията е успяла да залови злодея, след много нещастни жертви.

Залавянето на нови анархисти.

Заловен е още анархистът Борйо Зевзека, който е гарантирал в печатницата на „Барабан“ да издаде Трансформаторът крайно анархистическата брошура „Босяшки дни“. По същата причина са арестувани всички словослагатели от печатницата. Заловено е едно лице, което зорко бдящата полиция е забелязала да си пали цигарата от Трансформатора. Арестувана е и лелята на Bel Ami.

Нов атентат. Кирил Христов жертва.

Хвърлена е една бомба от един прозорец върху главата на поета Кирил Христов, когато вървял по улица „Търговска“.

Последни разкрития. Солидността на цялата афера.

Редакцията ни проси извинение от читателите за това, че случайно сме ги въвели в заблуждение благодарение на разсеяността на рапортъора ни Борйо Зевзека, който се е бил запил във „Весели“ и ни пратил кореспонденция, която се дължи само на фантазията му, възбудена от въздействието на хубавата бира и от прочитането на всички ежедневни вестници. Известието за хвърляне на бомби в булевард „Дондуков“ е невярно. Шумът, който е чул Зевзека във „Весели“ и който е взел за експлозиране на бомби, е идел от тенекето, вързано за опашката на едно куче, което бягало по булевард „Дондуков“ и отишло по направление към Юч-Бунар.

Също се оказа, че полицията в куфара на анархиста е намерила вместо динамит една бохча с оцапани гащи. А динамитните патрони излезли обикновени желатинови хапове против венерически болести. Машината за вадене на динамитни гилзи излязла просто спринцовка.

Също никаква бомба не е била хвърлена върху главата на Кирила Христова, а чадърът на последния е станал жертва от падането на една еврейска фирма.

Резултатът от цялата афера с динамитните бомби.

Като резултат от цялата афера с комплота са следните обстоятелства:

Градоначалникът е получил орден.

Стражарите получиха ревматизъм в краката от дългото стоене в снега по различните гари, за да бдят за залавянето на опасните анархисти.

Тиражът на ежедневните вестници се удвои.

„*Босняшки дни*“ претърпяха второ издание, понеже първото се изчерпа от възбуденото внимание на публиката.

Борйо Зевзека не смее да мине покрай участъците, за да не бъде „награден“ за майтапите си.

Bel Ami го напуснаха всички любовници като неблагонадежден.

Страшна карнавалска история¹

Беше девет часът вечерта, когато двама разбойници с маски се втурнаха в квартирата на чиновника Многодетов.

Многодетов седеше на масата и пишеше:

– На жената костюм за карнавала – 48 лева, на децата за маски – 6 лв. 50 ст., за гъска – 5 лв., за прасе – 8 лв...

– Стой. Ръцете горе! Кесията или живота! – ревноха разбойниците.

Многодетов ги погледна с мътни очи и им показа празната си кесия.

Разбойниците се двоумяха дали да го убият, или да го зарежат. Многодетов обаче се хвърли пред тях на колене:

– Смилете се, братя, вземете и мен с вас!

– Е какво? Да го вземем – съгласиха се разбойниците.

И тръгнаха. След един час влязоха в дюгения на търговеца Борчов, който седеше на писалището и пишеше:

– За моята смърт не обвинявайте никого. Аз зарад поръчителството...

Като видя разбойниците, той не се уплаши, а ги замоли:

– Вземете и мене с вас, братя!

Влязоха в неговото положение и го взеха със себе си. След един час увеличилата се разбойнишка банда влезе в редакцията на „Барабан“. Директорът бележеше в дневника:

¹ Текстът е публикуван в сп. „Стар барабан“, год. I, бр. 34, 15 февруари 1909, с. 3. Подпис: Б. З. – Б. ред.

– За сватба – 1200 лева, за хартия, мастило и бои – 840 лева, на Зевзека за разходка – 160 лева, на сътрудниците...

Като видя разбойниците, той се зарадва:

– Братя, вземете и мен.

Влязоха в положението му и го взеха...

В столицата се носи слух, че се е организираща грамадна банда разбойници, която ежечасно се увеличава. Полицията е на крак. Има се опасност да не би и градоначалникът да се присъедини към тази шайка.

Семейно щастие

На какво прилича бракът¹

Според Цани Гинчев бракът прилича на една нагорещена скара, върху която са стъпили оженените. Те скачат от болки, а тези, които ги гледат, мислят, че от радост играят хоро.

* * *

Според римляните бракът прилича на обсадена крепост: които са вън, искат непременно да влязат, а които са вътре – да излязат от този ужас.

* * *

Бракът е лош цирк с големи реклами: които са влезли, понеже са платили скъпо, срам ги е от направената глупост и уверяват другите също да влязат.

* * *

Ожененият прилича на дете, което се учи да пуши: хем му става лошо, хем пак кураж държи и се смее.

¹ Текстът е публикуван в сп. „Барабан“, год. IX, бр. 397, 23 февруари 1919, с. 2. Подпис: Б. З. Броят е посветен на женитбата на Бoрю Зев-зека с Цветана Руменова. – Б. ред.

Зет и тъща¹

Нещастieto в семейството Чингизови беше едно от най-обикновените семейни нещастия – тъщата.

Той, бидейки чиновник с ограничена заплата, имаше непременното намерение да прави икономии, за да се спестят малко пари за черни дни. Жена му беше съгласна с това му намерение, но с условие този икономически живот да се не отрази никак зле върху здравето на майка ѝ, или, както я наричаше: горката ми майка.

– Не бой се, няма ѝ нищо. Горката ти майка яде повече от двама ни.

Тя веднага пламваше:

– Ах, бедната ми майчица, значи ти я упрекваш, че яде... Гладна искаш да стои... Ах, нещастната ми майчица!...

И сцената беше готова.

Нещастната майчица слушаше от съседната стая как трака картечницата на дъщеря ѝ и беше във възторг от всеки сполучлив изстрел, попаднал върху объркания вече зет. Като например когато тя накрая изпискваше:

– Ах, сърцето ми се пак разхлопа! Ох, нервите ми се разстроиха! Ах! Ох! Ух!

И той, победен, едвам шепнеше:

– Чакай, миличка, не се тревожи, моля ти се! И на мен що ми трябваше да се залавям за майка ти, като зная колко я обичаш?

– Значи ти я мразиш?

– Не, джанъм, и аз я обичам, само че икономии трябва да правим.

– Добре тогава, за да се отървеш от нещастната жена, вземи поне, че я убий! Ти и на това си способен...

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борю Зевзека „Дон Кихот Таласъмски. Хумористични разкази“, 1935, с. 13 – 17. – Б. ред.

– Ето, пак започваш. Моля те, да не говорим за икономии! Дано майка ти сама разбере, че трябва да се правят!

Обаче майката не само не разбираше от никакви икономии, ами често заявяваше на обед:

– Днес пак сте стотвили постно. Аз не съм привикнала. Помниш ли, Еленке, баща ти у дома какви хубави свински пържоли носеше всеки ден почти?

Еленка, разбира се, помнеше свинските пържоли и въздишаше, а той се старееше да се оправдае:

– Ех, мамо, и постното е полезно. Па и за разнообразие, знаеш...

Старата обаче не се лъжеше:

– Щом е за разнообразие и искате постно да ядем, то ти, Александре, вземай риба! Отдавна не сме яли. Помниш ли, Еленке, каква хубава чига ни носеше покойният ти баща?

Еленка и чигата помнеше... Но Александър беше скептик:

– Аха, други му ги разправяйте вие! Кой знае всекидневно не сте ли нагъвали фасуля, хем съвсем постен, без капка зехтин. По десетина фасулчета в цялата тенджерка, че докато ги изловите с лъжиците, голям зор виждате... Пък сега: свински пържоли, чиги!... Ами лобут не щете ли?

Семейните господа читатели може би ще се учудят от храбростта на г. Чингизова: да посмее да изрече такива опасни и предизвикателни думи, и то в лицето на две съединени велики сили – жената и тъщата. Бъди спокоен, читателю: целият този страшен монолог г. Чингизов изричаше на ума си! А гласно само казваше:

– Ще пийнем ли, мамо, още една чашка винце?

И на ума си:

– Да те отрови дано!

Най-после един велик ден за г. Чингизова дойде: тъща му заяви, че ще отиде да прекара цяла една година в родния си град при многобройните си роднини.

Радостта на зетя беше толкова голяма, че той ѝ приготви за път отлични свински пържоли и най-доброкачествена чига.

И на ума си шепнеше:

– Благодаря ти, Боже! Далеч от мен цяла година! Току виж в това време се случило нещо, да гибирдяса например...

А на жена си заявяваше:

– Помни ми думата, че сега всеки месец ще правим най-малко по хиляда лева икономия. За година, 12 хиляди лева, за 2 години – 24... Ура-а-а!

Но тя го събуждаше от неговите красиви мечти:

– Чакай де, какви 2 години, то не се знае дали и година ще стои мама там...

Така и стана: не мина и половин месец, и госпожа Еленка съобщи на мъжа си:

– Знаеш ли, Сашо, че мама я ухапало бясно куче?

– Тъй ли? Е, Бог да я прости – отговори Сашо и от голяма скръб се ухили до уши.

– Как Бог да я прости бе, тя не е умряла.

– Е, добър Господ. Но за погребението ще ѝ ударим телеграма.

Госпожа Чингизова считаше, че е още рано да ѝ се разхлопа сърцето и да я хванат нервите, та се стараше добре да обясни на мъжа си работата:

– Ти не ме разбра: едно бясно куче ухапало мама.

Той беше вече разположен към закачки:

– Тъй ли? Нещастното куче? Че как го ухапа майка ти?

– Не бе, не мама ухапала кучето, а то било побесняло и ухапало нея. Разбра ли?

– Аха, кучето я ухапало и побесняло! Как няма да побеснее?...

– Ах, ти се подиграваш с нещастieto на една злочестата жена?! Ох, сърцето ми, нервите ми! Ах, ох, ух!...

Той я молеше:

– Слушай, Ленче, не ми прави сцени, моля ти се! Остави ме поне днес да се нарадвам!

Госпожа Еленка още не припаднала добре, скачаше като ужилена:

– О, изверг! Лицемер! Значи ти толкова много си я ненавиждал?!... Аз сега не мога да си представя как ще я гледаш в очите?!

– Ба, изтребала ми е да я гледам.

– Не само ще я гледаш, ами ще отидеш довечера на гарата да я посрещнеш!

Сега той скачаше:

– Как, майка ти се връща?

– Да, с всичките ухапани от бяското куче наши роднини... Не бой се, тук само ще спят и ще се хранят, докато се церят.

Господин Чингизов отчаяно реवेशе:

– О, сбогом, мои спестявания! Не икономии, а борчове ще се правят!...

А на другия ден, след като цялата тайфа от ухапани от бяското куче роднини се връщаха от бактериологическия институт, злочестият зет, озарен от още една последна надежда, питаше тъща си:

– Е, докторът какво ѝ каза? Сигурно ви препоръча строга диета, а!

Тя ликуващо отговори:

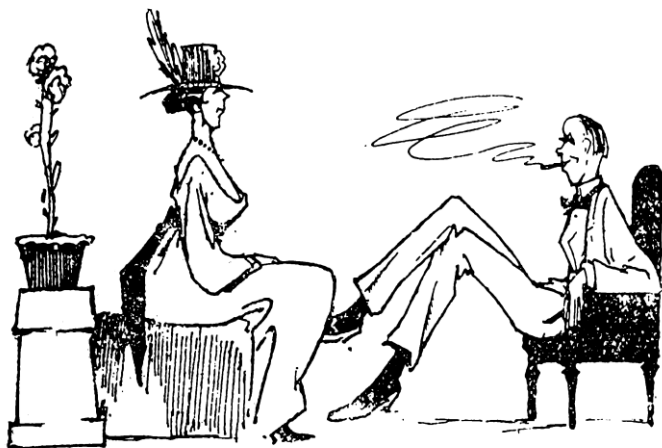
– Напротив: силна храна...

И той на ума си отчаяно шепнеше:

– Значи пак свински пържоли и луксозни риби... Ах, мен куче не ме е ухапало, ама, струва ми се, скоро ще побеснея. Тогава мислете му вие, гладници ненаситни, всички ще ви изпохапя и тебе, скъпа тъщо, на парчета ще разкъсам...

Да се изравнятъ

Дамата: — Мислите ли, господине, че противоположноститѣ въ брака могатъ да се изравнятъ?

Господинътъ: — Да! Его, напримѣръ, моята годеница има точно толкова зестра колкото азъ имамъ дългове.

Анекдотът е публикуван в книгата „Анекдоти“, събрал Борис Руменов, 1918, с. 20.

Сам в капана¹

Панчо Ананиев тази сутрин влезе блед и възмутен в канцеларията:

– Е, господа, това е скандал – обърна се той към усмихнатите си колеги, – да ми пратите чак и любовно писмо. Насмалко щеше да го улови жена ми. Пак късмет съм имал, че я нямало вкъщи: била някъде по съседите на гости и хлапето мушнало писмото под вратата. Снощи си отивам у дома, отключвам, гледам на пода една пусулка. Рекох, от хазяина е: пак ме подканя да му предплащам или да си изляза. Отварям, чета: любовно писмо до мене. Веднага разбрах, че вие сте ми устроили тази комедия. Недейте така бе, господа! Недейте си игра, че дяволът си няма работа...

– Кой дявол бе, Панчо, жена ти ли?

– За Сийка ли искаш да кажеш? Никакъв дявол не е мойто Сийче, кротка е като агънце, ама ние я предизвикваме... Ето нà, вие си правите смях, а че щял съм аз да си имам разправии у дома – пет пари не давате. Хем слушай, Славчо – обърна се той към колегата си, който най-много се смееше на смутения вид на Панчо, – ти, мюзевирино, си ми курдисал тоя капан.

Славчо, който действително беше „мюзевиринът“ и който беше автор на опасното писмо, започна да се вери и къльне, че той и хабер си нямал от тази работа.

– Нейсе, добре че не попадна в ръцете на Сийка – каза Панчо и като взе папката с преписките, отиде при началника си на доклад.

Чиновниците от тази стая, както и ония от двете съседни канцеларии, вратите на които бяха отворени, започнаха да се смеят и съчиняват нови интриги.

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борю Зевзека „Дон Кихот Таласъмски. Хумористични разкази“, 1935, с. 45 – 50. – Б. ред.

Славчо се удари сияещ по челото:

– Какво ли ще бъде да му изпратим един подарък, уж че е от някоя негова любовница?

– Бре, то ще бъде велика комедия – забележи някой.

И понеже коварството човеческо е голямо, Славчо биде озарен от една нова идея – гениална, страшна и опасна за семейното спокойствие на колегата му:

– Слушайте, ето какво ще направим: вчера купих на жена си лачени обуца. Ще взема от същия магазин още един чифт и ще ги изпратим на Панчо у дома, ама непременно да бъде там и жена му.

– Е, че какво? – не долавяха още пъкления план на този велик интригант.

– Как? Какво? Не се ли сещате? Ще му изпратим с обувката и едно писмо, от което да се разбере, че Панчо е купил на някоя си тези обуца, но че ѝ са тесни, та тя му връща да ѝ ги смени.

– Олеле, ще стане катастрофа – обади се един.

– Никаква катастрофа – каза авторът на коварния план, – най-много Панчо утре ще се яви с превързана глава...

И добави:

– Па после аз сам ще отида у тях, хем за да взема обувката, хем ще уясня работата.

И още на същия ден вечерта лачените обуца бяха изпратени чрез един хоп у Панчови. Хопът имаше поръчение, че ако случайно госпожата я няма вкъщи, да слъже, че е сбъркал къщата и да не даде обувката.

Но се случи най-страшното: Панчо още не се беше прибрал и хопът предаде право в ръцете на жена му кутията с обувката и писъмцето, написано с подправен женски почерк.

И тя ужасена прочете:

„Мило Панченце, крайно ти благодаря за подаръка и много са хубави обувката, но ми са малко тесни на десния

крак. Моля ти се, върни ги и ми вземи половин номер поголеми!

Хиляди целувки, вечно твое сърненце: М.

P.S. Внимавай да не се научи твоят крокодил, че не искам да имам неприятности с такава хиена.

Още милион целувки: М.“

Панчовата съпруга освирепя действително като крокодил и настръхна като хиена.

След половин час Панчо се завърна вкъщи и още по щръкналата брадавица, която притежаваше съпругата му на лицето си, той, злочестият, разбра, че предстои страшна буря. Тя привидно спокойно му заповяда:

– Ела, гълъбчето ми, в кухнята!

Тази строга жена във всички подобни случаи избираше кухнята за място на дисциплинарните наказания поради това, че там се намираше целият потребен за целта арсенал: дилаф, точилка, лопата и пр....

И в кухнята тя започна:

– „Мило Панченце“, а? За мен нямаш пари едни чехли да ми купиш, а за „вечно твоето сърненце“ – лачени обуца, а? „Крокодил“ и „хиена“, а? Сега ще видиш, че наистина съм крокодил и хиена.

Панчо разбра, че ще бъде разкъсан. Едвам успя да се наведе, за да избегне удара на изпратените по направление на неговата злополучна глава два лачени чепика.

– Олеле, започна се – си каза на ума Панчо и мислено се прекръсти.

– На̀ ти любовното писъмце – писна тя и му хвърли в носа смачканата хартия, която, за щастие, поради своята лекост не можа да нанесе на Панча никакви поражения.

И в този най-критически момент на него му мина през ума играта на колегите му с вчерашното любовно писмо и той извика:

– Чакай, Сийке, чакай една минута да ти обясня! Всички тези интриги ми ги правят ония магарета от моята

канцелария. Ето нà, и вчера ми бяха изпратили любовно писмо. Ето го! Гледай, не е ли почеркът на Славчо, само че малко подправен?

Сийка, която току-що беше се въоръжила с голямата чугунена тенджера, с която се канеше да короняса мъжа си, погледна писмото, спомни си нещо и веднага утихна.

– А-а, наистина, Панчо, аз вчера като че видях Славчовица в също такива обуца. Бей, това ще е негова работа. Та коя ли си е изпила ума да се влюби в теб, мухльо такъв?...

* * *

След малко в кухнята беше сключено примирие.

На другия ден Панчо, за най-голямо учудване на чиновниците, се яви в канцеларията без превързана глава, съвсем невредим и даже весел.

– Има си хас да ми отидат и обуцата – си помисли Славчо – творецът на цялата тази сплетня.

И ненапразни бяха опасенията му, защото на следния ден, който беше празничен, г-жа Сийка и г-н Панчо Ананиеви се явиха на визита у Славчови. И за голям свой ужас Славчо съгледа на краката на г-жа Сийка изпратените от него обуца. И за още по-голям негов ужас това обстоятелство беше забелязано и от г-жа Славчовица:

– Я гледай – каза тя, – също като моите обуца! Отде ги купихте, г-н Ананиев?

Г-жа Сийка прибърза и лансира контраинтригата:

– Ха, той ще ми ги купи... Много се сеца той за мен. Благодарение, че някой от неговите приятели се е влюбил в мен, па като купил за жена си обуца, купил и за мен.

Пред очите на Славчо притъмня, когато мълниеносният поглед на жена му се отпрати към него.

Ананиеви си отидоха, като чуваха зад гърба си страшни крясъци и тупурдии.

А на сутринта, вместо Панчо, Славчо се яви в канцеларията с омотана в бинтове глава.

Сега вече на свой ред г-н Ананиев ликуваше в канцеларията:

– Тъкмо се чудех как ще купя на Сийка обуца и ето ти късмет, съдбата ги изпрати, и то лачени. Ха, ха, ха!...

И съкрушително добавяше, гледайки към смутения Славчо:

– А бе, няма ли кой да ми направи интрига с някое хубаво манто, че на жена ми е студено?

Моят курорт¹

Моята нежна половина беше напоследък станала към мен действително нежна. Това ме силно тревожеше. При всяка нейна нежност аз плахо се озъртах да видя откъде ще изскочи някоя нова шапка.

– Милий – каза ми тя с най-сладък глас, – помниш ли какво ми обеща?

– Пак ли? Вземи там някоя от старите шапки и си я поправи! Виж, панделка ще ти купя.

– Не е тук въпросът за шапка.

– Олеле – завайках се аз на ума, – ще я избие на рокля.

– Не помниш ли, че ми обеща тази година да ме заведеш в Карлсбад.

Аз подскочих:

– Къде, къде?

– В Карлсбад. Още миналата година ми обеща.

– Охо, миналата година. Сегашните си обещания аз забравих, та миналогодишните ще помня. Те са покрити с давност.

Тук на свой ред жената подскочи, облещи се насреща ми и изтърси един съкрушителен и пълен с разни епитети монолог, който нека ми бъде позволено да не цитирам. Ако го съобщя, и моето реноме ще пострада, а и читателите ми също: ще увеличат речника си госпожи съпругите им.

Както и да е, но си спомних, че аз действително лани, понеже не можахме да отидем на Варна, обещах тази година да прекараме сезона в Карлсбад. Собствено, аз точно не зная къде се пада този курорт, макар навремето по география да имах шестица. Защото по картата се учат са-

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борю Зевзека „Дон Кихот Таласъмски. Хумористични разкази“, 1935, с. 29 – 32. – Б. ред.

мо безвредните градове, а курортите се изучават най-добре чрез лично посещение.

А такова чудо с мене не беше ставало, па и сега нямаше никакви изгледи да стане. Но нищо не ми пречеше да дам на жената още едно фиктивно обещание. И аз с готовност ѝ казах:

– Добре де, добре, щом толкова държиш до стари обещания, ще отидем в Мариенбад.

– Не в Мариенбад, ами в Карлсбад.

– Е все едно, де! Те са един до друг: като Банки и Горна баня. Какво ни пречи като отидем в Карлсбад, през ден, през два да прескачаме и до Мариенбад.

Тя се усъмни в моите познания в тая област и каза:

– Ама ти май не знаеш где се намира този курорт?

– Кой, Херкулесбад ли?

– Ти си луд, бе! – развика се пак тя. – Я го гледай ти него! Иска да се отърве с някакъв си румънски курорт.

Разбрах, че Херкулесбад се намира в Румъния, ама не съм съвсем сигурен.

Тя продължаваше да ме избличава в географическото ми невежество.

– Значи ти не знаеш и Карлсбад къде се намира?

– Как да не зная: в Европа.

– У-у, невежа – стрелна ме жена ми с двете си ръце, пръстите на които се бяха разперили до краен предел.

Аз се пошегувах:

– Отде накъде пък „невежа“. Малко съм минавал и през Карлсбад... с пръст по картата.

– Е кажи де, кажи в коя държава се намира?

– Преди войната Мариенбад се намиреше...

– Карлсбад.

– Тоест Карлсбад. Да, преди войната, ако се не лъжа, Херкулесбад беше.

– А бе, за Карлсбад те питам?

– Е тъй де, той и той беше наблизо там. И трите бани бяха като Княжево, Горна баня и Банки. Добре си бяха събрани на едно място, ама дойде голямата война и ги пръсна по разни краища на света. Но нали ще отидем, не е важно къде са: ще се качим на влака и ще ги намерим.

Съпругата ми подскочи този път от радост:

– Е кога, кога ще тръгнем?

– Щом събера пари, и хайде в Карлсбад – отговорих аз спокойно, а тя се тръшна на стола като попарена. Всичката ѝ радост изчезна:

– Когато събереш пари ли? Значи никога? Ох, нещастната аз...

И наду гайдата.

Сега пък аз станах нежен:

– Слушай, миличка, сама разбери, че все ще трябва за тази работа и малко пари. Може ли мухта? Ако може, още утре ще отидем. Честна дума ти казвам, че съм съгласен да отида например гратис и в Америка. Ама не вярвам да ме поканят.

Тя, горката, пак се озари от някаква надежда:

– Ами ако не ни поканят, колко пари ще трябва за Америка?

– А че, по 50 хиляди на човек. Всичко 100 хиляди лева, та най-много, най-много 120 хиляди.

Понеже събирането на една такава сума се намираше в областта на фантазиите, тя пак се залови за своя Карлсбад, който бил по-евтин и от нашата Чам Кория.

Нямаше какво да се прави и аз станах и тържествено ѝ обещах, че непременно ще я заведа в Карлсбад, и то още това лято.

А в себе си дълбоко съм убеден, че ще стане точно както миналата година. Пред непреодолимите обстоятелства тя ще се съгласи и на Варна, и на Чам Кория, после ще слезе на Вършец и Костенец-баня, а накрая сигурно някой

празник ще отидем в Княжево с трамвая, ще изядем по някое миризливо кебапче и ще се върнем пеша.

P.S. Ще моля любезните си читатели, които това лято отидат в Карлсбад, да ми изпратят оттам по една картичка, че най-после да узная къде точно се намират тези пусти бадове. Въобще искам да бъда с обогатени познания при диспута, който непременно пак ще вода с нежната си съпруга идущата година.

Поуки от една сватба¹

При безбройно много политически конфликти, които е водило човечеството и ги е прекратявало, съществува една непреривна война – войната между мъжа и жената – на която началото трябва да търсим още при Адама и Ева, а краят ѝ, уви, не се вижда.

А че тази борба между двата пола не е рожба само на модерното време и зад нея не се крият причините в бубикопфа и тангото, показва ни обстоятелството, че у нас и преди Освобождението е съществувала, според както ни казва покойният дядо Вазов в „Под игото“, една мъжествена Гинка със своята нежна половинка – Генко Гинкин.

Тоже всеизвестна е историята на класическия философ Сократ и неговата звероподобна съпруга Ксантипа. И този велик човек, който разрешаваше чрез грамадния си ум всички житейски проблеми, не можа да излезе на глава с невежествената си жена. Жената сатана така тровеше живота му, че най-после Сократ с радост грабна поднесената му чаша със същинска отрова, изпи я и тя му се видя по-сладка от мед, понеже го освобождаваше от непрестанните мъчения на домашния инквизитор.

Но в по-новите времена древният героизъм някак изчезва и затова виждаме вече Вазовият герой много търпеливо да понася по страдалческата си глава изобилните удари от Гинкините налъми...

Но за честта на господата съпрузите веднага ще добавя, че се намират силни мъже, които още в началото на брачния съюз, както казва народът, разчекват котката.

Такъв един случай искам да разправа.

Женеше се един отличен мой приятел. Неминуемата война между него и булката му беше почнала още от годее-

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борю Зевзека „Дон Кихот Таласъмски. Хумористични разкази“, 1935, с. 51 – 59. – Б. ред.

жа. Касаше се до това кой ще остане главнокомандващ в новото семейство.

Той беше убеден привърженик на управление на домашната държава от едноличната воля на мъжа като по-силен и по-умен член в семейството.

Тя обаче, насърчавана от двете си сестри и майка си, стараше се още при първите приготовления и покупки за сватбата да наложи своето мнение и разбиране. Идеше се до чести конфликти, които заплашваха даже да развалят годежа. Най-после нейните съветнички, виждайки упоритостта, с която годеникът бранеше на всяка цена своята независимост, решиха поне временно да отстъпят.

Те бяха ѝ казали:

– Потърпи до сватбата, па гледай да го изпревариш и, както се казва, ти първа да разчекнеш котката...

Така че булката в деня на самата сватба просто изненада своя любим с добротата и отстъпчивостта си.

Той радостно ѝ каза:

– Тъй те искам, мила моя, сега вече ние двамата с тебе ще мелим брашно...

И когато процесията пристъпи към светия олтар, младоженецът беше бодър и явно щастлив, за разлика от всички други мъже, които съм виждал на негово място да притежават на муцуните си най-глупави изражения.

Обрядът започна и роднините на булката с явно нетърпение очакваха неговия край.

И когато вече свещеникът сложи венците върху главите на младите, балдъзите му се приближиха до невестата и ѝ пришепнаха внушително:

– Настъпи го, настъпи го!

Всеизвестно е вярването, че при венчавката който от двамата млади съпрузи настъпи другия, той ще властва в бъдещото семейство.

Така че булката, подсетена от съветите на своите сестри, вдигна обутото си в блестяща бяла обувка краче и енергично го сложи върху лачения чепик на младоженеца.

И стана нещо невероятно. Младоженецът изправи глава към свещеника и извика:

– Отче, спри!

И в същия момент чрез един широк жест свали пръстена от пръста си, сложи го на масата, след туй вдигна церемониално с две ръце короната от главата си и също я постави до пръстена.

– Сбогом, господа и госпожи! – изрече той високо и с решителни стъпки тръгна към вратата.

Приятелите му се разтичаха:

– Бе чакай! Бе какво стана? Бе може ли такова нещо?

Той ги блъсна с лакти и се озова на вратата на черквата, гдето го настигнах аз, надявайки се, че като негов най-добър приятел ще ме послуша.

Обаче той и на мен се тросна:

– Махай се, бе! Аз не искам да ставам балама като тебе...

И изхвъркна от черквата.

Я го вижте вие него! „Балама“ ме нарече.

Е, право да си кажа, господа, той не е прав. Балама не съм, понеже още навремето котката аз разчекнах и сега мога да се похваля, че у нас кукуригам аз.

Въобще много строг мъж съм. Ето и сега за сватбата тя си направи устата за копринена рокля, но не! Отказах ѝ, толкоз повече че няхах пари за такива излишества.

Така че онзи приятел съвсем незаслужено ми хвърли епитета „балама“ и си отиде, че се не видя.

Булката припадна, а балдъзите и тъщата надуха гайдите.

– Стойте всички по местата си – извика кумът и хукна да гони беглеца.

Той го настигнал и приел всички искания на младоженеца.

Първо, още сега балдъзите и тъщата да напуснат черквата и да чакат в двора свършването на венчавката. Второ, само по веднъж в месеца те ще посещават жена му и разговорите с нея ще се водят само в негово присъствие. И трето, булката веднага ще даде доказателства, че безусловно ще бъде подчинена на своя мъж.

Условията немедлено бяха изпълнени и до края на обряда обутото в белоснежна обувка краче на булката стоя силно притиснато от тежкия мъжки крак.

* * *

На сватбения банкет аз бях седнал близо до младоженеца и възхитен от победата, която той със своето героично държание в черквата нанесе на женския пол, му стиснах ръката:

– Поздравявам те – извиках аз високо, за да чуят сватбарите. – Поздравявам те и ти благодаря от името на всички мъже. Ти ни насърчи и ни показа как да се отнасяме с жените си.

И аз весело доверих на цялото общество нашата домашна тайна за новата рокля:

– Ето, господа, и моята ме е закандърдисвала за копринена рокля. Какви ли фокуси и сцени не ми устрои. И знаете, бях почнал да се колебая. Но сега, като видях жеста на младоженеца, окуражих се... Никога и никаква копринена рокля! Да носи старите си поне още две години!

Героят на моите хвалебствия поласкан стана и заяви:

– И моята, господа, още от деня на годежа ми е заискала някакви три хиляди лева, за да си купела не знам какви си глупости, но аз категорически ѝ отказах, макар че парите ги имам в джеба си. Ето ги на!

И той размаха във въздуха три хилядарки.

– Няма да ѝ дам по никой начин. Да се знае кой е господарят в тази къща. Разни еманципации и други женски шашарми не признавам.

По повод на тези думи кумът, който беше човек опитен в живота, каза:

– Еманципацията, господа, да прощават дамите, ама това е най-глупавото изобретение на жените. Каква еманципация и какво равноправие искат, когато от това само ще развалят рахатлъка си? И в какво се състоят сега правата на мъжа? Само в задължения. Той е длъжен денонощно да се грижи не само за екзистенцията на семейството, ами и да удовлетворява всевъзможните искания на жена си...

– Да имат да вземат – казахме в един глас ние с младоженеца и пак стиснахме ръцете си, като си смигнахме иронично по адрес на оратора.

Кумът продължи:

– И най-после, да речем, че суфражистките успеят. Какво ще се получи тогава? Цяла комедия. Ще си разменим ролите. Добре: те ще почнат да отиват на война, да бъдат стражари, пожарникари, а ние ще седим дома да готвим, да перем, да бавим децата. И това добре. Ами кой ще ражда? Зер съвсем неудобно е на война, тъкмо преди сражението, ротния командир да го свият родилните мъки или пък стражарите при гонене на апашите да абортират. Или, не дай си Боже, пожарният командир да го напъне нещо тъкмо когато, за да гаси някоя къща, се е покатерил на високата стълба...

Публиката, включително и жените, громко се смееха, а един стар господин разправи приказка:

– Нали знаете, господа, какво е станало, когато Господ се пошегувал с едно семейство, като се разпоредил, щото мъжът да ражда. Дошъл деветият месец. Онзи приятел като го присвили болките, че като почнал да се шура насам-натам... не може място да си намери. Най-после ви-

дядл се човекът в чудо и зорът го накарал да се покатери на едно високо дърво, че там да роди. Хич на дърво ражда ли се? Видял Господ, че ще стане зян детето, па взел, та отменил решението си.

Кумът стана с пълна чаша в ръка и се обърна към жените:

– Пия за здравето на щастливите семейства. Видяхте, драги госпожи, как най-новата ваша другарка – и той посочи булката – поиска в черквата да стъпи върху крака на мъжа си. Аз ви препоръчвам по-голям такт и нежност, та вместо да стъпвате върху краката ни, стъпвайте върху нашите сърца и бъдете там техни царици...

Ние с младоженеца пак си смигнахме:

– Този приятел хептен е загазил под чехъла на жена си.

Той ни погледна, усмихна се, обърна се пак нататък и заключи:

– Ето защо, драги дами, чуйте съвета ми: с вашата доброта и тактичност вие бихте могли не само кесиие ни, ами и душите ни да извадите.

Младоженецът и аз запротестирахме:

– Ба, ба, да прощаваш, теб твоята може да ти вади душата, но ние не позволяваме да става това с нас нито с лошо, нито с тактичност...

Обаче моята навярно беше се вслушвала в думите на кума и тази вечер както на сватбата, така и у дома, беше много добра и нежна към мен.

Така че на другия ден аз телефонирах на новоожениния приятел да го поздравя с първия брачен ден и главно да го помоля да ми даде трите хиляди лева назаем, за да направя копринена рокля на жената.

– Какво-о? – извика ми той. – Нали уж нямаше да отстъпваш?

Аз му отговорих сърдито:

– Я го не усуквай, ами дай ми тези пари в заем, ако ще ги дадеш! При това снощи видях, че имаш в джоба си три хилядарки.

– Не мога бе – отговори той, – току-що ги дадох на жена си.

– И ти ли?

– Как и аз ли? Вие сте отдавна женени и нощес твоята с любезността си те кандърдисала, та аз ли да не отстъпя, и то в първата си брачна нощ?

Семейно щастие¹

На една гара в нашето купе влезе един малък човек с мазно бомбе и изкривена връзка, опашката на която стърчеше отзад върху яката на позеленелия му редингот.

Поздрави ме, намести куфара си и седна до мен. Оказа се, че някога сме били съученици. От дума на дума той изведнъж ми зададе въпроса:

– Ами ти още как си в семейно отношение? Ожени ли се?

Другарите се изсмяха. Той се смути и започна да мига.

– Те на мене се смеят – побързах да го утешавам, – те не могат да си представят как бих могъл аз да бъда женен.

Той се облещи и учуден попита:

– Тъй ли? Че защо? То да се ожени човек не е лошо нещо. Ето на, аз се ожених и, право да си кажа, много съм доволен.

– Нима?

– Разбира се, това най-вече зависи от жената. До късмета е, дето казват. Аз например на много хубав избор попаднах. Чудесна жена.

– Тъй, а?

– Да, да – продължи той с възторг, – откакто я взех, хиляди щастия се изсипаха в къщата ми. Много късметлия жена. Представи си например, не се минават 2-3 дена тя да не намери по 20, по 40 лева.

– Как тъй ги намира?

– Е тъй, както си върви по улицата. Дойде у дома и ми покаже някой наполеон. „Гледай, милий – казва, –

¹ Текстът е публикуван в сп. „Барабан“, год. V, бр. 226, 26 януари 1914, с. 2. Подпис: Борьо Зевзека. – Б. ред.

какво пак намерих. Тъкмо трябваше да си купувам ажурени чорапи“.

Аз смаян го погледнах. Под бомбето му си представих две малки извити рогчета.

– Извинявай – казах, – но твоята жена е навярно доста хубава.

– Много, много е красивичка. Нали ти казвам: голямо щастие съм имал. За всичко: за моди, за тантели, мантели, тя сама си се грижи. Много роднини има и всички я много обичат. И представи си, моят началник, прямият ми началник, се оказа, че е неин братовчед. И сега да видиш как започнах бързо да авансирам в службата...

Аз го пак погледнах и ми се видя, че роговете му бяха вече пробили бомбето и се показваха доста големи.

А той продължаваше, блажено усмихнат.

– Нали ти казвам, и къщата ми почна да свети от радост и щастие. Приятелите ми, кажи го, всяка вечер са ми на гости, гуляем, веселим се, и тя пък се случи една дяволита, весела, чудно, чудно си живеем. Ще дойде например началникът ми, ще направим разкошен гуляй и всичко това мене нищо ми не коства.

– Как нищо? – го попитах, като знаех, че тия работи не могат да не му костват нищо.

Той отговори:

– А че той, началникът ми, нейният братовчед де, е прекрасен човек: не иска да ме вкарва в разноски. Ще ми даде пари и ще ме изпрати да накупя маса закуски, риба, вино, и като се върна, те с жена ми още на вратата ме посрещат весели, зачервени, радостни. Късмет, брате, голям късмет съм имал аз с тази жена...

Когато аз повдигнах още веднъж очите си, за да го погледна, роговете му бяха станали грамадни, разклонени...

Страдания човечески¹

Господи Исусе Христе, прости ми, че се осмелявам да сравнявам нашите човечески страдания през страстната седмица с Твоите.

Но нашите – на благоверните съпрузи – страстните седмици всъщност са две: първата – седмица на великото чистене на къщата, и втората – на приготвянето на великденските лакомства.

Съпругът вече си пие кафето в антрето, тъй като съпругата, подпомагана от своята асистентка слугинята – са обърнали стаите наопаки. Изведнъж електрическият звънец почва да звъни продължително и съпругът получава нареждане да посрещне и изпрати по-бързо гостите, които идат в никое време.

Но гости никакви няма, а звънецът се кани да продължи звъненето до второ пришествие. Причината после се оказва съвсем естествена: съпругата при разместването на креватите е притиснала шнура и е съединила двете му жици. Съпругът, имайки известни понятия по електромонтьорство, се досеща каква е работата и действително напипва мястото на съединението, разделя жиците и звънецът млъква. Но млъква окончателно. Напразно той, тя и слугинята натискат поред всички бутони. Впечатлението е, че звънецът се е назвънял и вече няма намерение да звъни пак.

– Върви за електричар, бе! – му вика тя и веднага се аргументира: – Няма на Великден да оставим гостите да натискат напразно бутона.

– В звънца е повредата – заявяват в електрическия магазин. – Ще ви трябва нов звънец.

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 60 – 64. – Б. ред.

В предвеликденския бюджет перо за нов звънец не се предвижда, но няма какво да се прави: гостите може да си отидат и да остане неизядено агнето и неизпита даманджаната.

Но и новият звънец не оправи положението. И той, подлецът, продължава да мълчи, точно като стария. Най-после, след дълго търсене, се оказва, че при миенето на вратите някъде близо до трансформатора слугинята е скъсала жицата и, слава Богу, функциите на звънеца се възстановяват, разбира се, след още едно непредвидено бюджетно перо за електромонтьора.

С осветлението става също такава история. Само че обстоятелството, какво при бърсането на крушките и навиването им на фасунгите са изгорели бушоните, се констатира едвам вечерта, когато магазините са затворени и никакъв електромонтьор не може да се намери. При това този човек е евреин и въпреки това спокойно си прекарва вечерта в своя семеен кръг.

Очевидно човекът не намира, че племето му е виновно за всичките страдания на Богочеловека и на чело-века.

Единственият временен изход от положението съпругът намира в старото изпитано средство: да отиде до съседната кръчма. Там е светло и топло, в противовес на тъмното жилище, където при това денонощно са отворени всички прозорци и никакво отопление не съществува, въпреки че през тези усилни дни на два пъти валя сняг.

На сутринта, разбира се, трябва безропотно да се преглъщат всички упреци на съпругата и дори сърдитите погледи на прислугата, която непрестанно се движи в ръка с тупалката, чрез която произвежда страшна канонада по килимите и канапетата...

Но великата чистка е засегнала вече и антрето, и кухнята и затова съпругът закусва на двора върху обърната току-що измита каца от зеле, тъй като чистката е засегнала

също и избата... Но колкото и добре да е измита, кацата все пак вони и съпругът би се отказал от всякаква закуска, ако да не е неколкодневното вече гладуване. Защото и сухоежбината не е като света: маслините миришат на „пучинг“, а хайверът е посипан със сажди.

И така нататък. Тази страстна седмица трае около две седмици. Никакво възкресение. Напротив, разпятieto на кръста продължава. Започват дните на червенето на яйцата, приготвянето на опасните козунаци и готвенето на великденските яденета. Всичките тези работи се извършват от съпругата, но разбира се, за всички нейни несполуки е виновен съпругът... Той е причината, че първите яйца излизат много рохки, последните – много преварени, а също така и за всяка грешка при боядисването им...

Както и да е, велики са страданията през целия ден на Великия четвъртък, докато настъпи големият ден – Разпети петък. Още сутринта при проветряването на спалнята две от халките – най-дясната и най-лявата – на новоизпаното и изгладено перде се откачват и съпругът е заставен да се покачи на прозореца, да си разпери ръцете и в позата точно Исус на кръста да държи двата края на пердето, докато съпругата донесе клещи, чук и гвоздеи. О, ужас! Гвоздеи, чук и клещи, тъкмо като че ще има приковаване на кръста. Но тя притегля една маса, качва се на нея и заковава, за щастие, не праведния съпруг, а пердето. И веднага обявява пълна мобилизация на цялото домашно население със сборен пункт – кухнята. Ще се месят козунаците. Съпругът, имайки многогодишен опит и знаейки какви мъчения представлява процедурата на прочутите по невтасването си козунаци, е готов на нови извънредни жертви и предлага да купи козунаци готови, но домакинското чувство на съпругата не може да понесе да ѝ се хвалят госпожи Иванова, Драганова, Петканова и всички останали:

– Ах, госпожа, нямате представа как чудесно ни станаха козунаците. Мъжът намери чудесна мая и те чудесно втасаха, па и на фурната ги опекоха чудесно. Мъжът стоя там цяла нощ, за да ги метнат навреме.

– Това е, госпожо, защото чудесно сте ги замесили.

– Кой, аз ли? Че то е мъжка работа. Въртя ги той и ги блъска цели два часа, но поне излязоха чудесни.

Е, щом по този начин всичко става чудесно, не остава освен да се последва. И така светата нощ на разпятието и погребението Христово съпругът минава в бдение при фурната. Толкова мъки без никаква полза за него. Защото дори когато козунаците излязат действително чудесни, той не хапва от тях. Изгубил е всякакъв вкус към сладкишите.

Слава Богу, че в деня на Възкресението при софрата пред печеното агне и червеното вино настъпва най-последно възкресение и за него.

Весели разкази

Сблъскване на понятията¹

По софийските улици се движеше една обикновена пазарска идилия. Начело шестваше бае Гърчо, който напълно оправдаваше името си, защото думата „гърчав“ на великия шопски език значи костилъв, а по-костилъв от бае Гърчо в цяло Твърдоглавци нямаше.

След бае Гърчо бавно се движеха двата негови тоже гърчави вола, впрегнати в колата. Под колата ходеше вързано свирепото бае Гърчово куче – Шаро, който Шаро за пръв път посещаваше столицата и който не само беше забравил на село всичката си свирепост, ами даже ежеминутно се озърташе наляво и надясно, като очакваше всеки момент да му се стовари отнякъде някоя тояга.

На страна до воловете тътреше цървулите си по уличната прах сополанчето на бае Гърчо, осемгодишната Пена, която в едната си ръка държеше черен като въглен комат хляб, а в другата – дългия остен, с помощта на който се стремеше да ускорява движението на ленивите добичета. Колата беше натоварена с дърва, а отгоре на дървата, като заключение на идилията, дремеха няколко вързани кокошки.

Бае Гърчо често дърпаше поводите на воловете и викаше:

– Де-е-е! У, вуци да ви речат! Карай, моме Пено, карай, оти се мръкна.

За мръкване, разбира се, нито дума можеше да става: беше още ранна утринна, но бае Гърчо гореше от нетърпение час по-скоро да продаде дървата и кокошките, да закупи това-онова, да пийне в хана и следобед да си тръгне за любимото отечество – Твърдоглавци...

¹ Текстът е публикуван във в. „Свободна реч“, год. X, бр. 2949, 6 януари 1934, с 2. Подпис: Борю Зевзека.

И тъкмо когато Пена най-енергично мушеше с остена хълбоците на добичетата, върху тази идилична процесия налетя някаква разярена госпожа, която бае Гърчо помисли за купувачка на дървата, но която всъщност беше най-ревностната членка на дружеството за покровителството на животните.

Тя се запъти право към малката Пена, грабна от ръцете ѝ остена и отиде, та спря бае Гърчо, като му извика яростно:

– Какво е това?

Бае Гърчо учуден попита:

– А? Що рече?

– Какво е това? – повтори госпожата, като въвираше под носа му остена.

– Полека де, полека, че ми извадиш очите – дърпа се бае Гърчо и веднага заведе търговски преговори:

– Он не ми е за продаване. Дървата че ти дадем. Убави са, мешови дърва, сухи са. А остено не продавам, он си ми требе...

Госпожата се разписка:

– А-а, остен, а? Остен с железен шип на края! Защо си турнал този шип, а?

– Е па оно без шило остен може ли?

– Ами кажи ми защо ти е въобще остентът?

– Остено ли? Он си ми требе за сичко. И от кучета се вардим, и воловците карам с него. Па и жената постепвам па с остено.

Госпожата я хванаха нервите:

– Какво? И кучета биеш с него, и воловете бодеш...

Бае Гърчо пак догълни за по-точно определение функциите на остена:

– Ъ-ъ! И жената тепам, кога сака много да знае.

Свирепата столичанка се оказа същевременно и равноправка, та още по-силно се развика:

– И жена си биеш, значи?

– Оно се знае: ако не я тепам, она че ме тепа...

– И има право да те тепа. И да те претрепе има право, щом си такъв варварин. А бе, простако, не знаеш ли, че като бодеш воловете с остена, тях ги боли?

– Е па ако ги боли... Тебе боли ли те?

– Боли ме, зер. Боли ме сърцето, като гледам как изтезаваш нещастните хайвани.

– Мори, госпожо, па хайваните нали са мои, ти оти се мешаш?

– Меся се, че имам право да се меся. Ето ти на!

И тя грабна от улицата един камък и начука с него железния шип на остена.

Обаче самото навеждане на госпожата за камъка като че ли даде сигнал за революция под и над колата. Вързаният Шаро, естествено, страшно се развълнува, като помисли, че камъкът се взема, за да бъде изпратен към неговите хълбоци, по която причина един оглушителен вой се разнесе изпод колата. А този вой направи силно впечатление и на кокошките, които се опитаха да се освободят и хвъркнат по всички посоки. Пена веднага се качи на колата и за да въдвори спокойствие в пернатото царство, грабна връвта, за която бяха вързани кокошките, и те увиснаха надолу с глава.

Възмущението на доблестната членка на дружеството за покровителство на животните беше безгранично и тя пак се разписка:

– Това е скандал: гледай как от вашето връзване се е ожулил вратът на нещастното куче... А това какво е? О-о-о, птиците вие, значи, носите надолу с главите?!

Тя отиде, грабна кокошките от ръцете на Пена, занесе ги при бае Гърчо и му ги подаде:

– Вземи ги ти! Носи ги, ама не тъй, не тъй надолу с глава! Прегърни ги с ръце, ха тъй!

Шаро обаче, смутен от цялата тази какофония, още продължаваше да лае тревожно.

– Веднага трябва да се отреже въжето на бедното животно – извика разярена госпожата и попита смаяния бае Гърчо, който притискаше към гърдите си кокошките:

– Имаш ли нож?

– Ете, имам.

– Дай го скоро!

– Макия, нали че изпушим да избегат кокошките!

– Де ти е ножът?

– Е го у поясо. Бръкни земи си го!

Тя извади от пояса му селския черен, разтвори го и се приближи да отреже връвта на Шаро.

Последният обаче, щом съгледа, че настръхналата жена се приближава с отворен нож към него, дръпна се силно, скъса връвта и побягна панически, като веднага пое пътя към Твърдоглавци.

– Бре-е-е – учуди се крайно бае Гърчо, – мойо Шаро с вуци се е борил, ама те тука се уплаши от тая проклета гражданка.

Проклетата гражданка ликуваше от своя подвиг и прочете строга нотация на шопа:

– Друг път да не бодеш воловете и да не връзваш кучето и кокошките!

И си отиде, а бае Гърчо даде само едно кратко възражение:

– Макия!

Което значеше:

– Оно от ка свет светува без връзване и без остен не е могло, та сега ли?...

* * *

Но тази улична сцена, която се разигра около селската кола, има едно благоприятно последствие за бае Гърчо: насъбраха се хора, дървата и кокошките бидоха бързо продадени, и то на добра цена.

А привечер, когато твърдоглавият шоп, добре пийнал, се връщаше с колата към селото си, малката Пена след дълго размишление най-после го попита:

– А бре, тате, тая днешната гражданка луда ли беше?

– Зарежи я ма, Пено! Това са градски шуротии.

Речник на чужди думи¹

Господа професорите (пардон – университетските учители) по филология (пак пардон – любословие) Балан и Младенов ще ни се поразсърдят, че чуждите думи са обяснени пак не с български, но нека имат предвид, че речникът ни има предназначение да служи на българската интелигенция, или по-право – полуинтелигенция, която по никой начин не може да употребява прости изрази...

Ашколсун – аферим, демек машала.

Болшинство – меншество на власт.

Имагинерен – имажинреен.

Кооперация – нещо като корпорация.

Клозет – кабинет.

Нудизъм – голямо деколте.

Мис – мамзел.

Муфта (тарикатска дума) – келепир.

Оратор – лаладжия.

Пасквил – памфлет.

Пикник – теферич.

Пратер – панаирска дунанма.

Синагога – хавра.

Сик транзит глория мунди – фалирал парламентарен туз.

Туризм – еднодневен курорт.

Халал – обратно на харам.

Хали – хала, която поглъща заклани животни. Ан-типод на хале.

Хамлет – антипод на Дон Кихот.

Харачлък – джеб парасъ.

Шуруп – сироп, арабски сараб.

Юнион – антанта.

Унд зо вайтер (ецетера).

Монтирал (курдисал):

Борьо Зевзека (Борис Вицмахер)

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 7742, 6 юни 1935, с. 3. Подпис: Борьо Зевзека (Борис Вицмахер). – Б. ред.

При холерата¹

И тъй, по един каприз на съдбата милостта ми се намира в един холерен град – град, към който иначе аз храня дълбоко уважение и респект. Обаче откакто го посети компрометирущата холера, уважението ми спрямо него значително намаля, а респектът се преобърна в прекалена осторожност.

Този град е столицата на една висококултурна монархия. Наричат го маджарите Беч, французите – Виен, русите – Вена, немците – Вийн, а всички българи – Виена, с изключение на баба ми, която му казва „Повънка“.

А ргорос: споменах баба си, та ми дойде на ума, че тази жена питае голяма обич към мене и тя горката сега спи рахат само благодарение на това, че аз не ѝ споменах нищо за холерата и ѝ обясних, че пътят за това „повънка“ не минава през морета.

Моето дохождане бе съвсем неохотно именно поради обхваналия ме ужас от грозната епидемия. И страхът ми излезе много основателен: хиляди безпокойства ми създадоха разните дезинфекции и карантини, на които бях подложен. А те бяха нескончаеми и съвсем разнообразни. Тъй разнообразни, че един непросветен човек може да ги счете за съвсем друго нещо от карантини и дезинфекции.

Но за мое щастие, аз съм високопросветен човек и благодарение само на тази ми култура си обясних например, че още по пътя за Виена при една гара аз бях заобиколен от няколко млади хора, които ми говореха много оживено на непонятния за мен маджарски език и почнаха да анализират моята физиономия, и то тъй старателно, щото на другата гара забележих, че няколко банкноти, на-

¹ Текстът е публикуван в сп. „Барабан“, год. II, бр. 84, 12 септември 1910, с. 6. Подпис: Борьо Зевзека. – Б. ред.

миращи се в един от джебовете на джилетката ми, бяха конфискувани, навярно поради значителното количество на холерните микроби, които са съдържали. Но благодарение, че аз имам още джебове в джилетката, и за мое щастие господата не са намерили за заразени от холера банкнотите, които бяха в тях.

Инак безизходното ми положение, създадено от пълното това конфискуване, би ме довело на мисълта или да потърся спасение чрез самоубийство, като самоволно се предам на унищожение от холерните бактерии, или да почна да се занимавам с дезинфекциране на чужди джилетки.

Но на думата. Друга една неприятност от общуването ми с отвратителната холера: оназ вечер отидох в едно заведение, което, при все че претендира да бъде „за почтени фамилии“, мен ми се видя малко непочтено поради обстоятелството, че на моята маса седна една по физиономия доста почтена дама, която завърза с мен много любезен разговор. Естествено, че длъжността ми бе като добър кавалер да поръчам нещо. Оказа се, че любезната дама обичала да пие само шампанско, защото другите питиета ѝ разваляли стомаха, а то е много опасно и предразполага към холерна зараза. Това опасение на госпожицата от холерата предизвика изпразнюване и на втория ми джоб на джилетката.

А след като тя си взе от мене сбогом по един много любезен начин, на масата ми дойдоха три други госпожици, които ме убедиха, че именно „любезната“ дама е заразена от холера. Косите ми щръкнаха. И веднага ми мина през ума смисълът на некролога, който моите приятели щяха да напишат за мен в „Барабан“.

Но аз съм щастлив човек: госпожиците ме съвършено успокоиха, особено след като трябваше да остана до сутринта с тях в заведението на карантина. И сутринта аз съвсем спокойно си отдъгнах. Но това успокоение ми костваше изпразнованието и на третия джоб, поради обстоя-

телството, че и тези госпожици не обичали да пият други питиета освен шампанско, по същото хигиенично съображение.

И когато те си отидоха, аз побързах да изляза из опасното заведение от страх да не получа някоя трета визита за дезинфекциране и карантина.

Както и да е, за сметка на моята хигиенична сигурност пострадаха джебовете на джилетката ми.

Така че навярно ще бъда принуден да потърся някой способ, за да напълня още веднъж тези джебове, и то по възможност с незаразени от холерни микроби банкноти.

Да, много опасна болест е холерата.

Виена, 20.9.1910 г.

При часовникаря,

Единъ господинъ отива при часовникаря и му подава махалото отъ стѣнния си часовникъ.

— Ами дѣ е часовникътъ, — пита го часовникарътъ.

— Часовникътъ, — отговаря господинътъ, — е добъръ, само махалото не върви.

*Анекдотът е публикуван в книгата „Анекдоти“,
събрал Борис Руменов, 1918, с. 36.*

Модерно земеделие

Полезни съвети по случай стопанско-земеделските изложби¹

САДЕНЕ, ОТГЛЕЖДАНЕ И БЕРИТБА НА МАКАРОНИТЕ

Доскоро се смяташе, че макароните са растение, което вирее само в топлите страни и затова у нас се внасяха макарони от Италия, климатът на която действително много спомага за тяхното правилно развитие.

Обаче напоследък опитите, направени както от частни стопани, така и от нашите земеделски катедри, доказават, че при малко по-голямо усърдие макароните могат отлично да се отглеждат и в България, особено в по-топлите места. В областите с планински климат също могат да виреят макарони, само че през летните месеци, когато се посещават от влюбени курортисти, които със своите горещи чувства повишават околната температура до 35 градуса на сянка (даже в гъстата гора).

Макароните не се сеят със семе, а се развъждат. За разсад се взема фиде, което се начупва на малки пръчици и последните се набождат в саксии. Докато фидето поникне, полива се с топла вода, предпочтително с горнобанска, която му действа много здравословно и го предпазва от филоксерата.

Когато фидето порасне на големина около 6 см, се разсажда по градината. Там редовно всяка сутрин се полива, но не с черво или поливачка, които могат да повредят крехките стъбла на макароните, а с иригатор. Два дена преди брането на макароните почвата се наторява със сирене, за да станат готови за консумация...

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 8150, 16 октомври 1936, с. 4. Подпис: Безе. – Б. ред.

ЗАЛЕСЯВАНЕ НА ГОРИТЕ

Както е известно, залесяването на дърветата става чрез насаждането на малки фиданки. Най-напред в почвата на определеното за залесяване място се пробиват дупки с обикновен тирбушон, а след това се набождат там клечки за зъби. Плоските клечки за зъби порастват в готови летви за заграждане на дворовете, а облите при по-старателно отглеждане стават големи греди за строеж. А малките колове, нужни за огради, се получават от насаждане на обушарски клечки за подметки. Но на тях много вредят проливните дъждове, затова трябва да се пазят с чадъри...

Нравите на една наша река¹

БУРИ И НАВОДНЕНИЯ

Службата за времето, като съобщава за силните бури, които се разразиха онзи ден, и ни казва, че реките Росица и Осъм били силно придошли и излезли от коритата си, та направили маса пакости по Севлиево, Троян и пр.

Значи Росица, вместо да роси, влече, а река Осъм станала Шестнадесет. Но затова пък през лятото много намалява и става река Четири. Дори и по-малко.

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 8973, 30 юни 1939, с. 4. Подпис: Бобо. – Б. ред.

Курортните ни благоустройства¹

Минният съвет при Министерството на търговията е решил да се отпуснат 500 хиляди лева за благоустройството на курорта Баня.

Самите курортисти не са особено възхитени от това, защото миналата година бяха свидетели как точно през курортния сезон цялата Баня се разкопаваше за канализация, а сега стана същото за правене на паваж. Ерго, всички изгледи са, че новото благоустройство ще се позабави, за да стане не през есента или пролетта, а всред идния сезон.

Освен това:

– Защо ли, аджеба – питат се с тревога курортистите, – тези 500 хиляди лева ги отпуска Минният съвет? Има си хас да почнат да копаят Баня за търсене на мини? Спасявайте се!

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 9003, 4 август 1939, с. 4. Подпис: Борзек. – Б. ред.

Кой курорт от какво лекува¹

Централен курорт – София. Лекува от провинциална скука и от тежки кемери.

Централният затвор в централния курорт. Лекува от kleптомания, убийствомания и пр.

Планински курорт – Берковски манастир. Помага особено на министриабли и лекува от големанство.

Искърски курорт – Карлуково. Макар че не се позволява къпането в Искъра, който тече покрай самото леговище, помага на всички, които страдат от разстройство в сивото вещество на мозъка...

Морски курорт Св. Анастасия. Лекува сигурно от закоравяло партизанство и пръскане на слухове.

Домашен курорт – кофа студена вода. Кофата се излива върху главата на съпругата, която е припаднала, за да бъде изпратена на курорт. Средство абсолютно ефикасно.

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 7782, 26 юли 1935, с. 4. Подпис: Борзек. – Б. ред.

Рецепти за курортните гостилничари (Начини за приготвяване на разните ястия от българската кухня)¹

Таратор. Лъжичка кисело мляко в цял гювеч вода. Малко чесън, че е доста скъп, и повече оцет за киселина. При нямане на краставица – нарязва се зелена любеница.

Суши, чорби и пр. Изплакват се тенджерите от разните гозби, образуваната мазна течност се слага на огъня да възври и се сервира с повече сол и пипер.

Тас кебап. Всички останали парчета месо по чиниите на клиентите се кавардисват наново. Дафинов лист (или върбов) и черен пипер.

Кебапчета. Купува се от касапина по 8 лева килото готова кайма, смесена добре, за да се не виждат накълцаните мухи, примесва се с останали по масите залъци хляб и се правят кебапчета за по един лев. Продават се по два.

Кюфтета. Употребяват се непродадените от вчера кебапчета...

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 7782, 26 юли 1935, с. 4. Подпис: Бобо. – Б. ред.

Варна в София¹

Тъй като дяволската Варна е доста далечко от софиянци, рецептата, по която се правят бани, можем да препоръчаме на жителите от всеки български вътрешен град.

Първични елементи:

H₂O – вода от който и да е столичен водопровод.

Витамин D.

Една пълна горубленска кола.

Синило за бельо.

Горчива краставица.

Корито за пране.

Кисело мляко.

Фантазия.

Начин на приготвянето:

Напълва се коритото с H₂O – химическия знак на водата, в която се разтваря половин чаена лъжичка обикновено синило. Добавя се супена лъжичка готварска сол (но морска) и една горчива краставица (крива или права безразлично), смачкана на пюре.

Пълното корито се поставя в двора, така че слънчевите лъчи силно да го пекат и образуват витамин D. Витамините лесно се виждат с увеличително стъкло. Купува се от някой горубленски туземец една кола искърски пясък (100 лева, а с пазарлък 55). Изсипвате пясъка от едната страна на коритото, прекръствате се и лягате в него.

Не е лошо предварително да сте измили тялото си на градската баня, където телякът да извади от кожата ви излишните фитили и макарони, за да действа по-ефикасно витаминът.

Начин за ползване от морската баня:

Лягате в коритото, гол, разбира се. Най-много можете да сложите къпални гащички, дамите, както наме-

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 7765, 5 юли 1935, с. 3. Подпис: Боря Зевзека. – Б. ред.

рят за добре (обикновено – за смесен плаж – с костюмче, а за женски – абсолютна голота е за препоръчване, особено когато някое перде на отсрещен прозорец нервно помръдва).

Легнали потапяте няколко пъти главата си във водата и правите опити да плавате, при което нагълтвате от течността малко количество, колкото да усетите горчивия и солен морски вкус, после се изтягате срещу слънцето, затваряте си очите, и тук е най-важният момент: напрегателната фантазията си, докато почнете на хоризонта да забелязвате параходи. Особено сполучлива ще бъде морската ви баня, ако също от лявата си страна почнете да виждате кулата на Евксиноград, а от дясната – фара на Галата. Последното условие е необходимо, за да се почувствате почти безплатно на скъпия варненски курорт. След около половин час излизате от водата и се търкулвате на пясъка, където вече с малко нагъване на фантазията можете да чуete със собствените си уши звуците на морската музика.

Щом се зачерви кожата ви, банята е свършена. Изтривате тялото си най-напред с ръце, а после и с носната си кърпа (малко употребявана).

Вечерта, ако не можете да заспите до три часа, намазвате кожата си с кисело мляко. При имане на ръка крем „Нивеа“, употребявате него, а киселото мляко консумирате. В случай че поради високата температура вместо киселото мляко изядете „Нивеата“, не се тревожете, това е универсално средство и като „вътрешно“ ще ви подежда благотворно върху напуканата кожа. На сутринта олющват кожата си и я дават на домашната котка, да се възползва и тя от морския курорт.

P.S. Моля фабрика „Нивеа“ да ме изненада с една кутия от своите препарати! Адрес: редакцията. Внимание да не попадне пратката в ръцете на администрацията, че ще бъде конфискувана, а аз – глобен за правене на реклама чрез литературно съчинение...

Курортопрекарване¹

Когато на мен и съпругата омръзне да окосъзерцаваме курортохайлайфа и да прахогълтаме в центрокурорта, тогава чрез усилено кракодвижение отиваме в зеленорието и там въздухолапаме, докато почувстваме стомахороптание. След това става домозавръщането при чушкоядието и доматоконсумацията. Защото кракоотидем ли в ресторант „Елеганс“ и направим шницелопоръчка, наистина имаме голяма стомахоприятност, но след това настъпва голямо банкнотохарчене.

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 10194, 6 август 1943, с. 4. Подпис: Борю и съпружие. – Б. ред.

Контрабандата на параходния котарак¹

Морякът Янко е отдавнашен служащ по нашите параходи и е известен освен с прякора „Капитан Янко“, още и с това, че обича да си прекара някоя малка контрабанда, колкото да изкара някой лев, за да си погуляе на брега.

В един от нашите крайморски градове (не е важно дали е Варна, Бургас, или най-новото ни пристанище – Царево) параходът е пристигнал, пътниците слезли и стоката разтоварена, но митнишкият стражар все се разхожда по кея и наблюдава екипажа, който се готви също да слезе.

Задава се Янко с едно куфарче в ръка и подсвирквайки си, иска да мине покрай митничаря.

– Хей, Капитане, я чакай! Какво има в куфарчето? – спира го стражарят.

– Нищо, нищо. Един котарак. Искам да го занеса на старата, че са се навъдили у дома калабалък мишки.

– Я, отвори да видя!

– Недей бе, стражарче, недей, моля ти се, че едвам го хванах по парахода. Цял час го гоних.

И Капитанът се опитва да мине, но митничарят го хваща и отваря куфарчето, от което действително излиза големият параходен котарак, който веднага силно побягва по стълбичката и се скрива в парахода.

– Какво направи, бе? Ей, че си неразбран! – извика Янко на митничаря и се затича след котарака.

След десет минути той пак излиза със същото куфарче, а стражарят се още смее на комичната сцена с бягството на котарака, преследван от стария моряк, който сега му казва:

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 8398, 13 август 1937, с. 4. Подпис: Д-р Брум. – Б. ред.

– Смей се, смей се, че на теб ти е лесно, ама питай мене как го хванах! Сега да се съдереши, не ти давам да го изпуснеш.

– Карай, карай, Капитан Янко – казва митничарят и го тупа по рамото, – котките не се обмитяват! Носи я на старата да ѝ лови мишки!

А котаракът този път си мъркаше спокойно край печката на параходната кухня.

Изглежда, че този път в куфарчето е имало поне някое и друго шише чист гръцки зехтин, защото Капитанът тази нощ добре си погуля под звуковете на любимия си инструмент – латерната...

Речникът на Новобогаташов¹

Неопростим факт е, че войната влиза в историята и става, значи, истерическа, ама жената, като рекла:

– На опера ще ме водиш, зере аз съм ентелегентна дама.

– Недей ма, жена, ами да отидем на перета, че има повече шенлик и барелини-марелини.

Купих билети на Черната на дубло цена, после взех едно таксе, качихме се, то се плъзна по паваша и за момент отидохме пред хвода на театро̀то. Промъкнахме се през гъмжилото в калидора, хеле наместихме се на меките столове, „фостоили“, дето им викат, и след малко, без никак-ви сирени, стана затъмнение. Аз задряхм още като почнаха да свирят авантюрата. Пък на първото действие безбиле съм почнал да хъркам, та жената ме атакува няколко пъти с лакета в ребрата, че щеше да ми пробие гръдния дюнкер (бункер).

Харно, ама по-нататък, види се, и на нея се доспа, че се прозина няколко пъти и в антракса рече да си вървим. Като си тръгнахме, тя рече:

– Язък за парите.

Ама аз нали зная по малко францъзки, отговорих й:

– А бе просто за теб „тут а пари“, демек всичко е пари? Не можа да разбереш, че сега ний сме много опаричени.

– Не се казва – ми отговаря и тя с купешки приказки, – не се казва „опаричени“, ами „парализирани“.

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 10238, 24 септември 1943, с. 4. Подпис: Борзек. – Б. ред.

Xaoc

Великото и смешното¹

Той беше велик в своето отечество. Надарен с високи добродетели, силна воля и здрав разсъдък, той пое в своите силни и чисти ръце всички държавни функции и избави страната си от нещастното положение, в което я бяха тикнали разни корумпирани водачи.

Той води война, победи и извоюва за отечеството си едно отлично външно положение. Веднага след това се залови за вътрешното устройство: за кратко време се справи с всички многобройни паразити, които в продължение на ред години причиняваха в организма на държавата само морално разложение и финансово разстройство.

И той стана един съвременен идеален диктатор. Диктатор справедлив и крайно необходим за създадените условия. Всички честни и умни хора имаха неговата безгранична подкрепа.

В Министерския съвет излагаше ясно и открито мероприятията, които беше решил да прокара, а господа министрите веднага се съгласяваха с него, и то не само вследствие на естествения страх пред всесилния човек, но и защото искрено вярваха в непогрешимостта му. И наистина реформите незабавно даваха отличните резултати, които големият държавник като че бе изчислил с математическа точност.

От това само до известна степен страдаше самолюбие на господа министрите, но никой не се осмеляваше да влезе в противодействие с него: прозорливият му ум веднага би схванал дребните подбуждения на тази опозиция и с един замах би унищожил всеки, който иска да постави над интересите на страната своите амбиции.

Наричаха го „просветен тиранин“.

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 22 – 26. – Б. ред.

И страната блаженстваше.

* * *

Може би читателят ще си каже:

– Ах, щастлива страна! Где и в България такъв човек, че да ни оправи? Само другаде ли ще се раждат велики държавни мъже?

Не завиждайте, господа, на тази страна, защото щастие то ѝ не бе задълго.

Веднъж имаше важен държавен съвет. Министрите със страхопочитание слушаха силните думи на гениалния човек относно някаква нова реформа, която щеше да спечели за страната много и отлични изгоди.

В това време долу, при външната врата на Министерския съвет, се чу някаква глъчка. Диктаторът веднага натисна звънеца.

– Какво има?

Въоръжен стражар доложи:

– Една жена, господин президенте, е дошла и се разправя с часовете.

Президентът веднага разпореди:

– Часовете незабавно да изпълнят дълга си: арест, а при съпротива – куршум!

– Разбирам, господин президент, толкоз повече че тя иска да влезе направо тук, в Министерския съвет.

Всички се смаяха:

– Как? Тук? В самия Министерски съвет?

А президентът снизходително се усмихна:

– Бедната, тя е побъркана. Кажете само да я закарат в лудницата.

Женски глас изпищя и една жена се втурна вътре, дотича до масата, на която господата заседаваха, и се развика право в лицето на гениалния държавник:

– В лудницата ли? Теб, теб трябва да закарат в лудницата, никаквецо, щом може да си помислиш, че ще се отървеш така лесно от мен.

Гениалният държавник се смути, но министърът на войната скочи, хвана жената за раменете, разтърси я и ѝ каза:

– Вие знаете ли на кого говорите? Това е най-могъщият човек на отечеството. Той е всесилният наш господар.

Тя го блъсна и извика:

– За вас може да е силен, но пред мен той е нищожество.

И добави:

– Аз съм жена му.

Министрите скочиха и почнаха да се кланят:

– Ах, госпожата на нашия велик президент?... Вие ли сте, милостива госпожо? Особено ни е драго.

Тя не им обърна внимание и изрече пак в лицето на могъщия диктатор:

– Ти какво ли си рече? „Вечно ще я оставям аз самичка, затворена в забутания домашен ъгъл да се грижи за кокошките, а аз ще се забавлявам и ще ѝ разправам, че върша важни държавни работи“. Държавни работи – голямо чудо! Държава – вятър... Никаква държава! Знай, че над държавата ти имаш жена. И тази твоя жена няма да търпи твоето незачитане към нея. Ставай веднага да вървим на кино. Защо правя нови рокли, когато няма да ми ги видят хората?

– Но, драга моя, недей така... почакай да свърша заседанието!

Другарите му го погледнаха и видяха как за миг великият човек стана малък, малък...

Тя му тропна с крак:

– Не, ставай веднага! Тези мижитурки могат и без теб да заседават.

Военният министър пак скочи:

– Моля, госпожо, кой е „мижигурка“?

Тя веднага му се тросна:

– Той моят мъж е мижигурка, а вие всички сте негови малки мижигурчета.

Президентът стана и съобщи, като поглеждаше боязливо към жена си:

– Господа, заседанието е свършено. Остава ви само да подпишете моето предложение...

И този велик мъж хвана под ръка своя домашен диктатор и излезе от Министерския съвет.

Министърът на войната се осмели и подписа предложението при особено мнение.

А останалите господа министри дори получиха куража да го подпишат с думите: „не сме съгласни“.

Това ставаше за първи път.

* * *

Никой не знаеше как големият диктатор уреди домашния си конфликт, но той още на другия ден хвана в ръцете си държавното кормило. Обаче корабът вече не вървеше. Разколебах се вече в неговото всемогъщие най-напред министрите, а след това и всички останали политически личности. Всеки от тях си казваше на ума:

– Я го виж, и той като нас се страхува от жена си. Щом тя е по-силна от него, тогава поне нея да турим за диктатор, че да се оправи. Ха-ха-ха-ха – смееха се вътрешно и злорадо господа политиците.

И величието на спасителя на страната беше компрометирано и се занизаха политически интриги, непокорства, смутове и накрая революция, която смъкна гениалния човек от положението, което беше заел чрез своя ум, справедливост и непосилна борба.

Всемогъщият човек, победителят на външните врагове, спасителят от вътрешните злочестия, великият укротител не можа само да укроти собствената си жена.

Демаскиране. (Карнавалска фантазия)¹

Добре че бе сън. Дано не е тъй и в действителност.

И тъй, аз съм на длъжност демаскатор: имам право и свойство да демаскирам всекиго. Достатъчно е да го погледна в очите, и маската е свалена – аз го виждам такъв, какъвто си е, разбира се, много по-инакъв, отколкото във формата, която е приел, за да бъде във всеки случай по-красив, за да се хареса или угоди.

Аз трябва да запиша имената на всички, които носят маски, и списъците да донеса в градоначалството. Навред откритите резултати бяха поражаящи.

И с туй свойство на демаскиране аз отивам у дома, та следобед да се заловя с изпълнение на длъжността си.

Младата ми половина ме посреща на вратата по обикновено много нежно:

– Ах, соколе мой, ти се забави, а мене е тъй мъчно без теб. Нали знаеш, че аз съм щастлива само когато си ти при мен; аз само чрез теб дишам.

Поглеждам я случайно в очите и, о, ужас! Същите ѝ нежни думи ги чувам тъй:

– Ах, соколе мой, ти се забави, а аз имах неприятност с модистката: сметката за карнавалния ми костюм трябва да заплатиш. Ти ще се съгласиш, нали, ако искаш да те възнаграждавам с нежностите си?

Боже мой, кой е могъл да предположи, че зад тази девствена искреност на туй божествено създание се крият такива материални, еснафски подбуждения?

Свалям погледа си и чувам:

¹ Текстът е публикуван в сп. „Стар барабан“, год. I, бр. 33, 8 февруари 1909, с. 3 – 4. Подпис: Борйо Зевзека. – Б. ред.

– Хайде, по-скоро да ядем, мили мой герою. Ех, как приятен ще ми бъде сега обядът, като те чувствам тъй близо до мен.

През време на обяда аз поразен мълча и не смея да я погледна в очите, да не би да демаскирам нещо, което би било в състояние да развали това ми семейно щастие, при което се чувствам тъй блажен.

Излизам на улицата. Срецам един приятел, който, след няколко комплименти относително „литературната ми дейност“, ме замолва да му заема една сума:

– Знаеш, тати е на легло, а заплатата ми отиде по доктори; моля ти се, заеми ми: едно благодеяние ще ми направиш, което няма да забравя. Ти си кавалер и добър приятел...

Поглеждам го и...

– Снощи заложих часовника си в „Нова Америка“, та ми дай да го извадя. Ти си наивен, теб лесно ще те трогна и ще ми дадеш.

Бързо му давам сумата и заминавам с поглед в земята. И как съм съкрушен от тези открития!

Когато и да срещна на улицата, непременно ще е маскиран с маската, която аз всеки ден виждам на него, а зад нея – най-извратени пориви.

Нужно ми е да се развеселя. Отивам при Барон Георги. Кръчмата препълнена и публиката се залива от смях. А баронът, изправен, с мукавяна корона, говори:

– Вие, мои поданици и ярната ми интелегенция, додека съществува историята на България за мойо род, рода на Кракра, и аз съм от това семе инкогнито...

Поглеждам го:

– Вие считате мене за глупец, а всъщност съм похитър от всички вас. Вие плащате, а аз къркам и пия. Аз „глупецът“...

На булевард „Дондуков“ се приближава една непознатата дама – хубава, грациозна, със златоруси коси, прекрасни очи, зъби и форми.

– Господине, вие се преструвате, че ме не познавате!

– Извинете, госпожо, аз съм слаб физиономист, не мога да се сетя...

– Миналата година в Пловдив...

Поглеждам я в очите и съглеждам само едно око, другото стъклено, дебел пласт пудра, перука, каучукови форми, а под тях – една банкрутирала душа с най-мръсни инстинкти...

Не срещнах никого немаскиран. Като че целият свят бе един вълшебен маскарад – чудесно, изкусно устроен и нескончаем. Джебовете ми вече бяха пълни със списъци на демаскирани. Едвам успях да ги записвам. Най-после написах в рапорта до градоначалника: „всички живи хора“...

Добре че бе сън. Дано не е тъй и в действителност.

Бих искал с тези очи да погледна нашите политически дейци. А литераторите ни?

И теб, читателю, бих искал да погледна тъй.

Съвременни дефиниции¹

Старият виц

Учителят. Кажете ми, Иванчо, като вземем едно цяло нещо, например парче месо, и го разделим на две части, после още на две, после още на две, докато стане на малки, едвам видими частици?

Иванчо. Кълцано месо, господин учителю.

Учителят. Тъй ли? Ами после ако съберем отделните части, какво ще стане?

Иванчо. Ще направим кюфтета, господин учителю.

* * *

Новият виц

Учителят. Кажете ми, Иванчо, ако вземем едно цяло и го разделим на две части, после още на две, после още на две и още на две, докато стане на малки, едвам видими частички, какво ще стане?

Иванчо (*мисли*). На две... на четири... на осем... едвам видими частици... (*Сееща се.*) Аха, това е разцеплението на партиите.

Учителят. Тъй ли? Ами после ако съберем отделните части, какво ще стане?

Иванчо. Нищо, господин учителю. То ще стане коалиция, ама нея вече за нищо не я бива.

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 5315, 7 май 1927, с. 4. Подпис: Б. З. – Б. ред.

За класическата българска беда¹

Когато Господ разпределял щастието между народите, пред него се явили депутации от всички нации.

– Какво искате вий? – попитал Господ най-напред римляните.

– Ний искаме държавническата мъдрост – отговорили те.

– Добре, имате я. Ами вий какво искате? – попитал Всемогъщият гърците.

– Нам, Господи, дай ни хитростта!

– Добре, вземете хитростта!

Приблизили англичаните:

– Господи, дай на нас властта над моретата!

– Нека бъде ваша – казал Бог, който бил отлично разположен и раздавал щедро със святата си десница щастието на народите.

На русите дал степите, на турците – кефа, на италианците – изкуствата, на евреите – парите, и пр.

Най-после попитал българите:

– Ами вий какво искате?

Българите се почесали зад тила и отговорили:

– Не можем още да ти кажем какво искаме, Господи, понеже помежду си още не сме се споразумели. Дай ни срок да се разберем и ще ти кажем с какво щастие да ни надариш.

– Добре, като се договорите, елате, че ми кажете!

Отишли си българите, но минало дълго време и те не се явявали още. Тогава Господ ги повикал:

– Абе, какво направихте, где се изгубихте?

– Ах, Господи – отговорили българите, – твоето желание да ни направиш щастливи ни накара да се разделим

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 5873, 16 март 1929, с. 4. Подпис: Б. З. – Б. ред.

на разни партии, които са на най-различни мнения по въпроса. Сега водим преговори да се коалираме, та като направим това, ще дойдем да ти кажем.

Понеже и този път се много забавили, Господ пак ги повикал.

– Е, коалираха ли се партиите ви?

– Какво ти коалиране?! Сега пък всяка партия се разцепи по на две и три. Но се надяваме скоро да се обединим и тогава ще дойдем да ти кажем какво искаме.

– Добре, но ми омръзна вече да ви викам, та сами елате, щом се разберете.

Българите си отишли, но и до този момент още не са се явили наново пред Господа.

Около един анекдот¹

Много ми хареса още когато за пръв път го чух от един приятел:

– Съгласно миналогодишната заповед на финансовия министър да се пристъпи към по-усилено събиране на изостаналите данъци, един бирник попада в бедната къща на някакъв селянин, който нито имал пари да си плати данъците, нито имал нещо за описване и изнасяне на публична продан. Както казва народът за такива къщи:

„С трън да влачиш, няма какво да закачиш“.

Въртял се бирникът, чудил се какво да направи, когато изведнъж чул отзад къщата някакво блеене:

– Какво е това? – попитал той смутения селянин.

– Моят овен.

– Я да го видим!

И видял бирникът един чудно хубав представител на овчата раса.

– Няма какво – заявил бирникът, – ще пристъпим към описване на овена.

– Моля – завайкал се човекът, – недей, господин бирник! Това е породист овен, как ще го опишеш? По-добре мен извади да продадеш, отколкото него!

– За теб няма да даде никой пет пари! Но за овена, щом е породист...

– Ама това и аз думам, господин бирник, породист е, та с него си изкарвам хлебеца. Белки ще станеш каил да ми измрат децата от глад?

– Тъй ли? Как си изкарваш прехраната с овена? Я обясни!

– Е ще, господин бирник, нали ти думам, че е от харен джинс, та селяните водят и пускат при него овците си

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 27 – 31. – Б. ред.

да им подобрява расата. А прочут е овенът ми и по околните села, та слава Богу, поминавам.

– Е, взимаш ли им за тази услуга пари?

– Хелбетя: за всяка овца ми плащат по 40 лева.

Бирникът се замислил.

– Наистина – казал си той на ума, – ако му отнема овена, нито ще мога да му прибера всичкия данък, нито пък той ще има с какво да живее.

И най-после предложил:

– Слушай, ще ти оставя овена, но с условие, че ще взимаш занаяд за себе си само половината от таксата за всяка овца, а половината, сиреч 20 лева, ще оставяш за държавата.

– Добре, нека бъде за държавата половината, господин бирник. Съгласен съм.

– Догодина ще дойда да си видим сметката, ама гледай да не ме излъжеш, че...

– Вяра, клетва, господин бирник, ще записвам колкото овци пуснем при овена и точна сметка ще ти дам.

Минала годината и бирникът отишъл при своя данъкоплатец:

– Хайде, приятелю, дай сега да си видим сметката!

– Каква ли сметка има, че да я виждаме, господин бирник?

– Как така, бе?

– Е, така: моят прокопсаник – овенът – тази година хептен ме засрами.

– Ама чакай де, ти нали ми разправяше, че той много добре си изпълнявал овенските задължения?

– Изпълняваше ги тогава, господин бирник, ама от когато разбра, че е станал държавен чиновник, не иска да работи.

– Ка-ак?

– Ето така, зле сторихме, господин бирник! Когато го назначавахме на служба, той чу това и сега не иска да се пресилва.

* * *

Това е сатирата за чиновниците, която, подобно на всички хубави анекдоти, получи такова бързо разпространение, че аз почти не можах да сюрпризирам никого.

Тъкмо почна да разправам:

– Някой си бирник, като искал да си събере данъците...

И слушателят ме прекъсва:

– И попаднал на някой си селянин, който не могъл да си плати данъците...

И така нататък, ако аз не го прекъсна, той ще ми разправи цялата история за забележителния овен.

А един приятел дори ми разправи нов вариант на анекдота: вместо овен главното действащо лице беше козел, който накрая, за да демонстрира обявената от него стачка, ритнал селянина и мушнал с рогата си бирника в корема.

Въобщо аз нямах голям успех с този анекдот. В едно семейство се бяхме събрали много гости и госпожиците ме помолиха да им разкажа нещо. С голяма предпазливост взех да разказвам най-опасния момент от анекдота:

– И понеже нашият овен е бил необикновено красиво животно, младите овци полудели от любов по него и почнали да си устройват с него рандевута...

В това време една стара и доста отвратителна госпожа, майка на пет-шест от моите захласнати слушателки, изведнъж ми кресна:

– Я, моля, моля, спрете със своите нецензурни приказки! Те не са за деца...

– Но аз разправам не пред деца, а пред госпожиците...

– Именно, именно...

Моите слушателки се развикаха:

– Ах, мамо, нека продължи, тъкмо разказва най-интересното...

Но строгата майка им заповяда да отидат в съседната стая и когато останахме сами, тя ми предложи:

– А сега заповядайте, разкажете вашия анекдот на мене!

– Благодаря – казах аз, като погледнах жълтото и увехнало лице на новата си слушателка, – изгубих всяко настроение, госпожо.

Вече не стъпих в това семейство.

Най-после попаднах на едного, комуто беше съвсем неизвестен анекдотът и който ме изслуша до края, но се оказа, че е чиновник. Щеше да ме набие.

Хаос¹

Кафетата пушеха, цигарите димяха, а разговорът се водеше на тема:

– Има ли оправия в България?

И отговорът беше, разбира се:

– Няма.

При това тия добри хорица, редовни вечерни посетители на кафене „Ерголям“, не бяха нито фанатизирани партизани – противници на днешното правителство, нито опозиционери по традиция.

Нищо подобно: напротив, това бяха повечето дребни собственици, които обаче многократно се бяха сблъскали с печалната българска канцеларска действителност и бяха си съставили съвсем nelаскаво мнение за старата, ръжда-сала и скърцаща държавна машина.

– А бе, я идете например в данъчното управление и ще видите, че не е злото в големината и многообразието на данъците, ами в това, че в продължение на пет дена ще ти вадят из едни мазни книжни баници някакви загадъчни цифри и на последното от тридесетях гишета ще се убедиш, че никой не може да ти каже точно колко данък имаш да плащаш.

Веднага взе думата друг:

– Ами я върви в акцизите, да видиш там оправия. Аз, господа, получавам червено известие за 4574 лева – някакъв допълнителен акциз за старо време. И понеже съм отчаян от разтаканиците по нашите учреждения, реших да ги платя, че да се отърва. Харно, ама на другия ден „др-р-рън“ звънецът у дома, и ето ти го: носят ми още едно червено известие, сега пък от Министерството на финансите, пак горе-долу за 4 хиляди лева. Следобед пак из-

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 32 – 35. – Б. ред.

дрънка звънецът и ми връчиха известие от данъчния агент за друг някакъв допълнителен акциз.

– Олеле, отидох, продадох ми къщичката – уплаших се аз, грабнах шапката и хукнах по канцелариите. И какво се оказа: всички известия били за една и съща сума, само че през който чиновник минала преписката, всеки ми пратил по едно червено любовно писъмце.

Нейсе, както и да е, оправи се работата и аз извадих и платих 4574 лева.

– Ех, слава Богу – въздъхнаха съчувствено слушателите, – леко си се отървал...

– Благодаря ви, господа, ама най-интересното е, че когато слизах по стълбата, срещнах един мой приятел – актьор:

– О, здрасти, адаш!

– Здрасти, адаш!

– Къде нагоре?

– А бе – казва ми той, – придърпали са ме за някакъв акциз, та ида да се оправям.

И ми показва червеното си известие. Аз останах изумен и рекох да не е измъкнал червената хартийка из джеба ми. Същата сума, 4574 лева, и същото име.

Тогава едва ми светна пред очите. И аз съм Стефан Кирчев, и той Стефан Кирчев. Само че аз нямам нищо общо с никакви акцизи, а той по-рано уреждаше театрални представления. И аз се чудех защо на моите известия пишеше: „допълнителен акциз върху входните театрални билети“.

– Че каква стана тя бе, Стефане – му казвам, – аз току-що платих също такава сума за същото нещо.

И му показах безбройните червени известия, с които напоследък ме бяха подгонили.

Той подскочи от радост:

– Ха, та ти си платил вместо мене! Благодаря ти, адаш!

И като се обърна, хукна надолу по стълбата.

Някой от компанията се обади:

– Понеже по погрешка са събрали тази сума от тебе, ти можеш да си вземеш парите обратно?

На това потърпевшият отговори:

– Господа, аз съм беден човек и често имам голяма нужда от пари, но не се наемам да тръгна да получавам сумата назад.

Взе, разбира се, думата и друг пострадал:

– Мен, господа, ме глобиха само с 20 лева за това, че не съм бил гласувал в последните общински избори. Не ми е за нищожната сума, но защо да ме глобят несправедливо. Аз съм съзнателен гражданин и ми е обидно да ме смятат, че не желая да упражнявам това свое свещено право. Отивам в общината да се разправам. А знаете каква бъркотия е и там.

– Знаем, знаем...

– О, нещастнико, значи за 20 лева ти в общината се реши да влезеш...

– Не е въпросът за парите, ами исках да установя истината.

– Е, как я установи?

– Никак. Дойде работата най-после до съда. Съдията ми казва:

„А бе, господине, не е голяма работа, платете си 20-тях лева, па си гледайте работата. Не сте само вие. Ето тук досега съм осъдил около 2500 души по същата причина на същата глоба. Най-после нека сме доволни, че общината е почнала да прилага строго изборителния закон“.

– Е, пред тези силни аргументи на съдията аз, тъй да се каже, от патриотизъм платих 20-тях лева и си отидох. И знаете ли накрая какво се оказа? Че в общината направили една много малка грешка: глобили всички тези, които са гласували, и не глобили негласувалите.

Женски труд¹

Господин Йорданов влезе в учреждениято и попита първия срещнат разсилен в коя стая трябва да отиде да му направят нужната справка, за да получи някакъв препис от удостоверение.

– Горе, третия етаж, стая номер двайсет и едно – отговори разсилният и си отиде по работата.

Господин Йорданов, понеже обичаше да си поиграва на комар и главно на „тридесет и едно“, качвайки се по стълбите, весело си каза:

– Двайсет и едно, а? Дубло! Тегля фигура. Печеля.

Пред стая двайсет и едно стоеше друг разсилен. Господин Йорданов беше в отлично душевно разположение. Той подаде цигара на разсилния и го попита:

– Как те казваха бе, приятелю?

– Георги, бай Георги, тъй ме викат тук.

– Ха, бай Георги, я ми кажи чиновникът от номер двайсет и едно дали е вътре?

– Вътре е, заповядайте!

Чиновникът не беше един, а трима, и то не чиновници, а чиновнички, сиреч млади госпожици, всичките с начервени устни и оскубани вежди.

– Моля да ми издадете един препис от удостоверението, на което ето номера и датата!

И господин Йорданов подаде на най-близката маса една бележка, която госпожицата взе бързо, поправи си с гребена алагарсона и каза на просителя:

– Почакайте малко!

Просителят, бидейки човек достатъчно възпитан, отстъпи до вратата, за да даде възможност на чиновничката спокойно да му приготви нужния документ.

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борю Зевзека „Дон Кихот Таласъмски. Хумористични разкази“, 1935, с. 24 – 28. – Б. ред.

Тя натисна звънеца:

– Я, бай Георги, ми подай от другата стая червеното мастило!

– Виж, с червено мастило е по-добре – каза си на ума господин Йорданов, – удостоверение, написано с червено мастило, има по-голяма тежест.

– Дълго и широко удостоверение ми съчинява нейна милост – пак си помисли господин Йорданов след половин час, като видя, че госпожицата вече пише цели две страници.

Но всичко има своя край, така че и удостоверението най-после биде свършено?

Звънецът пак се натиска:

– Бай Георги, ти нали познаваш моя хубостник?

– Познавам го. Нали дето онзи ден му занесох трендафилчето и писмото?

– Да, върви у дома му и му дай това писмо! Той още спи навярно. Снощи цяла нощ е скитосвал! Кажу ми, че това е последното писмо от мен.

– А, ето какво удостоверение писала тя – пак пошепна на ума си господин Йорданов.

В канцеларията настъпи голямо вълнение. Другите две чиновнички наскочаха от местата си:

– Как? Нима скъсваш с него? Окончателно ли?

– Разбира се. Ходил снощи по кабарета и гулял с момичета. Поне и мен да беше взел, а той: когато няма пари, прави ми разни сцени, че съм била миткала с офицери, а когато има – гуляе с други. Да ги нямаме такива. Таман трима ме чакат. Па и някой гвардеец мога да забъркам, само да си оксигенирам косата...

Просителят се осмели да вземе думата:

– Моля ви се, какво стана с моето удостоверение?

Госпожицата с бъдещите оксигенирани коси го погледна с известно учудване:

– Какво удостоверение?

– Дето ви дадох бележката. Ето я на масата.

– Аха, да! Я вземи, Марийке, та направи справка на господина!

Марийка взе бележката, седна на масата, прочете я, пак стана и отиде при масата на третата чиновничка.

– Чакай да видим печата ли ще вземе, или дебелия регистър – мислено си каза просителят.

Обаче Марийка нито взе печата, нито дебелия регистър.

– Я ми дай пудрата си, да се погримирам, па Кети ще ми услужи с червилото; моят лайхнер снощи го изгубил на дансинга.

– Ами моята справка? – каза вече гласно и доста нетърпеливо господин Йорданов.

– Вашата справка ще ви направят при архивата в стая номер тридесет и едно.

– Е, вече печеля. Тридесет и едно печели – каза си на ума и пак получи добро настроение просителят, като тръгна към посочената канцелария.

И там пред вратата стоеше разсилен, който пък съществуваше под фирмата „бай Димитър“.

– Архиварят е вътре, заповядайте!

Обаче го нямаше: там беше една значително дебела чиновничка, тоже а ла гарсон, и то оксигениран, и тоже с пудра по бузите и червило „лайхнер“ по устните.

– Господин архиварят излезе ли?

– Архиварят ли? Не виждате ли, че съм тук?

– Извинете, госпожице архивар! Моля ви, направете ми тази справка, за да ми се издаде едно удостоверение!

– Сега, сега, веднага.

Звънеца.

– Бай Димитре, можеш ли да закопчавааш обуца с копчета?

– Мога зер.

– Ела, наведи се, че ги закопчай! Аман от тази пълнота! Олеле, не тъй, не тъй, ще ми скъсаш обувката! Чакай,

аз самичка! Само че не мога да се наведа. Ух опустяло, от какво ли пък толкова надебелях...

И архиварят с фуста се изправи и пак попита бай Димитра:

– Ами корсет можеш ли да разкопчаваш?

– И корсет мога.

– Хайде, моля ти се! Господинът ще се обърне малко към вратата.

Но господинът се вече нервира:

– Стига сте ме обръщали, ами я, моля, ми направете най-последната справка!

– Каква справка? Аха, тази ли е бележката? Стая номер 26, след това 14 и елате пак тук.

Сега вече нашият посетител, който в свободното си време често плащаше данък на своята слабост към „тридесет и едно“, се развика:

– Никакви 26 и никакво 14. На двадесет и шест ще трябва да тегля петорка, а на 14 се лежи и се чака. Нямам време да чакам. Сбогом!

Но в коридора той едвам забеляза, че вместо в 31 по погрешка беше влязъл в стая 32. И толкова беше възмутен, че само си каза:

– Значи изгорях, на 32 се изгаря.

* * *

И като си отиде господин Йорданов у дома без никакво удостоверение, той заяви на жена си, че е решил и трите си дъщери – ученички – още утре да ги отпише от гимназията.

– Ще ги дам в стопанското или друго някое домакинско училище.

– Защо? – учуди се от внезапното намерение на мъжа си госпожа Йорданова.

– Не искам да стават чиновнички: ще се намери някой по-нервозен от мене, та ще ги изколи всичките там в канцелариите...

Професионална страст¹

Една особена залиясия се чувстваше в съдебната зала на областния съд. Всички изглеждаха като чукнати в главата.

Гледаше се едно доста глупаво дело: държавата съдеше себе си. Сиреч, за обвиняем беше изправен началникът на една бивша военна част за това, че той през време на войната позволил, щото добитъкът на тази част да пасе в мерата на една градска община, без да бъде заплатена на общината определената за това такса.

Ще се разбере всичката аномалност на това дело, като се вземе предвид, че тази българска войскова част е отдавна разформирана и вече следа няма от нея, а самият обвиняем сега е в цивилни панталони и даже не си спомня своята вина.

Всичко изчезнало и отишло вече в анализите на историята, а останало само глупавото това съдебно дело под №^о еди-кой си.

А най-глупавото беше, че общината, за която държавата води това дело, не е била на българска територия нито преди войната, нито сега. Само през войната се е числила в границите на нашето велико тогава отечество, колкото да направи тази беля на войсковата част. И тази някогашна войскова част се намираше сега на подсъдимата скамейка в лицето на някогашния си началник.

При този съдилищен мизансцен – насреща трима съдии, отляво на тях прокурорът, отдясно секретарят на съда – обвиняемият с учудване виждаше срещу себе си изправен държавния адвокат, който още отсега хвърляше към него неприятелски погледи.

¹ Разказът е публикуван в книгата на Боря Зевзека „Дон Кихот Таласъмски. Хумористични разкази“, 1935, с. 60 – 63. – Б. ред.

Прочете се обвинението, даде се думата на прокурора, който като ученическа молитва избъбра една стереотипна фраза, че поддържа обвинението.

И най-после се изправи държавният адвокат.

Че като започна онази унищожителна филипика, каза и за пагубната небрежност на някои служещи, които забъркали държавните финанси до „степен на хаотичност“, каза и за ощетяваните по този начин общини, които именно за това били „дошли в състояние на пълно банкрутство“ и пр. и пр. Най-после едва ли не изкара обвиняемия виновен за злополучния край на двете войни, „който водì нашата храбра армия за обединението на целокупния български народ“.

Даде се думата и на обвиняемия. И той предяви едно чудно искане:

– Понеже, господа съдии, не съм юрист и понеже и аз представлявам държавата, защото съм обвинен за това, че не съм заповядал на една българска част да плати някакъв данък на една българска тогава община, то ще моля почитаемия съд да разпореда щото господин държавният адвокат да дойде тук при мен и да ме защити, като ще защити по този начин държавната хазна.

И след малко съвещание съдиите се произнесоха:

– Държавният адвокат да защити в лицето на обвиняемия бившата българска войскава част срещу бившата българска градска община.

Адвокатът дойде при обвиняемия, поизкашля се и започна да говори отначало тихо и постепенно по-разпалено.

Най-после в увлечението си той забрави, че сам е обвинявал, и си представи, че отсреща стои друг адвокат, негов противник, когото трябваше да победи.

По едно време каза, като сочеше мястото, на което той преди малко стоеше:

– И аз, господа съдии, се учудвам на абсурдите, които изтъкна тук моят противник. Защитникът на противната страна дали от професионално заслепение, или даже от недобросъвестност, не знам, но той построи пред вас такива безсмислени обвинения, че право да си кажа, мен ме е срам да се наричам негов колега.

И веднага разбра, че го е прекалил, та се обърна пред съдиите и се извини.

– Нека ми прости колегата това третиране, но той напълно го заслужава.

Съдиите вече бяха започнали да се усмихват, а в публиката се чуваше кикотене.

Председателят го успокои:

– Нищо, нищо, вашият противник не ви се сърди. Продължавайте!

И чудно нещо: и този момент на малко спиране не можа да опомни разпаления адвокат. Той яростно продължи:

– Как може един юрист, ако има здрав ум в главата си, да иска една войска част да си плати данъка за минали години, и то на една община, която не е вече българска? Това е един юридически абсурд. Как може един български адвокат да пледира щото България да плаща на една неприятелски разположена към нас държава? Това е най-долно предателство спрямо нашето нещастно отечество. Това е държавна измяна.

Смях и силни ръкопляскания съпроводи края на пламенната реч на държавния адвокат.

Съдиите, вече заразени от смеха, бърже се оттеглиха на съвещание, а авторът на унищожителната за самия него филипика биде обграден и поздравен от намиращите се в съда негови колеги.

Военни случки

Примерът на фелдфебела Донков¹

Униние беше настъпило в този провинциален от средна величина град, който след войната беше останал без гарнизон – нямаше военна музика, не се мяркаха вече по улиците бодри войници, които караха сърцата на попростичките полуселски моми на града трепетно да се свиват от хубави чувства; не се срещаха вече и млади офицери, които със своите блестящи униформи предизвикваха в душите на госпожиците от по-отбраното общество най-съкровени възжеления.

А общо за града особено се чувстваше липсата на музика, с която бяха свикнали и която със своите военни маршове предизвикваше всеобщо повдигане на настроението на цялото гражданство.

Но милостив е Бог: след няколкогодишна скука в един прекрасен и исторически за града ден пристигна гарнизон. Гарнизонът беше малък, но и той си имаше своя началник, своите маршируващи войници и своите млади и хубави офицери. А най-главното – гарнизонът имаше своята неизбежна музикантска команда, фелдфебелът на която – Васил Донков, беше забележителен музикант и, както му е редът – добър пияч. Собствено, не беше само фелдфебелът Донков любител на хубавите питиета: всички музиканти до един имаха слабост към тях, но Донков беше в тази област пръв и напразно по-младите негови колеги от музикантската команда се стараеха да го достигнат. Донков непрестанно биеше рекорди.

Па и симпатичен веселяк беше вечно кривналият фуражка и червендалест фелдфебел Васил Донков. Всички го обичаха, включително и кръчмарите, макар че тях той обичаше да позакърпва. Те не му се сърдеха, напротив,

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 153 – 158. – Б. ред.

почерпваха го. И не само кръчмарите го черпеха, ами и мнозина други – инак къде можеше на Донкова да стигне фелдфебелската заплата за неговите безконечни гуляи.

Всичко вървеше идилично хубаво, докато един ден се чу в гарнизона, че в съседния голям град, където беше щабът на полка, бил пристигнал за командир един млад и енергичен генералщабен полковник, който бил убеден въздържател.

Не мина нито седмица, откакто беше дошъл този крайно неприятен за музикантската команда слух, и новият полкови командир пристигна да инспектира частта. Малкият гарнизон беше построен в целия си състав и когато се разнесе командата „За среща, за почест“, музикантите най-усърдно надуха своите инструменти с цел да умилостивят въздържателското сърце на новия си висш началник, който веднага след церемониала построи частта в каре и тръгна лично да прегледа физиономиите на войниците.

Той се спираше пред всеки по-здрав и бодър войник и му задаваше въпроса:

– Ти, момче, употребяваш ли спиртни питиета?

– Тъй вярно, господин полковник, по малко употребявам.

Най-послед дойде при музикантската команда. Нещастните музиканти вътрешно се кръстеха и си шепнеха:

– Боже, Господи, запази ни и спаси!

Само Донков беше спокоен и като че ли примирен с онова, което можеше да се случи. При това нему не беше за първи път да се явява пред разни кой от кой по-строги началници и все някак си беше успявал да се отърве. Флигорнистът беше първият, пред когото се спря командирът:

– Ти, подофицер (в музикантските команди няма прости войници – всички са подофицери), употребяваш ли спиртни напитки?

– Тъй вярно, употребявам, господин полковник, но по малко.

Флейтистът отговори:

– Тъй вярно, попийвам, господин полковник, но съвсем по малко.

Същото отговориха и баритонът, и басът, и тромбоните. Най-после полковият командир се спря пред знаменития Васил Донков, чието здраво и жизнерадостно лице особено му хареса.

– Ти, фелдфебел, употребяваш ли спиртни питиета?

Донков за всеобщо учудване на цялата част смело отговори:

– Съвсем не, господин полковник!

– Никак ли не пиеш? – повтори въпроса командирът.

– Никак, господин полковник!

– Браво, фелдфебел.

– Ще се старая, господин полковник!

– Поздравявам те.

– Покорно благодарим, господин полковник!

Фелдфебелът даваше отговорите решително, като гледаше полковника смело в очите. Това също хареса на началника и той му изкомандва:

– Две крачки напред!

Донков изскочи пред частта и полковият командир, като го посочи, обърна се към войниците с думите:

– Погледнете го, момчета! Виждате ли го какъв е здравеняк? Това е затуй именно, че не туря капка алкохол в устата. Нека той да ви служи за пример на всички. Всички следвайте неговия начин на живеене и вие ще бъдете така здрави, бодри и весели като него!

И действително, след заминаването на строгия началник значително се увеличи от страна на всички военни чинове консумацията на хубавия местен еликсир в този винарски център. Всички до един изпълняваха заповедта

на полковия командир и се стараеха да подражават на гуляйджията фелдфебел. Обаче подполковникът, който командваше малкия гарнизон, не можеше да прости на своя фелдфебел от музикантската команда задето беше излъгал полковия си командир, та по тази причина и за това, че Донков последователно и демонстративно се беше напивал няколко пъти поред, наложи му отначало малко наказание, а след това – едномесечен арест.

В това време полковият командир дойде на втора инспекция. Частта бе пак построена и полковникът поиска да види примерния фелдфебел.

– Сега ще пристигне – каза подполковникът и изпрати веднага да освободят от затвора и доведат фелдфебела.

След малко Васил Донков се изправи пред командира. Но последният се смая: фелдфебелът беше неузнаваем – до такава степен беше бледен и повехнал.

– Какво е това от тебе, фелдфебел, да не би да си започнал да пиеш?

Донков този път не посмя да излъже, па реши и да се оплаче от тежкото наказание, което беше получил, та отговори:

– Съвсем не, господин полковник. Добре си бях, докато си пиех, а сега вече цял месец ще стане как съм арестуван и не съм турнал капчица в уста и ето на какво замязах. Ще ме хване охтика.

Полковникът се разсърди:

– Кааак? Ти, значи, си пиел и ме излъга... Още един месец строг арест!

Донков се реши на отчаяна постъпка:

– Позволете, господин полковник, да ви помоля само за едно!

– Какво е?

– То се е видяло, господин полковник, че в затвора ще си умра, ами ми позволете малко винце да си сръбвам, та поне да си подсладя последните дни.

И понеже забеляза, че под мустака на командира се показа една скрита усмивка, фелдфебелът добави:

– Па и възможно е като си попийвам, да се отърва от проклетата охтика.

Някои от офицерите започнаха да се смеят, а това зарази и самия полковник, по лицето на когото се разля една добродушна усмивка и той каза гласно:

– Отменям наказанието на фелдфебела от музикантската команда и му разрешавам да си попийва, но с мярка.

Като чу това, Донков тихичко каза старата народна шега:

– Та без мярка и кръчмарите го не дават.

Спасил положението¹

След редица боеве полкът се оттегляше на почивка. Храбрият и строг бригаден командир беше дал заповед да се строят само офицерите, за да им изрази своята благодарност за отличното държане при последните военни действия и по своето обикновение да им каже няколко наиздателни слова за „бащинското отнасяне на началника към войниците“.

– Преди всичко, господа – каза накрая взискателният генерал, – преди всичко ротният командир е длъжен да познава отлично всеки свой войник: да му знае името и презимето, да знае от кое село е, да вижда как е облечен и даже да знае с какво е обут под ботушите. Да, господа, това го искам непременно: името, презимето, селото и партенки или чорапи има войникът на краката си. Защото обут ли е добре войникът, той е и здрав, изстинат ли му краката, той се разболява. Разбрано, нали?

– Тъй вярно, господин генерал.

Накрая генералът пожела тям и на войниците приятна почивка и си отиде.

И без това пожелание и офицерите, и войниците, които знаеха в боевете добре да се бият, знаеха така също да използват почивката с всичките ѝ възможни удоволствия: започна се едно безкрайно отваряне на получени от дома колети, войниците се разтичаха по съседните селища, за да си доставят разни продукти и питиета и въобще в целия лагер настъпиха крайно приятни дни и нощи. Нощите дори бяха още по-хубави: войниците свиреха, играеха хора или прескачаха веселите бивачни огньове, а офицерите в някоя палатка при чашка пиетие пееха военни песни, играеха на карти или разказваха разни анекдоти.

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 159 – 163. – Б. ред.

Но една сутрин, когато още не бяха се пробудили късно легналите обитатели на този весел лагер, бригадният командир пристигна и отиде право при полковия. След малко над палатките тръбата разнесе сигнала за тревога.

В миг всички наскочаха, а след 5 минути целият полк беше построен.

И прегледът започна. Бригадният командир се зададе от левия фланг и поздрави войниците от картечната рота:

– Здравейте, юнаци!

Войниците викаха дружно като един:

– Здрав желаем, сподин нерал!

Генералът се усмихна, явно доволен от дисциплинирания отговор.

И се приближи до ротния командир:

– Вие, капитан, опознахте ли добре войниците си?

– Тъй вярно, господин генерал.

– Онзи там, високият войник, във втората редица как се казва?

Офицерът си набърчи челото:

– Янко... Янко...

– Янко чий?

– Янко... не мога тъкмо сега да си го спомня, господин генерал.

– От кое село е?

– Струва ми се, от село Връбница.

– С какво е обут?

– С чорапи, господин генерал.

Бригадният се приближи до войника:

– Как се казваш?

– Янко Игнатов, господин генерал.

– От кое село си?

– От село Шияковци, господин генерал.

– Изуй си единия ботуш!

Войникът се изу и се показа една ужасно скъсана и изцапана партенка.

Генералът строго погледна командира на картечната рота и му заповяда:

– Вървете след мен!

Офицерът знаеше какво значи това.

– Отидох под арест – си каза той на ума и тръгна по-дир своя началник, който се приближи до следващата шестнайсета рота.

Пак поздрав и дружен отговор от войниците и пак въпроси към ротния командир, който също се оказа, че не знае точно нито имената, нито местожителството, нито начина, по който са обути неговите войници.

И него подбра генералът след себе си.

И така нататък. Бригадният командир с увеличаваша се свита от арестувани ротни командири се приближаваше до седма рота, гдето стана едно чудо.

– Я ми кажете, капитан, този тук войник как се казва?

– Пецо Стоянов, господин генерал.

– Как се казваш бе, юнак? – попита генералът войника и той веднага отговори:

– Пецо Стоянов, господин генерал.

– От кое село е? – биде запитан пак офицерът.

– От село Долни Криводол, господин генерал.

– Отдека си бе, герой? – пак се обърна бригадният към войника.

– От Долни Криводол, господин генерал.

– С какво е обут войникът?

Ротният веднага отговори:

– С чорапи, господин генерал.

– Я, войник, се изуи!

Войникът си изу левия ботуш и се оказа действително обут с чорапи.

Командирът на седма рота знаеше безпогрешно имената, селата и как са обути и вторият, и третият, и четвъртият войник.

Това предизвика учудване и съмнение даже в полковия командир, който познаваше командира на седма рота като един крайно хитър и находчив човек. Бригадният също забеляза усмивки по лицата на хората от съседните части и като посочи най-стария войник от ротата, попита капитана:

– Как се казва войникът с увисналите мустаци?

– Тренчо Василев, от село Новоселци, обут с партенки, господин генерал!

Генералът се вгледа добре в лицето на стария войник.

– Как се казваш?

– Тренчо Василев от село Новоселци, обут съм с партенки, господин генерал.

– Я излез три крачки напред! Ти не беше ли ординарец при мен?... Отговаряй!

– Тъй вярно, бях едно време вестовой у вас, господин генерал.

– Не се ли казваш Михаил Цонков?

– Тъй вярно, господин генерал.

– Ами откога стана Тренчо? А? Отговаряй!

– Откога ротнио ме прекръсти, господин генерал!

– Ами защо казваш, че си от Новоселци, когато си от Владая?

– Ете, защо така ме викна ротнио, господин генерал.

– Ами с какво си обут? Право казвай!

– Едната ми нога е у чорап, другата у партенка. Ротнио така рече: „с какво кажем, че си обут, такова че събуваш. Ако викнем „партенки“, че събуеш левата нога, ако викнем „чорапи“, че събуеш десната“...

– Стига, разбрах! Вие, господа – обърна се бригадният към смеещите се арестувани офицери, – вие сте свободни.

И веднага добави:

– Командирът на седма рота... също е свободен. Този път му прощавам само за неговото остроумие.

Храбрите музиканти¹

Излезе заповед по полка, според която всички чиновници от музикантската команда бяха представени от самия дивизионен началник и наградени с ордени за храброст.

Това обстоятелство произведе сензация в целия полк: музикантите – никой друг, а те, тези страхливци, тези най-недисциплинирани войници, те ще получат ордени за храброст. Всички се чудеха, а най-много – самите музиканти. Капелмайсторът недоумяваше и напразно ровеше паметта си, за да си спомни макар и най-слабото проявление на някаква храброст от страна на неговата разпасана команда.

И той биде обхванат от голямо безпокойство, когато в навечерието на раздаването на ордените му съобщиха, че го вика полковият командир при себе си. Набърже се облече капелмайсторът и в залисията си беше препасал сабята от дясната страна, та чак по пътя към щаба забележи и поправи грешката си.

В щаба той съобрази да се осведоми най-напред от адютанта:

– За какво ме вика командирът?

– Да те пита какво сте правили през нощта срещу знаменитата за полка дата – 14 октомври.

– Кога какво сме правили?

– На 14 октомври нали помниш, че пленихме цяла неприятелска дивизия? Та какво сте правили през нощта, за това ще те пита полковникът.

Адютантът излезе по работа и в стаята му остана сам капелмайсторът, който си прехапа устните:

– Олеле, загазих! – прошепна отчаяно той и си спомни цялата тази нощ на голямо пиене.

¹ Разказът е публикуван в книгата на Борис Руменов „Нашите великани“, 1944, с. 164 – 168. – Б. ред.

Полкът водеше бой, а музикантите, изплашени и унили, се потайваха зад нестроевата рота. Изплашени бяха от много гърмежи, а унили – за това, че през този опасен ден не бяха пийнали нищо. Привечер обаче се научиха, че наблизко вдясно се намирало някакво изоставено село, в което имало две безстопански изби, препълнени с отлични вина. Капелмайсторът веднага вдигна под тревога своите музиканти и след дълго лутане в тъмнината най-сетне блаженото село биде намерено.

Намърдаха се в първата изба и под ръководството на самия капелмайстор падна незапомнено пиянство: играха ръченица, пробиха големия барабан, пиха вино през инструментите, погребваха фелдфебела, който пиян беше легнал на земята, венчаха флейгиста с флигорниста, който се беше облякъл в някакви женски дрехи, и още хиляди лудории направиха тези велики гуляйджии.

А след полунощ най-малкият музикант – барабанчикът – дойде отвън и съобщи, че другата изба били окупирани кавалеристите от щаба, които той забелязал как пристигнали на конете си и се установили в отгатышната половина на земния рай.

Капелмайсторът освирепя:

– Строй се! – изкомандва той. – Момчета, да отидем да ги атакуваме и да им превземем избата.

– Да ги атакуваме, ура-а! – изреваха в един глас музикантите, като грабнаха инструментите си и веднага тръгнаха, водени от барабанчика. Когато приближиха и в тъмнината забелязаха мяркащите се фигури на кавалеристите, капелмайсторът спря музикантите и ги строи за атака.

След малко се разнесе едно мощно „ура“ и музиката засвири „Шуми Марица“.

Кавалеристите веднага наизскачаха от кръчмата, която бяха заели, качиха се на конете си и в кариер излягаха в противната посока, а музикантите незабавно окупиха втората изба.

Как свърши новото пиянство, капелмайсторът вече не можеше да си спомни.

* * *

Адютантът влезе и попита замисления капелмайстор:

– А бе, ти влиза ли при командира?

– Не съм още.

– Хайде влез, че те чака!

Полковникът го посрещна тържествено:

– Здравейте, капелник!

– Здраве желаем, господин полковник! – отговори капелмайсторът, като объркано си свали фуражката и отдаде чест.

– На гола глава не се козирува – забележи му командирът, – наложете си шапката!

Капелмайсторът си турна фуражката с козирката назад.

– Виждам, капелник, че сте развълнуван от голямото отличие, което ви се дава, но то е съвсем заслужено. Знаете ли какъв подвиг сте направили през нощта срещу 14 октомври?

Капелмайсторът си спомни пак за пиянството.

– Виноват, господин полковник.

– Пак не знаете как да отговорите. Не „виноват“, а „покорно благодарим“!

– Покорно благодарим, господин полковник.

– Тъй! И отечеството ви е благодарно за това, че вие с вашата команда, след като в село Ючклисе сте намерили целия щаб на противника заедно с генерала, командващ неприятелската дивизия, сте съобразили, извикали сте

„ура“ и сте се хвърлили с музиката си в атака. Щабът на неприятелския генерал в бягството си се натъкнал на други наши части и те го пленили. Но заслугата е ваша и дивизионният началник благоволи да награди цялата ваша команда с ордени. Разбирате, нали?

– Разбирам – прошепна капелмайсторът.

А той започна да разбира само, че през онази нощ конниците, които те бяха взели за наши кавалеристи, са били страшни неприятели... И косите му настръхнаха.

А след малко му се напукаха и устните, когато адютантът му съобщи, че всички пленници са били добре въоръжени с пълни револвери и остри саби.

Както и да е, на другия ден върху геройските гърди на музикантите бяха окачени ордени за храброст.

Капелмайсторът, неговият фелдфебел, па и другите музиканти започнаха да се поокопитват и дори да се надуват.

След този ден в музикантската команда пак се заредиха нескончаеми гуляи, които свършиха едвам когато полковият командир, насърчен от славата, която доставиха музикантите на полка му, издаде заповед, според която при всяка атака музиката да влиза в боя и да свири „Шуми Марица“.

Музикантите веднага изтрезняха и устните на всички се попукаха. А капелмайстора и фелдфебела ги втресе. Въобще всичките чиновци от тази команда излязоха от строя и постъпиха по болниците на лечение.

Зимни чудеса по фронтовете

Защо не експлодират гранатите. Разчистване на мъглата. Компенсационни сделки със студа¹

На телеграфната агенция „Кукуригейшън броджакстен прес“ съобщават от Албанския фронт, че вследствие на големите студове траекториите на оръжията били замръзнали. И сега всички хвърлени куршуми и гранати, без да експлодират, просто висели закачени на своите траектории.

Коментаторът на радио „Нашинал Кукуригейшън Къмпани“ тази сутрин събщи от Поградец, че на фронта била паднала мъгла, гъста като сирене. Специални пионерни части, въоръжени с ножици, били изпратени да режат мъглата и я изнасят с камиони, за да я хвърлят в морето.

Същият коментатор заяви в четири и половина часа сутринта, че понеже на Африканския фронт е много горещо, то аеропланите понастоящем са заети с пренасянето на студ от Албания за Египет, и обратно – тропическа горещина от Египет за Албания.

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 9419, 20 декември 1940, с. 4. Подпис: Бобо. – Б. ред.

Аеропланни чудеса¹

Командването на една от воюващите страни съобщава, че противниковата авиация при едно нападение върху някаква фабрика била изгубила 100 от своите самолети. Противниковото командване обаче съобщава, че с това твърдение истината била преувеличена 40 пъти.

Което значи, че само два и половина самолета са били изгубени при това нападение. Половината от третия самолет е останал на покрива на фабриката, а половината се е завърнал в базата си. Чудеса!

¹ Текстът е публикуван във в. „Утро“, бр. 9476, 28 февруари 1941, с. 4.
Подпис: Бобо. – Б. ред.

Отговор¹

Дружинният командир праща войника за свръзка с втора рота да предаде на фелдфебела веднага да се яви с някакви сведения при адютанта.

Вечерта адютантът долага на дружинния командир, че фелдфебелът на втора рота не се явил.

– Я, връзката втора рота – вика дружинният.

– Заповядайте, господин майор – изтъпанчва се войникът.

– Ти отзарана каза ли на фелдфебела да дойде?

– Тъй вярно, казах му, господин майор, ама го нямаше.

¹ Текстът е публикуван в рубриката „Между Драгоманци“ в сп. „Барабан“, год. VII, бр. 319, 13 август 1916, с. 2 (подпис: Б. З.), и в книгата на Борис Руменов „Войнишки анекдоти“, 1918, с. 34 – 35. Тук предлагаме първата версия. – Б. ред.

Нова команда¹

След като според новия устав биде изменен начинът за отдаване на чест, една войнишка команда среща в района на бивака полковия командир. Старшият на командата, един новопроизведен ефрейтор, смутено командва:

– Мирно! Глави надясно!

И веднага с ужас забелязва, че е сбъркал: командирът не е от дясната, ами от лявата страна. И ефрейторът наново командва:

– Глави кръгом!

¹ Текстът е публикуван в книгата на Борис Руменов „Войнишки анекдоти“, 1918, с. 3. – Б. ред.

Недоразумение¹

В палатката на ротния са се събрали няколко млади офицери на приказки. Един се обажда:

– А бе, де е последният брой на „Барабан“? Имало нещо интересно за драгоманците.

– В моята палатка е – казва командирът на картечната рота, – я, Анани, иди го донеси!

Анани след малко донася нещо увито в кърпа.

– Какво е то бе, Анани?

– Ете, я думам на вашия ординарец да ми даде барабано, а он сакаше да ме прати при капелмайсторо, па я му рекох на ординарецо, оти ми казахте, че е у вашата палатка, а он ми даде дайрето. Ето го!

Разбира се, че настроението на компанията биде повдигнато и дайрето добре замести „Барабан“.

¹ Текстът е публикуван в книгата на Борис Руменов „Войнишки анекдоти“, 1918, с. 4 – 5. – Б. ред.

Вестници¹

На своя път от Добруджа за Свищов, дето трябваше да мине Дунава, полкът се е разположил на бивак при Разград.

Изпраща се в града команда да понакупи туй-онуй, за да си попият войниците. Един офицер праща своя ординарец да му купи между другото и вестници, зер отдавна не се е чело нищо за политиката.

– Слушай, Иване, ще отидеш в града и ще ми купиш вестници.

– Разбирам, господин капитан.

– Ха, ще купиш, запомни добре: „Утро“, „Мир“, „Военни известия“, „Барабан“ и „Аз знам всичко“.

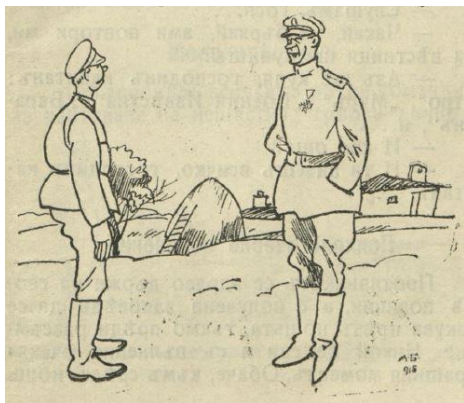
– Слушам, госп...

– Чакай, не бързай, ами повтори ми кои вестници ще купиш?

– Аз ще купи, господин капитан: „Утро“, „Мир“, „Военни известия“, „Барабан“, и...

– И кое още?

– И ти знаеш всичко, господин капитан...

¹ Текстът е публикуван в рубриката „Между Драгоманци“ в сп. „Барабан“, год. VIII, бр. 354, 15 април 1917, с. 7 (подпис: Б. З.), и в книгата на Борис Руменов „Войнишки анекдоти“, 1918, с. 7 – 8. Тук предлагаме версията от книгата и илюстрацията към нея от Александър Божинов. – Б. ред.

Род оръжие¹

За да не забравят дисциплината, има заповед по веднъж в седмицата нестроевите от дружината да произведат учение.

Подпоручикът им разправя за различните родове оръжия във войската и пита одного:

– Каж ми ти, Тошко, пехотата от кой род оръжие е?

Тошко бърже отговаря:

– Пехотата е от женски род, господин подпоручик.

– От женски ли? Защо от женски?

– Защото казваме „една пехота“, господин подпоручик.

Някои се изсмиват, а особено – един.

– Ти, Марко, що се смееш? Знаеш ли пехотата от кой род оръжие е?

– От мъжки род, господин подпоручик.

– Ха де, пък този сега от мъжки род. Защо бе, Марко, от мъжки, не е ли от женски?

Марко се хили:

– Ама какво може пехотата да от женски род, господин подпоручик, кога ни една жена не служи у нея?

¹ Текстът е публикуван в книгата на Борис Руменов „Войнишки анекдоти“, 1918, с. 47 – 48. – Б. ред.

Приключения на безбилетния
(Или как един български гражданин,
който не бе в най-добри отношения с отечеството,
излъга пет пъти патрула)¹

I.

– Слушай, момче, я си дай билетя!

– Какъв билет?

– Как какъв билет! Билетя от комендантството или от полка, или от коменданта, или там отдето си, за да видим, че си свободен да ходиш из града.

– Аха, за този билет ли казвате? Ето на! Заповядайте! Чакайте, в кой джоб го бях турнал? Има си хас! Ах, да! Извинете: отзарана като се преобличах, оставил съм го във войнишките си дрехи. Ха де, елате с мене да ви го дам.

– Далече ли живееш?

– Тука... на Подуене.

– У-у! Чак на Подуене. Е, то не е в нашия район. Върви си, не ни трябва твоя билет.

– А на мене – хич. Адио, синьоре!

II.

– Ей, шапшал, що се праиш на будала? Я овам да ти видиме билъетчето! Слушай, на тебе думам! Вади билъето!

– Вас? Вас хабен гесаген? Их хабен зи нихт фърщеен.

– Я, тоя бил чифутин...

– Вуй, вуй, же юн франсé, льопти Паризиен, Индепенданс Румен, вив ла либерте. Же юн чуждé поданикé.

– Е па, като си чужд поданик, дека ти е пашапорто? Оно требе да имаш юн пашапорт.

– Уно пашапорто италиано консулато оплакато...

¹ Текстът е публикуван в сп. „Барабан“, год. IV, бр. 201, 4 август 1913, с. 5. Подпис: Б. З. – Б. ред.

– Ай да се не види и швабата! Море, я да го пушаме да не ни тури някоя беля на главата.

III.

– Патраул! Ей, патраул, я елате тука! За чий дявол сте патраул, като не си отваряте очите? Я вървете хе там, зад ъгъла, да видите какъв скандал се е вдигнал! По-бърже де! Хе там в онъзи улица. Тичайте!...

IV.

– Сто-то-то-той, такова, такова, мо-мо-момче. Имаш ли, такова, такова, до-до-документи?

– Какво?

– Дай да ти вввидиме, такова, би-би-лета.

– Какво такова-онакова? И това ми било войник! Я се погледни бе, каналая! Тъй ли се опасва каишът? Ех, да си в мойта рота, че ще познаеш кой е поручик Иванов.

– Извинете, таковата, госпо-дин по-поручик.

– Никакъв „подпоручик“, ами „господин поручик“, разбрахте ли?

– Разбрах, госпо-дин, таковата, по-по..., таковата по-по, таковата, таковата, таковата...

V.

– Здравейте, момчета!

– Здраве желаем. Ами ваша милост имате ли...

– Ура, свърши се най-после! Бей, доживехме и до демобилизация. Като си помисля само в колко боеве съм влезнал. Три куршума да имаш в гърдите си и пак да останеш.

– Демобилизация ли? Истина ли? Аман бе, брате, от това пусто патрулиране.

Борю Зевзека

Чуйте нещо весело
Избрани произведения

българска
първо издание

Съставител и предговор Калина Захова
Научен редактор Андрей Ташев
Редактори Калина Захова и Андрей Ташев
Корица и предпечат Андрей Ташев
Печат Дайрект Сървисиз
Формат 84/108/32
ISBN 978-619-7372-57-1

Институт за литература при БАН
Издателски център „Боян Пенев“
e-mail: director@ilit.bas.bg
ilitizda@yahoo.com
www.ilitizda.com